

Η ΜΕΛΕΤΗ

ΜΗΝΙΑΙΟΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ — ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ

1907

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΡΟΣ ΔΙΑΔΟΣΙΝ ΩΦΕΛΙΜΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

42-ΟΔΟΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ-42

Η ΜΕΛΕΤΗ

ΜΗΝΙΑΙΟΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Γρηγόριος Μαρασλής	Σελ. 257
Ἡ Μετανάστευσις καὶ τὸ Ἐχολεῖον ὑπὸ Ἀριστ. Κουρτίδου	258
Ἀπομνημονεύματα Ἀνδρέου Συγγρού (συνέχεια)	268
Ὁ θάνατος τῆς Καμηλοπαρδάλεως ὑπὸ Ν. Χ. Ἀποστολίδου	281
Ἐργέντος Μπέργγμαν (1836-1907) ὑπὸ Θ. Χ. Φλωρᾶ	286
Ἱστορία ἐνὸς ἡσυχίου ὑπὸ Χ. Ἀννίνου	292
Τὰ μεταδοτικὰ νοσήματα καὶ τὰ κατωικίδια ζῷα ὑπὸ Β. Πατρικίου	301
Ἡ Τζέσση διήγημα Ἀνατόλ Φράνς (μετάφρ. **)	309
Χρονικά	313
Ἀναγνωστήριον : Ἐνὰ περιοδικά—Νέα βιβλία	317

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΠΡΟΣ ΔΙΑΔΟΣΙΝ ΩΦΕΛΙΜΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

42 — ΟΔΟΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ — 42

ΤΙΜΗ ΕΚΑΣΤΟΥ ΤΕΥΧΟΥΣ 1 ΔΡΑΧΜΗ

Τὸ πρόσθετον τεύχος (Ἰουνίου-Ἰουλίου) θὰ ἐκδοθῇ τὴν 1ην Ἰουλίου.

ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΡΟΣ ΔΙΑΔΟΣΙΝ

ΩΦΕΛΙΜΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΜΕΛΗ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ

Προεδρος Δ. ΒΙΚΕΛΑΣ, Δ. ΛΙΓΙΝΗΤΗΣ Αντιπρόεδρος, Μ. ΔΡΑΓΟΥΜΗΣ
Γ. ΠΑΣΠΑΤΗΣ, ΑΡ. ΠΡΟΒΕΛΕΓΓΙΟΣ, Π. Ε. ΠΡΩΤΟΠΑΠΑΔΑΚΗΣ, Α. ΜΑΤΕΚΙΣ
Ε. ΡΩΜΑΝΟΣ, Γ. Σ. ΣΤΡΕΪΤ, Γραμματεὺς Γ. ΔΡΟΣΙΝΗΣ

Η ΜΕΛΕΤΗ

ΜΗΝΙΑΙΟΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑ

ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΕΤΗΣΙΑ ΠΡΟΠΛΗΡΟΤΕΑ

Διὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Κρήτην δραχ. 10

Διὰ τὰς λοιπὰς χώρας φράγκα χρυσᾶ 12

Ἐκαστον τεύχος χωριστὰ πωλεῖται δρ. 1 εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ εἰς τὴν Κρήτην — φρ. χρ. 1,20 εἰς τὰς λοιπὰς χώρας.

Ἡ «ΜΕΛΕΤΗ», ἐκδίδεται κατὰ μῆνα εἰς τεύχη ἐκ σελίδων 64, κατὰ δὲ τοὺς θερινοὺς μῆνας Ἰούνιον—Ἰούλιον καὶ Αὐγούστιον—Σεπτέμβριον ἐκδίδεται ἀνὰ ἓν τεύχος, ὥστε ἑκάστος ἐτήσιος τόμος ἀποτελεῖται ἐκ δέκα τευχῶν, ἦτοι 640 σελίδων.

Αἱ συνδρομαὶ τῆς «ΜΕΛΕΤΗΣ», καταβάλλονται εἰς τὰ Γραφεῖα τοῦ Συλλόγου ἢ ἀποστέλλονται ἐπ' ὀνόματι αὐτοῦ διὰ συστημάτων ἐπιστολῶν, ταχυδρομικῶν ἢ τραπεζικῶν ἐπιταγῶν καὶ χαρτονομισμάτων Γαλλίας, Ἀγγλίας, Γερμανίας, Αἰταρίας, Ἰταλίας, Ρωσίας, Ἀμερικής.

Εἰς τὸ προσεχές τεύχος τῆς ΜΕΛΕΤΗΣ δημοσιεύεται ἀνέκδοτος ἱστορικὴ πραγματεία τοῦ Ἀντωνίου Μηλιαράκη ἐπιγραφομένη «Ἡ ἀρπαγὴ τοῦ Ἀγάλματος τῆς Ἀφροδίτης τῆς Μήλου» καὶ ἀνευρεθεῖσα ἐν χειρογράφῳ μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ ΤΗΣ «ΜΕΛΕΤΗΣ»

Δ. Ν. Νοβορωσίσκην. Ἀποκαθῆτε πρὸς τὸν βιβλιοπώλην κ. Π. Μ. Μακρίτον ἀνταποκρίσιν τοῦ Συλλόγου.—Κ. Χ. Σμύρνην. Ἡ «Ἑθνικὴ Ἀγωγή» ἤρξατο νὰ ἐκδίδεται τὸ 1898 καὶ διέκοψε τὴν ἐκδόσιν τῆς τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1904. Ἀγορεύειν ἂν δύνασθαι νὰ εἰδῇται εἰς βιβλιοπωλὰς πλήρη σειράν. — Συνδρομητὴν Παιραῖα. Καθὼς βλέπετε εἰς τὴν ἀμπρὸς σελίδα, τὸ προσεχές τεύχος Ἰουλίου—Ἰουλίου θὰ ἐκδοθῇ τὴν 1ην Ἰουλίου, τὸ δὲ κατόπιν, Αὐγούστου—Σεπτεμβρίου, τὴν 1ην Σεπτεμβρίου. — Γ. Δ. Κέρκυραν. Ἡμπορεῖ νὰ εἶναι ἐξαίρετον, ἀλλ' εἰς τὴν «Μελέτην» δὲν ἀνέπτυκοντα δημοσιευθέντα ἤδη, ἀλλὰ μόνον ἀνεκδοτά. — Χ. Μ. Τρίπολιν. Τοσοῦτος ἑκαπευτικός Ὁδηγός, ὅπου τὸν ζητεῖτε, θὰ ἐκδοθῇ λίαν προσεχῶς ἀπὸ τοῦ Συλλόγου.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΜΑΡΑΣΛΗΣ

Ὁ θάνατος τοῦ Γρηγορίου Μαρσλῆ δικαίως ἐθεωρήθη ὡς δυστύχημα διὰ τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος.

Ὁ φιλόπατρις καὶ εὐεργετικώτατος ἀνὴρ δι' ἀλλεπαλλήλων δωρεῶν εἶχε προσελκύσῃ τὴν εὐγνωμοσύνην πάσης ἑλληνικῆς ψυχῆς, τὸ δὲ ὄνομά του, ζῶντος ἔτι, εἶχε χαραχθῇ εἰς τὴν στήλην τῶν μεγάλων Ἑθνικῶν Εὐεργετῶν.

Τῶν δωρεῶν τοῦ Γρηγορίου Μαρσλῆ δύο ἦσαν τὰ διακριτικά: ὅτι ἀπηυθύνοντο ἐξ ἴσου πρὸς τὸ ἐλεύθερον Ἑλληνικὸν Βασίλειον καὶ πρὸς τὸ ὑπόδουλον Γένος, καὶ ὅτι πᾶσαι σχεδὸν συνεταύτιζαν τὴν εὐποιᾶν πρὸς τὴν ἐκπαίδευσιν.

Οὕτω, πλὴν τόσων ἄλλων, ἀνήγειρε τὰ Διδασκαλεῖα τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Φιλιππουπόλεως, τὰ Ὀρφανοτροφεῖα τῆς Θεσσαλονίκης καὶ τῆς Κερκύρας, τὴν Ἐμπορικὴν καὶ Βιομηχανικὴν Ἀκαδημίαν· ἐπλούτιζε τὴν Ἑθνικὴν Πινακοθήκην· ἐγίνετο ἰδρυτὴς καὶ χορηγὸς τῆς ἀπὸ δεκαετίας ἐκδιδομένης φερωνύμου Βιβλιοθήκης.

Εὐμενῶς κρίνας καὶ τὸ ἔργον τοῦ «Συλλόγου πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων βιβλίων», δις προσήλθεν ἀριωγός, κατὰ μὲν τὴν ἰδρυσιν αὐτοῦ ταχθεὶς μετὰ τῶν εὐεργετῶν, κατόπιν δὲ χορηγὸς γεγόμενος πρὸς ἐκδόσιν πινάκων σχολικῆς διδασκαλίας.

Ὁ Σύλλογος μετέχων τοῦ πανελληνίου πένθους θὰ τηρήσῃ εὐλαδῇ καὶ εὐγνώμονα τὴν μνήμην τοῦ Γρηγορίου Μαρσλῆ.

Η ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΙΣ ΚΑΙ ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟΝ

....

Ἦν τῆς μεταναστευτικῆς παραφροσύνης τῆς ἐρημούσης ὁλοκλήρους ἐπαρχίας καὶ καταλειπούσης κενῆς τὰς οἰκίας, νεκροὺς τοὺς δρόμους, τὰς γυναῖκας ἄνευ ἀνδρῶν, τὰ παιδία ἄνευ πατέρων, τοὺς γέροντας ἄνευ υἱῶν, τὰ χιρᾶφια ἄνευ ὀργιστῶν, τὰς ἐκκλησίας ἄνευ λειτουργουμένων, περισσότερο καὶ αὐτῆς ἀκόμῃ τῆς ἀποδημίας μὲ ὀλίβει ἢ λαχτάρα, ἢ δίψα τῶν μεταναστῶν πρὸς ἀποδημίαν. Ἰὼς τὸν Λεσμιότην τῆς Χιλλῶνος ὁ Βύρων περιγράφει κατὰδικόν τινα, ὅστις ἠγάπησεν ἐν τέλει τὴν εἰρκτὴν τοῦ τόσον, ὥστε καὶ ἐλευθερωθεὶς ἐπιστρέφει καὶ πάλιν εἰς αὐτήν. Οἱ ἰδικοὶ μας μετανάσται φεύγουν ἀπὸ τὸ γενέθλιον ἔδαφος, ἀπὸ τὴν ἱερὰν γῆν τῶν πατέρων των, ἀνυπόμονοι, εὐτυχεῖς ὥς νὰ ἀφίνουν ὀπίσω των κατὰ χειρότερον εἰρκτῆς. Μὲ κραυγὴν ἀπελευθερώσεως ὁρμοῦν εἰς τὸ ἄγνωστον, τὸ μακρὰν, τὸ πέραν τοῦ Ὠκεανοῦ ἄγνωστον, καὶ οἱ μένοντες τοὺς μακαρίζουν, τοὺς ζηλεύουν, οἱ δὲ συγγενεῖς, εἰς τὰς συγκινητικὰς στιγμὰς τοῦ ἀποχωρισμοῦ, χύνονται εἰς τὴν ἀγκάλην των, ὅχι διὰ νὰ τοὺς συγκρατήσουν ἀπελπιστικῶς, ὅχι διὰ νὰ τοὺς δεσμεύσουν, ἀλλ' ἀναρτῶνται εἰς τὸν λαιμόν των διὰ ν' ἀπέλθουν καὶ αὐτοὶ μαζί των, σφίγγονται ἐπ' αὐτῶν μὲ τὴν σιωπηλὴν ἰκεσίαν νὰ τοὺς καταστήσουν μετόχους τῆς εὐτυχίας των....

Ἄν τοῦτο δὲν ἦτο παλλολογικὸς παραξυσμὸς, κατὰ βλαίον, ἑξαλλον καὶ ἀσυνείδητον, ἢ ἐσήμαινεν ὅτι ἡ ψυχὴ τοῦ νεωτέρου Ἑλλήνος ἠλλουώθη ἄρδην, ὅτι ἀπεκόπη ἀποτόμῃς ὁ δεσμός τῆς καρδίας, ὁ συνδέων διὰ μέσου τῶν μακρῶν αἰώνων τῆς παραδόσεως τὰς διαφόρους ἑλληνικὰς γενεάς. (1) ὁμηρικὸς Ὀδυσσεύς, ὁ πρῶτος ξενιτευμένος τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς, εἶναι καὶ ὁ μεγαλύτερος νοσταλγός. Ἦν μέση τῆς ἡδυπαθοῦς φιλοξενίας τῆς Καλυψοῦς, ἐν μέσῃ τῶν ἐπ' αὐτοῦ θραυομένων ἀγρίων κυμάτων, ἐν μέσῃ τῶν σκιῶν τῶν νεκρῶν εἰς τὰ βῆθη τοῦ

Ἄδου, μόνον τὸν καπνὸν τὸν ἀναθρίσκοντα ἐκ τῆς στέγης τοῦ συλλογίζεται.

Μὲ περιπάθειαν ἀνυπέρβλητον, μὲ τοὺς ὁλολυγμοὺς ἐκείνους, περὶ τῶν ὁποίων λέγει ὁ Μυσσὲ ὅτι μένουν ἀθάνατοι, ἢ νεωτέρα λαϊκὴ ψυχὴ τοῦ Ἑλλήνος ἀνεθεμάτισε τὴν ξενιτιάν:

Παρηγοριὰ ἔχει ὁ θάνατος κ' ἐλεημοσύνη ὁ Χάρος·
ὁ ζωντανὸς ὁ χωρισμὸς παρηγοριὰ δὲν ἔχει....

Τὰ ἔρημα τὰ ξένα παρίστανται εἰς τὴν ἐπώδυνον ἑλληνικὴν φαντασίαν ὥς στυγνὴ ἐξορία ἐγκαταλείψεως καὶ ἀστοργίας. Τὰ ἐνδύματα τοῦ ξένου τὰ πλύνουν, τὰ ἐμβάλλουσιν ξέναι, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον τὰ βαρύνονται, τὰ ρίπτουν περιφρονητικῶς εἰς τὰ σοκάκια:

Ἐδῶ νερὸ δὲ βρίσκεται κ' ἡ γούρνες δὲν χιροῦνε.

Ὁ συνειρμὸς ὁ θαυμάσιος, ὁ συνδέων δι' ἐνδομύχων νημάτων ἀναμνήσεων τὸ παρελθὸν πρὸς τὸ ἐνεστώς, τὰ πράγματα πρὸς τὰς ψυχάς, ἐμπνέει τὸ παράπονον τοῦ ξενιτευμένου:

... ἢ πᾶς σ' τὴν ἐκκλησιὰ σου,
ἢ δῆς τὰς νιές, ἢ δῆς τοὺς νιούς, ἢ δῆς τὰ παλληκάρια,
ἢ δῆς τὸν τόπον μου ἀδαιγὸν καὶ τὸ στασίδι μ' ἄδειο.

Ἵπάρχει τι ὀδυνηρότερον τῆς δουλείας διὰ τὸν Ἑλληνα; ὑπάρχει τι ἀπαισιώτερον τοῦ θανάτου; Καὶ τὰ δύο εἶναι συνώνυμα πρὸς τὴν ξενιτιάν, τὸ δὲ ἄλλος των εἶναι τόσον ὀξὺ ὅσον τὸ ἄλλος αὐτῆς:

Ἦρθεν ἡ ὥρα γιὰ σκλαβιά κ' ἡ ὥρα γιὰ τὰ ξένα...
...
... Αὐτοῦ ποῦ βούλεσαι νὰ πᾶς, σ' τὰ ἔρημα τὰ ξένα,
Αὐτοῦ κλαρὶ δὲ βρίσκεται μὴδὲ καὶ χορταράκι...
Κατακαμπῆς ἀγνάντεψα κ' εἰδὰ νὰ κοπαρίσαι!...

Ὁ θάνατος εἰς τὴν ξενιτιάν δὲν εἶναι ἀπλῶς θάνατος· χωρὶς τὰς εὐλαβεῖς χεῖρας τὰς κλειούσας τοὺς ὀφθαλμοὺς, χωρὶς τὰς προπεμπούσας χεῖρας, αἵτινες σαβανιώνουν, ἔχει τι τὸ ἀπείρως ἄγριον καὶ σπαρακτικόν:

Ἔιχε τὸν ἄμιον πάπλωμα, τὴ θάλασσα σεντόνι,
τὰ πετραδάκια τοῦ γιαιοῦ τᾶχε προσκεφάλαι.

Ὁ ξενιτευμένος νεκρὸς ἐξομοιοῦται πρὸς γροῖμιν:

Τὸν πῆγαν καὶ τὸν ἔθαψαν σὺν τῷ σκυλὶ σ' τὸν τάφο,
δίχως θυμῶμα καὶ κερί, δίχως παπᾶ καὶ ψάλλτη...

Ἐγγράφη, ὅτι τὸ παρελθὸν ἔτος ἓνα χωρικὸν τῶν περὶ τὸ
 Εὐλόκαστρον χωρίων, ἐπὶ τῇ ὑπονοίᾳ ὅτι εἶχεν εὐλογίαν, εἰς τὸ
 μέσον τοῦ πρὸς τὴν Ἀμερικὴν πλοῦ, ἄγριαι χεῖρες ναυτῶν τοῦ
 ὑπερωκεανίου, τὸν ἐκλείσαν ἐντὸς σάκκου, καί, ζωντανόν, σφα-
 δάζοντα, ἀπελπιστικῶς σπαίροντα νὰ σχίσῃ τὸ σάκκινον σάβα-
 νον, ἐν μέσῳ τῆς φρίκης καὶ τῶν γόων τῶν συντρόφων του, τὸν
 ἐξεσφενδόνισαν εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν Ὠκεανόν!...

✽

Ἔλπικα ὅτι τὴν μεταναστευτικὴν ταύτην ἰδεοληψίαν θεωρῶ πα-
 θολογικὴν, εἶδος ὑποβολῆς, καθ' ἣν ὁ ὑπνωτισμένος ἐντελῶς
 παραδεδομένος, ἄνευ ἀντιστάσεως ὑπέκρινεν εἰς τὴν ἐπιτάσσου-
 σαν φωνήν, — εἰς ἣν ὀφείλει νὰ ὑπακούσῃ, — βαδίζει ὡς ἑτεροκί-
 νητος, καὶ μὲ ὀφθαλμοὺς ἀνοικτούς, ἀλλὰ ξένους πρὸς τὴν
 πραγματικότητα, βλέπει τὸ φανταστικόν, τὸ ψευδές· ἀλλὰ, πνευ-
 ματικῶς ἡττημένος, ἀντικαθίστων μὲ ἄλλοτρίαν ἀντίληψιν τὴν
 ἰδικήν του, πιστεύει εἰς αὐτὸ ὡς πραγματικόν.

Ὁ ταλαίπωρος χωρικός μας, ὁ πτωχὸν τὸ σπίτι του ἢ τὸ
 χωράφι του διὰ νὰ οἰκονομήσῃ τὸν ναυλον, δὲν ἐννοεῖ ὡς ἐπὶ
 τὸ πλεῖστον τί κάμνει, δὲν ἐνεργεῖ κατὰ τὰ κελεύσματα τῆς
 πρακτικῆς σκέψεως τοῦ αὐτεξουσίου, κινεῖται ὡς αὐτόματον,
 ἔχων τὸ βλέμμα ἀπλανές, προσηλωμένον πέραν τοῦ Ὠκεανοῦ,
 ὡς ὑπὸ τὸ κράτος γοητείας.

Ἀλλ' ἐκ τῆς ψυχολογίας τῆς ὑποβολῆς γινώσκουμεν, ὅτι, ὅταν
 πεποίθησιν τις ἡ ἰδέα εἶναι βαθέως ριζωμένη εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ
 ὑπνωτιζομένου, ἐνεργοῦσα μὲ τὴν φυσικὴν δύναμιν ἐρμειφύτου,
 τότε ἡ ὑποταγὴ εἰς ἀντίθετον διαταγὴν, ἢ ἀπάρνησιν τῆς βου-
 λήσεώς του, δὲν γίνεται τόσον εὐχερῶς. (1) Ὑπνωτισμένος διστά-
 ζει, παλαίει, ἀνθίσταται. Ἄν ὑποκύψῃ, ὑποκύπτει μετὰ πολλὰς
 προσπαθείας, ἐνίοτε δὲ μετὰ δεινὸν ἐσωτερικὸν ἀγῶνα πρὸς
 τὴν τυραννικὴν βούλησιν, τὴν ἐπιμένουσάν μὲ σιδηρὰν πῖεσιν νὰ
 ἐκμηδενίσῃ τὴν ἰδικήν του, δυνατόν νὰ μείνῃ ἐν τέλει ἀνένδοτος.

Εἰς τὴν ἐν ἐγγρηγόρσει ταύτην ὑποβολήν, τὴν οἰστρηλατοῦσαν
 πρὸς ἀποδημίαν τοὺς Ἕλληνας μετανάστας, αἱ χιλιάδες αὐταὶ
 τῶν γεωργῶν, τῶν χειρωνακτῶν, τῶν θητῶν τί εὖρον ἐντὸς τῆς
 ψυχῆς των τὴν κρίσιμον στιγμὴν; Ἴσχυρόν καὶ βαθὺ ἐσά-
 λευσεν ἐντὸς των; Ἴμε τὴν δύναμιν ἐρμειφύτου ἐπάλαυσε καὶ

διεμαρτυρήθη; Ἴε ὑπῆρξε τόσον βαθέως ριζωμένον εἰς τὴν καρ-
 δίαν των, ὥστε νὰ γέλνῃ ἀνάγκη ν' ἀποσπασθῇ ὀδυνηρῶς;

Δὲν ἐξετάζω ἂν ἡ τοκογλυφία ἢ ἀποστραγγίζουσα τὸν κόπον
 τοῦ πενέστου, ἂν ἡ μητρυιὰ διοίκησις μὲ τὴν ἀστοργον ἀδια-
 φορίαν τῆς εἰς τὴν ἐξασφάλισιν τῶν πολυτιμοτάτων, ἂν ἡ ἀπη-
 νῆς φορολογία ἢ ἐνεδρεύουσα καὶ παρὰ τὸ ἐρμάριον τοῦ ἄρτου,
 ἂν ἡ δυσφορία ἐκ τῆς κοινωνικῆς ἀσφυξίας, ἂν ἡ μίμησις ἢ σύ-
 ρουσα εἰς τὸν κρημνὸν πρόδοτα καὶ ἀνθρώπους ἐκ πνευματικῆς
 νωθρότητος καὶ μηχανικῆς ἐπαναλήψεως τῶν πράξεων ἐνδὸς προη-
 γουμένου, ἂν ὁ πειρασμὸς ὁ παραπειστικῶς κηλῶν τὰ ἀφελῆ
 καὶ εὐπιστα ὧτα ὠθοῦν εἰς ἐκπατρισμὸν χιλιάδας Ἑλλήνων. Ἡ
 δύναμις τοῦ Σχολείου δὲν φθάνει μέχρι τῶν αἰτίων τούτων ἢ
 τῶν ἀφορμῶν. Ἀλλὰ φθάνει, πρέπει νὰ φθάνῃ μέχρι τῆς ψυ-
 χῆς τῶν Ἑλληνοπαίδων, τῶν πολιτῶν, τῶν μεταναστῶν τῆς
 αὔριον. Λοιπὸν κατὰ τί εἰργάσθη τὸ Σχολεῖον, ὅταν αἱ χιλιάδες
 αὐταὶ ἐκάθηντο ἐπὶ τῶν μαθητικῶν βάθρων, διὰ νὰ τὰς προση-
 λώσῃ εἰς τὸ γενέθλιον ἔδαφος;

Ὡ ἀδελφοί μου ἐν τῇ μόχθῳ καὶ τῇ τιμῇ, ὧ συστρατιῶ-
 ται τῆς Μεγάλης Ἰδέας, ὧ διδάσκαλοι, πρέπει νὰ τὸ λάβωμεν
 ὑπ' ὄψιν. Εἴμεθα καὶ ἡμεῖς ὑπεύθυνοι διαχειρισταὶ τοῦ ἐθνικοῦ
 φρονήματος. Ἄν ἄνθ' ἢ ἄκανθοι βλαστήσουν ἐπὶ τῆς ἑλληνικῆς
 γῆς, εἴμεθα καὶ ἡμεῖς οἱ κηπουροὶ των. Ἀπὸ τὰς χεῖράς μας θὰ
 διέλθῃ τὸ μεγαλεῖον ἢ τὸ αἶσχος τῆς Πατρίδος. Κατακόρως
 ἐπανελήφθη ὅτι αἱ πολεμικαὶ δάφναι στέφουν τὰ ὑπέρυρα
 τῶν δημοτικῶν σχολείων. Θὰ ἐστόλιζαν ἄρά γε ποτὲ καὶ τὰ ἰδικά
 μας σχολεῖα ὅπως ἐστόλισαν τὰ ἰαπωνικά; Ἀλλὰ πῶς οἱ τρό-
 φιμοὶ ἡμῶν θὰ ἔχυναν ἡρωϊκῶς τὸ αἷμά των ὑπὲρ χώρας, τὴν
 ὁποῖαν ἐγκαταλείπουν ἀδάκρυτοι, τί λέγω; μὲ ἀγαλλίασιν, μὲ
 εὐτυχίας μέθην, καὶ τὴν ἐγκαταλείπουν πολλοὶ διὰ παντός;

✽

Ἡ δημοτικὴ μας ποίησις μὲ τὴν προφητικὴν προαίσθησιν
 τῆς λαϊκῆς μεγαλοφυΐας περιγράφει δραματικῶς τὸν κίνδυνον
 τοῦτον τῆς ὀριστικῆς λήθης, τῆς διὰ παντός ἀπαρνήσεως.

Ὁ υἱὸς ἀποχαιρετίζει τοὺς συγγενεῖς μετὰ δακρύων· προσ-
 παθεῖ νὰ ἐμβάλλῃ θάρρος εἰς τὴν γραφίαν μητέρας:

Θὰ φύγω, μάνα, καὶ θάρω καὶ μὴ πολυλυπᾶσαι . . .

Δίδει θερμάς υποσχέσεις. Ἡ γρη῏ μάννα ἐκβάλλει ἀπὸ τῆν καρδίαν τῆς καὶ δίδει εἰς τὸν πολυαγαπημένον τῆς τὸ πολυτιμότεον φυλακτὸν τοῦ κόσμου :

Παιδί μου, πάλιν ἐς τὸ καλὸ κι' ὅλ' οἱ ἅγιοι κοντά σου
Καὶ τῆς μαννούλας ἡ εὐχὴ νῆναι γιὰ φυλαχτὸ σου.

Τὸν ἐξορκίζει «μὴ τὸν πλανέψη ἡ ξενιτιά». Ἐκεῖνος δὲ ἐκρήγνυται εἰς ἱεροὺς ὅρκους. Ἀκούσατε τώρα τὸ τέλος :

Δώδεκα χρόνια πέρασαν καὶ δεκάπέντε μῆνες
Καράβια δὲν τὸν εἶδανε, ναῦτες δὲν τὸν ξέρουν . . .
Πρῶτο φιλι ἀναστέναξε, δεῦτερο τὸν πλανάει,
Τρίτο φιλι φαρμακερό, τῇ μάννα λησιμονάει ! . . .

ὦ ! εἰς τὰς μακρινὰς ἀκτὰς τοῦ Νέου Κόσμου, εἰς τὴν νέαν αὐτὴν χώραν τῶν Σειρήνων, ὅπου ἐλκύει ἀλλόφρονας καὶ μαγευμένους τοὺς ξένους ἄλλη ἀκαταμάχητος μελωδία, ἡ τοῦ χρυσοῦ, πόσα ἑλληνικὰ ὅσα ἤρχισαν νὰ λευκάξουν καὶ πόσα θὰ σωρευθοῦν ἀκόμη; Πόσοι θὰ μέλουν διὰ παντὸς ἐκεῖ κάτω, καὶ θὰ τοὺς ἀναμένουν μάτην ἐστραμμένοι πρὸς τὴν θάλασσαν οἱ δακρυσμένοι ὀφθαλμοί ! . . . Μὲ ποῖον κηρὸν ἐφροντίσαμεν ἡμεῖς νὰ κλείσωμεν τὰ ὦτα, μὲ ποῖον σχοινίον νὰ δέσωμεν στερρῶς τοὺς κινδυνεύοντας;

Παρεκτὸς τῆς μάννας, θὰ τοὺς χάσῃ καὶ ἡ ἄλλη, ἡ μεγάλη Μάννα, ἡ Ἀγία Μάννα, ἡ Ἑλλάς ! . . .

Πρέπει ἐξάπαντος νὰ διοργανώσωμεν τοὺς ξενιτευμένους διὰ νὰ μὴ θραυσθῇ ὁ πρὸς τὴν μακρινὴν Πατρίδα δεσμός των. Εἰς οἵανδῆποτε ἄκραν οἵαςδῆποτε ἡπείρου εὐρεθῇ μία δρᾶξ Γερμανῶν, ἀμέσως ἰδρύει μουσικὸν καὶ γυμναστικὸν Σύλλογον, ἰδιαιτέρον δὲ φύλλον, περιοδικὸν ἄμα καὶ ἐφημερίς, ἡ «Ἠχώ», φέρει ἐκάστην ἐβδομάδα τοὺς χαιρετισμοὺς τῆς Πατρίδος εἰς τὰ πέ-
ρατα τῆς γῆς.

Ἡ μεγάλη Μάννα πρέπει νὰ παρακολουθῇ παντοῦ καὶ πάντοτε μὲ τὴν στοργὴν τῆς τὰ παιδιὰ τῆς. Νὰ τρέμῃ μήπως πλουν τὸ νερὸν τῆς Λήθης, ἢ ἐπιστρέψουν ἔχοντα μερικὰ δολάρια εἰς τὰ θυλάκιά των, ἀλλὰ μουχλιασμένην τὴν ψυχὴν καὶ σάπιο τὸ αἷμα. Νὰ φροντίζῃ εἰς τὸ ἀσθεστον πῦρ τῆς νοσταλγίας νὰ σφυρηλατῇται χαλυβδίνη ἢ πῖστις εἰς τὰ πάτρια, χαλυβδίνη ἢ ψυχικὴ καὶ σωματικὴ ἀλκὴ των.

*

Ἡμεῖς οἱ ἄνθρωποι τοῦ Σχολείου ὡς ἐπιστρέψωμεν εἰς τὸ Σχολεῖόν μας. Δυνάμεθα, πράγματι, νὰ πράξωμεν καὶ ἡμεῖς τίποτε ;

Ἄν γεμίσῃ ἡ ψυχὴ μας ἀπὸ Πατρίδα, ἂν ἔχωμεν ἀφοσίω-
σιν, πῖστιν εἰς τὸ ἔργον ἡμῶν, ναί, δυνάμεθα.

Ἡ Πατριδογραφία ὡς ἀφήσῃ τὴν σχηματικὴν αὐτῆς ξηρότητα καὶ ὡς καταστήσῃ προσφιλὲς τὸ γενέθλιον ἔδαφος. Ὅ, τι μαυθάνει τὸ παιδίον, ὡς μὴ μένη ἀπλῇ γνώσις ἀνάγκη νὰ κατασταλάξῃ εἰς τὴν καρδίαν. Ἐπειτα ἡ Ἱστογραφία καὶ ἡ Ἱστορία θὰ εὐρύνουν τὴν μικρὰν Πατρίδα εἰς μεγάλην. Εἰς φιλόσοφος εἶπεν ὅτι πράγματά τινα πρέπει νὰ τὰ συναισθανθῶμεν πρότερον καὶ ἔπειτα νὰ τὰ ἐννοήσωμεν. Ἐν ἐκ τούτων εἶναι ἡ Πατρίς. Διὰ τοῦ λόγου, τοῦ λόγου τοῦ θερμοῦ, ὅστις γνωρίζει τὸν δρόμον τὸν φέροντα εἰς τὴν ψυχὴν, διὰ τῆς ποιήσεως, διὰ τῆς μουσικῆς «τῆς γλώσσης τοῦ συναισθήματος» θὰ ὑμνήσωμεν, θὰ λατρεύσωμεν, θὰ προσκυνήσωμεν τὴν Πατρίδα. Θὰ στήσωμεν μέσα εἰς τὰ τρισβάθια τῆς ὑπάρξεως τῶν παιδίων ἄσειστον, ἀκλόνητον καὶ αἰώνιον τὸ εἰκονοστάσιόν τῆς.

Ταυτοχρόνως θὰ φροντίσωμεν καὶ διὰ τὴν διάνοιαν. Ὁ διάσημος Ροχόδιος, ὁ ἰδρυτὴς τῶν ἀγροτικῶν σχολείων, διὰ νὰ ἀπαλλάξῃ τοὺς χωρικοὺς ἐκ τῶν προλήψεων καὶ τῶν δεισιδαιμονιῶν, ἐφρόντισε πρὸ παντὸς νὰ μορφώσῃ τὰς νοητικὰς δυνάμεις των, τὴν κρίσιν, τὸ λογικὸν αὐτῶν. Αὐτὸ θὰ πράξωμεν καὶ ἡμεῖς. Θ' ἀναπτύξωμεν τὴν ἀντίληψίν των καὶ τὴν νόησίν των. Θὰ μάθουν νὰ παρατηροῦν εὐρύτερον, νὰ ἐξετάζουν βαθύτερον, νὰ πείθωνται εἰς τὴν ἀλήθειαν μόνον, καὶ νὰ μὴ παραπείθωνται ὑπὸ τῶν φαινομένων . . .

Θὰ ἐμβάλωμεν εἰς τὴν ψυχὴν των τὸ συναίσθημα τῆς ἀλληλεγγύης, νὰ αἰσθανθοῦν τοὺς ποικίλους δεσμοὺς αἵματος, ἀναμνήσεων, ἐλπίδων, οἱ ὅποιοι συνδέουν τὸν Ἑλληνα μὲ τοὺς ἄλλους Ἑλληνας, νὰ αἰσθανθοῦν ὅτι δὲν εἶναι μονάδες, ἀλλ' ὅτι ὀφείλουν ἑαυτοὺς καὶ εἰς τοὺς ἄλλους.

Διὰ τῆς ἀστικῆς διδασκαλίας θὰ παιδεύσωμεν εἰς τὸν σεβασμὸν πρὸς τοὺς νόμους, τὴν ἀπόλυτον πειθαρχίαν εἰς τὰ κελεύσματα των. Καὶ ὁ νέος θὰ νομίσῃ ἔγκλημα νὰ ἐκπατρισθῇ πρὶν ὑπηρετήσῃ ὑπὸ τὴν σημαίαν τῆς Πατρίδος. Καὶ βραδύτερον,

ὅπου δὴποτε εὐρεθῇ, ἐν οἷαδὴποτε στιγμῇ, θὰ νομίσῃ ἔγκλημα νὰ μὴ προσδράμῃ εἰς τὴν ἐπὶ κλησὶν τῆς.

Θὰ πλουτίσωμεν τὸ πνεῦμά του. Καὶ ἂν γέλνῃ ἀνάγκη νὰ ἐκπατρισθῇ ποτέ, — διότι ἐν τινι μέτρῳ εἶναι κοινωνιολογικὸς νόμος καὶ ἡ μετάνάστευσις, τὸ δὲ φιλαπόδημον εἶναι χαρακτηριστικὸν τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς, καὶ τὸ πάλαι ὑπήρξαμεν μεγάλοι ἀποικοὶ καὶ ἴσως εἴμεθα ἀκόμη — ὁ Ἕλληγν θὰ προσορμίζεται εἰς τὴν ξένην γῆν ὀξύνους, γοργὸς τὸν νοῦν, ἐφωδιασμένος διὰ παντὸς χρησίμου καὶ δὲν θ' ἀποδιβάξεται τυφλὸς ὡς ὁ νῦν μετανάστης, μόνον ἐφόδιον ἔχων τὴν δύναμιν τῶν μυόνων του ὡς ὁ ἀχθοφόρος καὶ τὰ φορτηγὰ ζῆα!...

Ἄλλ' ἡ ἀνθρωπίνη ψυχὴ τρέφεται καὶ κρατύνεται μόνον ἐξ ὧν ἀφομοιοῖ, πῶς δὲ εἶναι δυνατὸν γνώσεις τοιαῦται καὶ φρονήματα νὰ ριζοβολήσουν εἰς δωδεκαετεῖς ψυχὰς ἀποφοίτων δημοτικῶν σχολείων; Καὶ ἂν παρὰ προσδοκίαν κατωρθοῦτο τοῦτο, δὲν θὰ ἐξητιμίζοντο ἀρά γε ταῦτα μέχρι τῆς ὥρας τῆς χρησιμοποίησεώς των;

Ἐνταῦθα προφαίνεται τὸ μέγα, αὐτοτελὲς καὶ σπουδαιότατον ζήτημα τῶν συμπληρωματικῶν σχολείων (Fortbildungsschulen, Écoles complémentaires), εἰς τὸ ὅπολον τῶρα οἱ ἐκ τῆς μεταναστεύσεως κίνδυνοι προσδίδουν ἐξόχως ἐθνικὴν σημασίαν.

✱

Εἰς τὰ μεγάλα ἔθνη, μολονότι ἡ φοίτησις εἶναι πράγματι ὑποχρεωτική, διαρκεῖ δὲ ἑπτὰ ἢ ὀκτὼ ἔτη, τὸ προκαταρκτικὸν σχολεῖον κρίνεται ἀνεπαρκές. Ἐν ἡλικίᾳ δεκατεσσάρων ἢ δεκαπέντε ἐτῶν ὁ χαρακτήρ εἶναι ἀκόμη ἀσχημάτιστος, ὁ δὲ πρόσηθος ἀδυνατεῖ νὰ ἐννοήσῃ τὸν ὀργανισμόν τῆς κοινωνίας, εἰς τὴν ὅποίαν μετὰ τινὰ ἔτη θὰ συμμετάσχῃ ἐνεργῶς. Ἐντεῦθεν ἐξεπήγασεν ἡ ἀνάγκη τοῦ σχολείου ἐκείνου, διὰ τοῦ ὁποίου συμπληροῦται, στερεοῦται καὶ ἐντείνεται ἐπὶ τὸ εἰδικιώτερον καὶ πρακτικώτερον ἢ ἐν τῇ δημοτικῇ σχολείᾳ δοθεῖσα μόρφωσις.

Ἐν Γαλλίᾳ, Γερμανίᾳ, Αὐστρίᾳ, Ἑλβετίᾳ, Ἰταλίᾳ καὶ Ἡνωμέναις Πολιτείαις λειτουργοῦν ἀπὸ πολλοῦ συμπληρωματικὰ σχολεῖα. Ὀμοίως καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ, γραφικὴν δὲ εἰκόνα ἐσπερινοῦ σχολείου ζωγραφεῖ ἡ διάσημος Γεωργία Ἰλίουτ εἰς τὸ ἔξο-

χον μυθιστόρημά τῆς Ἀδάμ Βήδ. Ἐὰ ἐσπερινὰ σχολεῖα τῆς Γαλλίας, ὡς ἀναγράφει τὸ κανονιστικὸν αὐτῶν διάταγμα, σκοποῦν νὰ συγκρατήσουν καὶ συμπληρώσουν τὰς ἐν τῇ δημοτικῇ σχολείᾳ κτηθείσας γνώσεις, ν' ἀναπτύξουν τὰς ἠθικὰς ἀρχάς, τὰς ὁποίας ἐνεστάλαξεν εἰς τὰς παιδικὰς ψυχὰς ἡ τέως παιδεία, νὰ διδάξουν τοὺς νόμους, ἄνευ τῆς γνώσεως τῶν ὁποίων ὁ πολίτης δὲν δύναται νὰ ἐκπληροῖ ὡς δεῖ τὰ πρὸς τὴν πολιτείαν καθήκοντα, καὶ νὰ μεταδώσουν γνώσεις γεωργικὰς καὶ τεχνικὰς συμφώνως πρὸς τὰς νεωτέρας προόδους καὶ ἀνακαλύψεις.

Ἄλλ' ἀφοῦ ἐκεῖ, ὅπου καὶ ἡ διδασκαλία εἶναι πληρεστέρα καὶ ἡ φοίτησις μακροτέρα, θεωροῦνται ἀπαραίτητα τὰ συμπληρωματικὰ σχολεῖα, τί δέον νὰ γέλνῃ ἐν Ἑλλάδι, ὅπου τὸ ὑποχρεωτικὸν τῆς φοιτήσεως διὰ πλείστους λόγους, ἰδίᾳ ἐν τοῖς χωρίοις, εἶναι τόσον χαλαρόν; Ὡς γνωστόν, τὸ ἐν τέταρτον τῶν μικρῶν Ἑλλήνων καὶ τὰ τρία τέταρτα τῶν μικρῶν Ἑλληνίδων δὲν διέρχονται τὸ κατώφλιον τοῦ σχολείου, χιλιάδες δὲ παιδίων, ἀφοῦ καθίσουν ἐπὶ δύο ἢ τρία ἔτη ἐπὶ τῶν μαθητικῶν θρανίων, ἀποσπῶνται ὑπὸ τῆς τραχείας ἀνάγκης τῆς ζωῆς καὶ, λησμονοῦντα ὅσα δὲν ἐπρόφθασαν νὰ ἐννοήσουν, ἐπαναπίπτουν εἰς τὸ σκότος τῶν ἀναλφαβήτων.

Σφίγγεται ἡ καρδίᾳ τοῦ βλέποντος τοὺς προώρους βιοπαλαιστὰς εἰς τὰ παντοπωλεῖα ἢ τὰ καπηλεῖα, ὅπου ἔρριψεν αὐτοὺς ἀνυπόμονος ἀστοργία ἢ ἐκμετάλλευσις, φέροντας πᾶσαν ἀκαθαρσίαν καὶ δυσοσμίαν ἐπὶ τῶν πενιχρῶν των ἐνδυμάτων καὶ κινδυνεύοντας ἐκ τοῦ συγχρωτισμοῦ πρὸς τὸν συρφετὸν νὰ ἔχουν τὴν ψυχὴν των ῥυπαριωτέραν τῆς ποδῖός των. Μετ' ὀλίγα ἔτη ἐν τούτοις θὰ κρατήσουν τὸ ὄπλον τοῦ στρατιώτου, τὸ σφαιρίδιον τοῦ ἐκλογέως ἢ θὰ διατείνουν μεταξὺ ἑαυτῶν καὶ τῆς Ἑλλάδος τὸν Ὠκεανὸν ὡς μετανάσται!...

✱

Πρὸ τοῦ Τρομεροῦ ἔτους — τοῦ 1897 — ὁπότε εἰς τὰς ψυχὰς εἶχε συσσωρευθῇ σπαργὴ πρὸς δρᾶσιν, ὅπως τὴν ἀνοιξὶν συσσωρεύονται εἰς τοὺς κορμιοὺς οἱ ὀργῶντες χυμοί, εἰς τὸ γραφεῖον τῆς ἐφημερίδος «Ἀκροπόλεως» εἶχαμεν ἐπανειλημμένως συνελθῇ ὁ Βλάσιος Σκορδέλης, ὁ Κυπάρισσος Στέφανος, ὁ Βλά-

σιος Πατριολόγου και ἐγώ. Ἰπὸ τὴν λάμψιν τοῦ ἔθνικοῦ ιδεώ-
δους ὁ λαὸς μᾶς ἐφάνη πολὺ μικρὸς παραπλεύρως τῶν ὀνείρων
του. Καὶ ἔπρεπε νὰ τῷ δοθῇ μέγεθος πρὶν λάβῃ μεγαλεῖον.
Τινὲς ἐξ ἡμῶν εἶχον μελετήσῃ ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὴν συμπληρω-
ματικὴν παιδευσιν κατὰ τὰς σπουδὰς τῶν ἐν Ἰσὺρώπῃ. Εἰργά-
σθημεν ὁλοψύχως. Ἐπειδὴ δ' ἐξ ὅλων τῶν Κρατῶν τὸ μᾶλλον
πρὸς τὴν Ἑλλάδα ὁμοιάζον ὡς πρὸς τοὺς ἀναλφαβήτους ἢ
τοὺς ἀνεπαρκῶς διδασκομένους εἶναι ἢ Ἰταλία, τὴν ἐκεῖ
ἐργασίαν ἐλάδομεν ὡς ὑπόδειγμα. Ἰδρύσαμεν ἑταιρείαν, τῆς
ὁποίας τὸν σκοπὸν ὡς ἐξῆς ὥριζε τὸ πρῶτον καὶ δεῦτερον ἄρ-
θρον τοῦ Καταστατικοῦ: «Ἰδρύεται ἐν Ἀθήναις ἑταιρεία πρὸς
σύστασιν Λαϊκῶν σχολῶν, σκοποῦσα τὴν μόρφωσιν τοῦ λαοῦ
καὶ τὴν βελτίωσιν τῆς λαϊκῆς παιδείας. — Ἰὸν σκοπὸν τοῦ-
τον θέλει ἐπιδιώξῃ ἡ ἑταιρεία διὰ τῆς συστάσεως ἐσπερινῶν
καὶ Κυριακῶν σχολείων πρὸς διδασκαλίαν τῶν ἀγγραμμάτων
ὑπερήδων, στερέωσιν καὶ ἐπὶ τὸ βιοτεχνικώτερον συμπλήρωσιν
τῆς μαθήσεως τῶν εἰς τὰ δημοτικὰ σχολεῖα ποτε φοιτησάντων,
καλλιέργειαν τοῦ θρησκευτικοῦ καὶ ἠθικοῦ συναισθήματος, μετά-
δοσιν τῶν ἀπαραιτήτων ἀστικῶν γνώσεων καὶ ἀνύψωσιν τοῦ
ἐθνικοῦ φρονήματος».

Ἡ σφραγὶς τῆς ἑταιρείας ὡς ἐμβλημα εἶχε Σπορέα.

*

Ἐπειτα ἐπῆλθεν ὁ πόλεμος. Ἰὸ ψῦχος ἐκεῖνο τῆς ἀποθα-
ρύνσεως τὸ ἐκ τῆς ἀδόξης ἡττης, τῆς ἀνηκούστου ἐν τῇ ἑλλη-
νικῇ ἱστορίᾳ φειδοῦς αἱματος, τῆς ἐλλείψεως προσπαθείας καὶ
πρὸς νίκην, τὸ ψῦχος ἐκεῖνο τὸ εἰσδύσαν εἰς τόσας καρδίας
ἐπάγωσε καὶ τὰς ἰδικὰς μας. Ἔως οὗτο συνέλλομεν, ὁ εἰς ἐξ
ἡμῶν, ὁ Σκορδέλης, ἐπεχείρησε τὸ μέγα ταξίδιον. (1) Θάνατος
προσέψαυσε τὴν ιδέαν, καὶ ἠυξήθη κατὰ ἐν [τὸ ὀλιθερὸν ἄθροι-
σμα τῶν ἐμδρύων τῶν ἀποθνησκόντων πρὶν γεννηθῶν.

Καὶ ἐν τούτοις ἡ ιδέα πρέπει νὰ ζήσῃ. Διὰ νὰ ἐγερθῶμεν
ἐκ τῆς πτώσεώς μας ἀνάγκη νὰ ἐντείνωμεν ὅλας τὰς δυνάμεις
μας. Ἐν Γαλλίᾳ, ἥτις ὑπερέβαλε πάντα τὰ ἔθνη καὶ κατὰ τὴν
σκόπιμον διοργανώσιν τῶν συμπληρωματικῶν σχολείων καὶ κατὰ
τὴν ἀληθῶς ἡρωϊκὴν ἀφοσίωσιν τῶν διδασκάλων εἰς τὴν Ἰδέαν,

ὅπερ τῆς συμπληρωματικῆς παιδείσεως εἰργάσθησαν θερμουργῶς οἱ κορυφαῖοι ἐν τῇ ἐπιστήμῃ, τῇ παιδαγωγικῇ, τῇ πολι-
τικῇ, τοῖς γράμμασι: Berthelot, Gréard, Buisson, Léon
Bourgeois, Poincaré, Fouillée, Bouchor κτλ. Ἐκεῖ ἡ συμ-
πληρωματικὴ παιδείσις παραλαμβάνει τὸ παιδίον εὐθὺς ὡς
ἐξέλθῃ ἐκ τοῦ δημοτικοῦ σχολείου καὶ δὲν τὸ παραιτεῖ, ἀλλὰ
διδάσκουσα καὶ φρονηματίζουσα καθ' ὁδόν, τὸ συνοδεύει νεα-
νίαν πλέον μέχρι τῆς οὐρας τοῦ στρατῶνος. Ἐντεῦθεν τὸ
ἐμβλημα: «de l'école au régiment».

Πότε καὶ ἡμεῖς, ἐν μεγαλουργίᾳ ἐμπνεύσει, θὰ ἐκτελέσωμεν
κατὰ μέγα καὶ ἀληθῶς ἑλληνικὸν μεταξὺ τοῦ Σχολείου καὶ τοῦ
Στρατῶνος;

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΚΟΥΡΤΙΑΝΣ

ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΑ

ΑΝΔΡΕΟΥ ΣΥΓΓΡΟΥ¹

ΙΓ'

Κατὰ τὸν Ἰούλιον τοῦ 1843 ὁ ἀδελφός μου εἶχε περατώσει τὰς γυμνασιακὰς σπουδὰς του καὶ ἠσθάνετο ζωηρὸν τὸν πόθον νὰ σπουδάσῃ τὴν ἱατρικὴν, ἀκολουθῶν τὸ ἐπάγγελμα τοῦ πατρὸς μου. Ἀλλ' ὁ πατήρ μου δὲν συνεφώνει· ἐν πρώτοις διότι ἔλεγεν, ὅτι τὸ ἱατρικὸν ἐπάγγελμα πλείστας εἶχε τὰς πικρίας, κυρίως ὅμως ἄλλος ἦτο ὁ λόγος. Ἐφρόνει ὅτι ὁ ἀδελφός μου ἠγάπα τὸ πολυέξοδον καὶ τὰς κοινωνικὰς ἐπιδείξεις καὶ εἰς Γαλλίαν μεταβαίνων ἢ ἀπεδίδετο εἰς πᾶν ἄλλο ἢ τὴν μελέτην. Ἐκ τῶν ὑστέρων ὅμως ἀπεδείχθη ὅτι ὁ πατήρ μου ἠπατάτο. Ἡ μήτηρ μου συνηγόρει ὑπὲρ τοῦ ἀδελφοῦ μου, ἀλλ' ὁ πατήρ μου ἔμενεν ἀκαμπτος, ἀκοντὰ διαθέσας αὐτὸν διὰ τὸ ἐμπορικὸν στάδιον καὶ ἔγραψε μάλιστα εἰς διαφόρους φίλους του ἐν Κωνσταντινουπόλει νὰ τὸν δεχθῶσι παρ' αὐτοῖς ἁμισθιον μαθητευόμενον.

Ἐξ αὐτῶν, ὁ Νικόλαος Δαμιανός, ἀπεδέχθη τὴν πρότασιν του καὶ συνεπῶς ἀνεχώρησεν ὁ ἀδελφός μου ἐκτὼν ἡκὼν διὰ Κωνσταντινουπόλιν.

Δὲν εἶχεν ὁ πτωχός, φαίνεται, οὔτε τὴν ἐπιμονήν μου οὔτε τὴν αὐθάδειαν μου ὅπως ἀντιστῇ, ὡς ἀντέστην ἐγὼ μεταγενέστερον μετὰ πλήρους μου ἐπιτυχίας.

Μετέβη ὁ ἀδελφός μου εἰς Κωνσταντινουπόλιν, ὅπως ἐπιδιοθῇ εἰς τὸ ἐμπορικὸν στάδιον ἀρχόμενος ἀπὸ τῆς πρακτικῆς πρὸς τοῦτο μαθητεύσεως. Ἀπέτυχεν ὅμως ἐν γένει, διότι ἂν καὶ εἰς οὐδὲν ἄτοπον ἐξώκειλε, κατηνάλισκεν ὅμως τὸν χρόνον ἀναγιγνώσκων καὶ ἐντὸς τοῦ γραφείου, ἐν ᾧ ἐμαθήτευεν, ἐπιστημονικὰς συγγραφάς.

Ὁ προϊστάμενός του τότε ἔγραψε τῇ πατρὶ μου, ὅτι ὁ υἱός του δὲν εἶναι προωρισμένος δι' ἐμπορικὸν στάδιον καὶ τὸν συνεβούλευε ν' ἀλλάξῃ πρόθεσιν περὶ τοῦ σταδίου αὐτοῦ.

Ὁ πατήρ μου ἐθυμώθη σφόδρα καὶ μετεκάλεσε μὲν τὸν ἀδελφόν μου εἰς Σύρον, ἀλλ' ὅπως τὸν ἐπιπλήξῃ καὶ ἐπιμείνῃ, ὅτι πρὸς σπουδὴν τῆς Ἱατρικῆς δὲν θέλει συγκατανεύσει ποτὲ καὶ ὅτι περιμένει τὴν μεταμέλειάν του.

Καὶ πάλιν ὁ δυστυχὴς ἀδελφός μου ὑπέκυψε καὶ μετ' ὀλίγους μῆνας διαμονῆς ἐν Σύρῃ, καθ' οὗς ἀντὶ ἐμπορικῶν μελετῶν κατέγιγεν εἰς μετάφρασιν μυθιστορήματος ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ καὶ ἔκδοσιν αὐτοῦ, τῇ 1844 ἐπανῆλθεν εἰς Κωνσταντινουπόλιν δεχθεὶς θέσιν ἐμπορικοῦ ὑπαλλήλου παρὰ τῇ ἐκεῖ ἀρχαίῃ οἰκογενειακῇ φίλῃ Ζωρζῇ Ἀπαλλύρα, ἀνδρὶ ἀγαθωτάτῃ, ἀλλὰ καὶ φιλαργυρωτάτῃ, ὅστις φαίνεται ἦτο πολὺ ἀνεκτικώτερος τοῦ Νικολάου Δαμιανοῦ.

Οὕτως ἔμεινα ἐγὼ μόνος ἐν τῇ οἴκῃ, καὶ ἐξακολουθῶν τὰς γυμνασιακὰς μου σπουδὰς συνεπλήρῃσα αὐτὰς κατὰ τὸν Ἰούλιον τοῦ ἐπιόντος ἔτους 1845, ἄγων τὸ 15^{ον} ἔτος τῆς ἡλικίας μου. Δύο ἢ τρεῖς μῆνας πρὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης ὁ πατήρ μου μοι ἐδήλωσεν αἴφνης, ὅτι προτίθεται νὰ μετοικήσῃ οἰκογενειακῶς εἰς Ἀθήνας, ὅπως μὲ εἰσάξῃ εἰς τὸ Πανεπιστήμιον καὶ ἐκεῖ ἀρχίσω τὴν σπουδὴν τῆς Ἱατρικῆς παρασκευαστικῶς, οὕτως εἰπεῖν, μέχρις ὅτου συμπληρώσω τοῦλάχιστον τὸ 17^{ον} ἔτος τῆς ἡλικίας μου ὁπότε ἢ μετέδαινον εἰς Γαλλίαν πρὸς τελειοποίησιν τῶν σπουδῶν μου.

Μοι προσέθετε δὲ ὅτι ἐμὲ ἐνεπιστεύετο νὰ πέμψῃ εἰς Γαλλίαν καὶ μὲ ἀφήσῃ κύριον τῆς ἐκεῖ διαγωγῆς μου, πρᾶγμα διὰ τὸ ὅποιον δὲν εἶχεν ἐμπιστευθῇ τὸν ἀδελφόν μου, καθόσον ἐν ἐμοὶ εἶχε διαγνώσει πνεῦμα τάξεως καὶ φειδοῦς ἐν πᾶσι, διότι καὶ τὰ φορέματά μου συνετήρουν μετὰ μελζονος φροντίδος ἢ ὁ ἀδελφός μου, καὶ τὰ ὀλίγα χρήματα, τὰ ὅποια μοι ἐχορήγει κατὰ καιροῦς διὰ μικρά μου ἔξοδα, ἐδαπάνων μετὰ φειδοῦς καὶ τὸ βαλλάντιόν μου ἦτο σχετικῶς πάντοτε ἐφωδιασμένον μὲ ποσὸν τι χρημάτων. Ἦγνόει ὁ ἀδελφός ἐκεῖνος γονεύς, ὅτι συνεχέστατα εἰς ἀρωγὴν τοῦ βαλλαντίου μου ἐπήρχετο τὸ τῆς μητρὸς μου. Ἐύρίσκετο ἐν τῇ σφαλερᾷ ἰδέᾳ, ὅτι ὁ τακτικὸς καὶ φειδωλὸς προετοιμάζει ἀναγκαιῶς καὶ ἐπιστήμονα διακεκριμέ-

¹ Συνέχεια ἐκ σελ. 211.

νον, μὴ λαμβάνων ὑπ' ὄψιν, ὅτι χρειάζεται καὶ φιλομάθεια ἐκ προορισμοῦ, τῆς ὁποίας ἐστερούμην διὰ μελέτας ἐπιστημονικὰς, καὶ προσέτι ὑγεία ἢ μᾶλλον κρᾶσις στιβαρά, ὅπως ἀντέχῃ εἰς τοιαύτας σοβαρὰς καὶ ἐπιπόνοους σπουδὰς, οἷαι αἱ τῆς ἱατρικῆς. Φαίνεται ὅτι, μ' ὄλην τὴν παιδικὴν ἀκόμην τότε ἡλικίαν μου, ἐγὼ ἐνόουν τὸν προορισμὸν μου καὶ διαρρήδην ἠρνήθην ν' ἀποδεχθῶ τὴν πατρικὴν γνώμην, μετὰ σοβαρότητος δὲ δυσαναλόγου πρὸς τὴν ἡλικίαν μου εἶπον εἰς τὸν πατέρα μου τοὺς λόγους, δι' οὓς διαφωνῶ πρὸς αὐτόν, ὃν προείχεν, ὅτι οὐδεμίαν αἰσθάνομαι διάθεσιν καὶ δύναμιν πρὸς ἀνωτέρας μελέτας, ὅτι ἐγὼ μετρῶ εἰς τὰ δάκτυλα τοὺς μῆνας καὶ τὰς ἡμέρας, μετὰ τὰς ὁποίας θ' ἀφήσω τὰ βιβλία καὶ θὰ τραπῶ εἰς τὸν πρακτικὸν βίον, καθ' ὃν νὰ προσπαθῶσον ὅσον τάχιον νὰ πορίζωμαι δι' ἰδίων ἰδρώτων τὰ πρὸς τὸ ζῆν, καὶ τέλος τὸν παρέπεμψα εἰς τὸν Γυμνασιάρχην Σερούϊον, ὅστις ἦτο ὁπαδὸς τῆς Πλατωνικῆς σχολῆς καὶ τοῦ «ἕκαστος ἐν ᾧ ἐκλήθη» καὶ εἰς τὰς περὶ μαθητῶν ἰδιαιτέρας σημειώσεις τοῦ ἐσημείου ἢ μᾶλλον ἐβαθμολόγει ἕκαστον τῶν μαθητῶν τοῦ σχετικῶς πρὸς τὸν κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ Σερούϊου προορισμὸν τοῦ μαθητοῦ.

Παρέπεμψα λοιπὸν πρὸς αὐτόν τὸν πατέρα μου, ὅπως τὸν συμβουλευθῇ, ἂν ὁ προορισμὸς μου εἶναι ὁ τοῦ διακεκριμένου ἐπιστήμονος.

Μετὰ εἴκοσιν ἔτη ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἔμαθον, ὅτι ὁ Σερούϊος εἶχε τότε ἀποκριθῇ τῇ πατρὶ μου, ὅτι ἂν σπουδάσω ἱατρικὴν, θὰ τὴν μάθω, ἀλλ' ὅτι ὁ προορισμὸς μου δὲν εἶναι ὁ τοῦ βαθέως ἐπιστήμονος καὶ συνεπῶς τοῦ διακριθησομένου ὡς μεγάλου ἱατροῦ.

Ὁ πατήρ μου κάπως ἐθυμώθη ἐκ τῆς ἀπαντήσεώς μου, μ' ἐπέπληξε δέ, διότι δὲν ἐξετίμων τὰς θυσίας, εἰς ἃς προστίθετο νὰ ὑποκύψῃ μετοικῶν εἰς Ἀθήνας, ἀφίγων ἐν Σύρῃ εὐρεῖαν πελατεῖαν καὶ ὑποβάλλόμενος εἰς τὰς δαπάνας τῆς ἐκπαιδεύσεώς μου ἐν Γαλλίᾳ, αὐτός, ὁ ἀνέτως μὲν ζῶν ἐκ τοῦ ἐπαγγέλματος καὶ τῶν μικρῶν ἐφοδίων τῶν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως καὶ Ρωσίας προελθόντων αὐτῇ, ἀλλ' ὅχι καὶ ποτὲ σχετικῶς πλὴν πλούσιος.

Ἐπέρανε τὴν διάλεξιν ἐκείνην μὲ τὸ «ξαναμιλοῦμεν καὶ μίλησε καὶ μὲ τὴν μητέρα σου».

Αὕτη εἶχε βεβαίως συζητήσῃ πρὶν ἐπὶ τοῦ προκειμένου μετὰ τοῦ πατρός μου καὶ δὲν συνεφώνει μὲν μετ' αὐτοῦ, ἀλλ' ἀφ' ἐνὸς ἐγνώριζεν ἐκ μακρᾶς πείρας, ὅτι εἰς σπουδαῖα οἰκογενειακὰ ζητήματα ἡ γνώμη αὐτῆς δὲν εἰσηκούετο καὶ ἀφ' ἑτέρου ἐφοβείτο μὴ ἐκληφθῇ ὑπὸ τοῦ πατρός μου ὡς συναινούσα ἐξ ἀδυναμίας πρὸς ἐμέ, περιωρίσθη τῇ ἐπιούσῃ, ὅταν ἤμειθα μόνοι, νὰ μοὶ ὑποδείξῃ τὰς δυσκολίας τοῦ ἐμπορικοῦ σταδίου καὶ μάλιστα κατ' ἀρχὰς διὰ παιδί, τοῦ ὁποίου οἱ γονεῖς δὲν εἶναι ἔμποροι καὶ ἐξ ἀνάγκης ὤφειλε νὰ ὑπηρετήσῃ παρὰ ξένους. Ἡ ἐμπορικὴ δὲ ὑπηρεσία τότε τοῦ ἀρχαρίου ἦτο, ὡς ἐκ τῶν ὑστέρων εἶδον, κυριολεκτικῶς σκληρά.

—Μὴ λησμονῆς, παιδί μου, εἶπεν, ὅτι δικαίως ἢ ἀδίκως φερόμενη σ' ἔχω χαλάσει, ὅτι πολλὰ ἐζήτησες πολλάκις παρὰ τὴν ἡλικίαν σου καὶ τὰ ἐπέτυχες, ἐγὼ δὲ σ' ἐχάλασα, διότι δὲν προέβλεπον κακῶς σκεπτομένη, ὅτι θὰ ἔλθῃ ἡμέρα, καθ' ἣν δὲν θὰ μ' ἔχῃς διὰ νὰ σὲ χαλῶ. Ἦώρα πῶς θὰ ὑποφέρῃς σὺ διαταγὰς αὐστηράς καὶ ἐπιπλήξεις ὅχι μόνον τοῦ προϊσταμένου, ἀλλὰ καὶ ἀνωτέρων σου ἀκόμην ὑπαλλήλων;

Μοὶ προσέθεσεν ἀκόμην, ὅτι, ἂν ἀποφασίσω νὰ ἐπιδοθῶ εἰς τὴν σπουδὴν τῆς ἱατρικῆς, θύναται ἐν καιρῇ καὶ εἰς Γαλλίαν νὰ μὲ συνοδεύσῃ.

Ἀλλ' ἐγὼ ξηρὰ ξηρὰ ἀπεκρίθην:

—Μάλιστα θὰ γείνω δοῦλος, διὰ νὰ γείνω ἔπειτα ἀφέντης καὶ ὅχι δοῦλος ἰσόβιος ὄλων, ὡς βλέπω ὅτι εἶναι ὁ πατέρας ὡς ἱατρός.

Φαίνεται ὅτι ἡ μήτηρ μου ἀνέφερε τῇ πατρὶ μου τὰ μεταξὺ ἡμῶν λεχθέντα καὶ ἐπείσθησαν πρὸ τοῦ ἀμεταπείστου μου, διότι ἐπὶ μῆνα καὶ πλέον οὐδεὶς λόγος ἐγένετο.

Ἐγὼ ὅμως ἔβλεπον τὰ βιβλία ὡς ἐχθροὺς καὶ τοὺς συμμαθητάς μου εἰς περίπατους ἀπέφευγον, τὰς δὲ ὥρας τῆς σχολῆς μου διηρχόμην περιφερόμενος εἰς τὴν ἀγορὰν, σταματῶν ἐπὶ μακρὸν εἰς τὰ παράθυρα τῶν γραφείων, ὅπου εἰργάζοντο οἱ ὑπάλληλοι. Ἐνθυμοῦμαι ἀκόμην μετὰ πόσης εὐχαριστήσεως ἐστεκόμην πρὸ τῶν παραθύρων τοῦ ὑποκαταστήματος τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζίης, τὸ ὅποιον πρὸ ὀλίγου χρόνου εἶχεν ἰδρυθῇ ἐν Σύρῃ μετριοφρονέστατα ὡς πρὸς τὴν ἐγκατάστασιν καὶ ὑπαλληλίαν.

Ἐκεῖ ἐμετροῦντο συνήθως τάλληρα πολλὰ καὶ ἀδύνατον νὰ

ἐκφράσω πόσῃν ἡδονὴν ἡσθαιόμην εἰς τὸ ἀκουσθαι τοῦ ἤχου αὐτῶν. Φαίνεται δὲ ὅτι ἐλησιμόνουν τὸν παρερχόμενον χρόνον καὶ οὔτε ἐπρόσεχον περὶ τῶν συμβαινόντων τριγύρω μου. Τοῦτο παρετηρήθη ὑπὸ τῶν φίλων τοῦ πατρός μου, οἱ ὅποιοι καὶ τὸ ἀνέφεραν εἰς αὐτόν, καὶ κάποτε, ἐν ᾧ εὕρισκόμην εἰς ἑκστασιν ἐνώπιον τῶν μετρουμένων ταλλήριων, ἤκουσα τὸν πατέρα μου κρᾶζοντά με ὀνομαστί, συνωδεύετο δὲ ὑπὸ τινος τῶν τότε ἐκεῖ μεγαλεμπόρων, τοῦ Θεοδώρου Ι. Ροδοκανάκη, ὅστις μὲ ἠρώτησεν ἂν τὸ ἔργον αὐτὸ μοι ἀρέσει. Ἐγὼ ἐνθουσιῶν τῇ ἀπήντησα «πολὺ πάρα πολὺ» καὶ τίποτε πλέον.

Μετά τινας ἡμέρας ἔμαθον ἀπὸ τὴν μητέρα μου, ὅτι «ὁ πατέρας μαλακῶνει» καὶ ἔγραψεν εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ περιμένει ἀπάντησιν διὰ νὰ μάθῃ ἂν εἶναι δυνατόν νὰ βολευθῶ, συμβιβαζομένου κάπως τοῦ δυσκόλου τῆς θέσεως τοῦ ἀρχαρίου ἐμπορικοῦ ὑπαλλήλου μὲ τὸ χάλασμά μου.

Ἔλχε γράφει πρὸς τὸν πολύτιμον οἰκογενειακὸν φίλον Νικόλαον Δαμιανόν, πρὸς ὃν εἶχε κατ' ἀρχὰς ἀπευθυνθῇ, προκειμένου καὶ περὶ τοῦ ἀδελφοῦ μου.

Μετέπειτα ἔμαθον, ὅτι τῇ εἶχε καθαρῶς εἰπαῖ τὰ περὶ ἐμοῦ, ὅτι δηλ. εἶμαι χαλασμένος, ὅτι ὅμως κατ' ἀντίθεσιν τοῦ ἀδελφοῦ μου ἔχω μεγίστην πρὸς τὸ ἐμπόριον ἔφεσιν, μετ' ἐπιμονῆς ἐπιδιώκων τὴν εἰς αὐτὸ εἰσαγωγὴν μου.

Ἡ ἀπάντησις ἦτο εὐνοϊκὴ καὶ μ' ἐδέχετο, παρεκάλει ὅμως ν' ἀναβληθῇ ἡ μετάβασίς μου εἰς Κωνσταντινούπολιν κατὰ τὸν προσεχῆ Ὀκτώβριον καὶ διὰ νὰ συμπληρώσω τοῦλάχιστον τὸ 17^{ον} ἔτος τῆς ἡλικίας μου καὶ συνάμα, διότι τὸ θέρος κατοικεῖ εἰς τὴν ἐξοχὴν καὶ δὲν δύναται νὰ ἡξεύρῃ τί κάμνω τὰς Κυριακάς καὶ τὰς ἑσπέρας.

Αἱ ἐξετάσεις τοῦ γυμνασίου ἐτελείωνον κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ἰουλίου, ὥστε εἶχον ἐνώπιόν μου τρίμηνον ἀργίαν, ἀλλ' ὁ Θεόδωρος Ροδοκανάκης δὲν εἶχε λησιμονήσει τὸ ἐπειςόδιον τῆς στάσεώς μου ἀπέναντι τῶν μετρουμένων ταλλήριων καὶ ἠρώτησε τὸν πατέρα μου τί ἀπέκαμε περὶ ἐμοῦ. Ὅταν ἔμαθε τὴν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἀπάντησιν, ἐπρότεινεν εἰς τὸν πατέρα μου, ἂν θέλω, κατὰ τὸ τρίμηνον τοῦτο διάστημα νὰ γυμνάζωμαι ἐν τῇ γραφείῳ αὐτοῦ.

Εἰς τὴν ἀγγελίαν ταύτην ἐπήδησα ἀπὸ χαρὰν καὶ τῇ ἐπιούσῃ ἀμέσως ἐπέμεινα νὰ ὁδηγηθῶ εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ Ροδοκανάκη.

Οὗτος ἦτο ἄνθρωπος καλὸς ὑπερβολὴν λεπτολόγος καὶ κατὰ τὸν κοινωνικὸν βίον καὶ κατὰ τὴν ἐργασίαν του, ἀλλ' ἐν συνόλῳ «κεφάλι γερὸ», ὥς συνείθιζον τότε νὰ λέγουν, καὶ κατεῖχεν ὅλα τὰ προτερήματα ἐμπόρου προοδευτικοῦ. Τὸ μέλλον ἄλλως τε ἀπέδειξε τοῦτο, διότι μετέβη βραδύτερον εἰς Αἴγυπτον καὶ ἐκεῖ διεκρίθη ὡς ἐπιχειρηματίας καὶ σπουδαίως ἡύξησε τὴν περιουσίαν του, θεωρήσας δὲ ἑαυτὸν ἤδη ἱκανῶς προδεδηκότα καὶ ἀξιούμενον ἡσυχίας ἀπεσύρθη εἰς Χίον. Δυστυχῶς οἱ διάδοχοι αὐτοῦ δὲν ἐπέδοσαν, ἀπ' ἐναντίας, φαίνεται, ὅτι ὀπισθοδρομῆσις ταχεῖα ἐπῆρχετο καὶ ὁ Ροδοκανάκης ἠναγκάσθη εἰς βαθὺ ἡδὴ γῆρας νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Αἴγυπτον καὶ λάβῃ τὰς ἡνίας τῶν ἐργασιῶν τοῦ οἴκου του ὅπως τὸν σῶσῃ.

Ταῦτα ἔμαθον παρὰ τοῦ ἰδίου μετὰ παρέλευσιν 35 καὶ πλέον ἐτῶν δεχθεὶς τὴν ἐπίσκεψίν του εἰς Ἀθήνας. Ἐφατον εὐχαρίστησιν μοι παρέσχεν ἡ ἐπίσκεψις ἐκείνη, ἀναπολοῦσά μοι τόσα καὶ τόσα καὶ πρὸ πάντων τὴν περὶ ἐμοῦ πρόρρησιν τοῦ ἀγαθοῦ καὶ διορατικοῦ φίλου, ὃν ἤκουσα τότε νὰ λέγῃ τῇ πατρὶ μου: «αὐτὸς ὁ υἱός σου ἴα μᾶς περάσῃ ὅλους». Δὲν εἰξεύρω ποῦ ἐδασίζετο ταῦτα λέγων, φαίνεται ὅμως ὅτι καὶ αὐτὸς ἦτο ὁπαδὸς τοῦ ἑκάστος ἐν ᾧ ἐκλήθη, καὶ διέβλεπεν, ὅτι εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ τὰς ἐπιχειρήσεις ἦμην κεκλημένος. Ἡ μικρά μου πείρα μὲ ἐδίδαξεν, ὅτι πρέπει τις ν' ἀκολουθήσῃ τὸ ἐπάγγελμα, τὸ ὅπολον ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων ἠγάπησεν. Ἰὼδον παντοπώλας εἰς Λονδίνον καὶ Παρισίους τελειοποιήσαντας, οὕτως εἰπεῖν, τὸ ἐπάγγελμα καὶ καταλαβόντας θέσεις κοινωνικὰς σπουδαίας. Ἰὼδον προῖσταμένους μικρὰς βιομηχανίας ὅχι μόνον ὑπερπλουτήσαντας, ἀλλὰ καὶ καταλαβόντας θέσιν κοινωνικὴν καὶ ἔγκριτον. Ἰὼδον ἰατροὺς Ἑλλήνας πτωχοὺς καὶ ἀσήμους, σπουδάζαντας ἐν Γαλλίᾳ, ὑπερπληθύναντας τοὺς ἐγγχιρλοῦς, παλαίσαντας καὶ νικήσαντας καὶ φθάσαντας εἰς τὰς ὑψίστας θέσεις τῆς ἐπιστήμης. Ἰὼδον ἄλλους καρκινοβατοῦντας ἐν ἐνὶ ἐπαγγέλματι καὶ εἰς ἄλλο δι' ἀλμάτων προοδεύσαντας. Ἰὼδον... εἶδον... εἶδον...

Ἦ ταῦτα πάντα σημαίνουσιν εἰμὴ ὅτι οἱ ἐπιτυχόντες ἀνευ μέσων καὶ στηριγμάτων εἶχον ἀκολουθήσει ἀνέκαθεν τὴν κλίσιν

των, οἱ δὲ ἀποτυγχάνοντες ἢ καρκινοδατοῦντες ἀντίθετον τοῦ προορισμοῦ αὐτῶν ὁδὸν ἐτράπησαν; Καὶ ἡ διάνοια βεβαίως βαρύνει πολὺ εἰς τὴν πλάστιγγα, διότι ὁ προικισθὲς διὰ τῆς διανοίας καὶ ὀρθῆς κρίσεως ὑπὸ τῆς φύσεως θέλει πάντοτε ὑπερτερῆσαι.

Παρ' ἡμῖν δυστυχῶς οἱ εἰρημένοι ὅροι δὲν τηροῦνται καὶ κατ' ἐμὲ τοῦτο εἶναι ἡ πηγὴ τῆς μὴ προκοπῆς τῶν πολλῶν κατὰ τὸ βιοτικὸν αὐτῶν στάδιον, καὶ διὰ τὸ εἶπω γενικώτερον τῆς μὴ ὑπάρξεως τῶν πολλῶν ἐν τῇ προσηκούσῃ αὐτῶν θέσει καὶ κατὰ συνέπειαν τῆς γενικῆς ἀνωμάλιας τῶν κοινωνικῶν ἀκόμῃ καὶ πολιτειακῶν πραγμάτων τῆς Ἑλλάδος.

Ἔχει οἰκογένειά τις δύο ἢ τρεῖς υἱούς, οἱ γονεῖς, χωρὶς ποσῶς νὰ ἐξετάσωσι τὴν κλίσιν αὐτῶν, ἐλαφρῶς συσκέπτονται εἰς ποῖον στάδιον συμφέρει τῇ οἰκογενεῖα νὰ ἐπιδοθῇ ἕκαστος αὐτῶν καὶ προορίζουσιν, ὥς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, τὸν μὲν διὰ τὸ στρατιωτικόν, τὸν δὲ διὰ τὸ ναυτικόν, τὸν δὲ διὰ τὸ δικηγορικόν, (τὸ ὅποσον ἀνοίγει συνάμα καὶ τὸ στάδιον πρὸς ὅλας σχεδὸν τὰς δημοσίας ὑπηρεσίας) ἢ πρὸς τὴν ἱατρικὴν ἢ πρὸς τὴν μηχανικὴν ἢ πρὸς τὴν ἀρχιτεκτονικὴν, καὶ οὐδόλως λαμβάνουσιν ὑπ' ὄψιν ἂν οἱ υἱοὶ τῶν ἄλλας ἔχουν κλίσεις ἢ ροπὰς, ἢ ἂν ἔχουν τὸ ἀπαιτούμενον θάρρος καὶ τὴν εὐρωστίαν διὰ τὸ στρατιωτικόν στάδιον, ἢ ἂν ἔχουν τὴν ὑπομονὴν καὶ ἐπιμονὴν ἐπιπόνου μελέτης ἐπιστημῶν ἢ μαθηματικῶν [ἢ... ἢ...]. Ὡς ἀναζητήσωσι μόνον τὰ κατὰ καιροὺς μέσα, ὅπως οἱ υἱοὶ τῶν προδιδασθῶσιν εἰς τὰ σχολεῖα καὶ γυμνάσια ἀπὸ τάξεως εἰς τάξιν, ὅπως ἀποκτήσωσι τὸ ἀπολυτήριον καὶ εἰσέλθωσιν ἔπειτα εἰς τὴν Στρατιωτικὴν ἢ τὴν Ναυτικὴν Σχολήν, τὸ Πολυτεχνεῖον ἢ τὸ Πανεπιστήμιον, καὶ [μετὰ τοῦτο ὅπως] ἐν καιρῷ ἀπολυθῶσιν ἀξιωματικοὶ τῆς ξηρᾶς ἢ τῆς θαλάσσης, πτυχιούχοι τοῦ Πανεπιστημίου ἢ τοῦ Πολυτεχνείου καὶ αὐξήσωσιν οὕτω τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀσκόπως ἀγωνιζομένων τὸν ἀγῶνα τοῦ βίου.

Ὡς ἐκ τούτου καὶ οὐδεμίαν συνέχεια οἰκογενειακοῦ ἐπαγγέλματος οὔτε κοινωνικῆς κατάταξης παρατηρεῖται. Δὲν λέγω, ὅτι τὰ ἐλευθέρια ἐπαγγέλματα θέον ν' ἀπαγορεύωνται συστηματικῶς διὰ τοὺς υἱούς τῶν τεχνιτῶν ἢ ἄλλου εἴδους ἐπαγγελματιῶν, ἀλλὰ διατείνομαι ὅτι θέον νὰ δίδεται μέγιστη προσοχὴ εἰς τὴν

ἐκλογὴν τοῦ ἐπαγγέλματος καὶ νὰ μὴ παραμελῶνται αἱ οἰκογενειακαὶ ἐπαγγελματικαὶ παραδόσεις, οὕτως εἶπεῖν, κατὰ κανόνα· νὰ μὴ νομίζῃ δηλ. ὁ γονεὺς, ὅτι πρέπει ἀφεύκτως ὁ υἱὸς τοῦ νὰ ἐπαγγελθῇ ἐλευθεριώτερον τοῦ πατρός, καὶ δὲν ἔχῃ τὴν πρὸς τοῦτο κλίσιν, ἀλλὰ νὰ ἐννοῇ, ὅτι πᾶν ἐπάγγελμα ἄγει εἰς τὴν προκοπὴν καὶ τὴν διάκρισιν, ὁπόταν ἐξασκῆται δεόντως καὶ μετὰ ζήλου.

ΙΑ'

Ἐπανέρχομαι εἰς τὴν εἰσοδὸν μου ὡς μαθητευομένου ἐν Σύρῳ. Παρὰ τῇ Θεοδώρα Ῥοδοκανάκῃ εὗρον ἀρχιλογιστὴν τότε «πρῶτον γραμματικὸν καταστιχάρην» τιτλοφορούμενον τὸν Νικόλαον Ζυγομαλά. Ὁ νέος ἐκεῖνος ἦτο ἀγαθὸς καὶ τὸ τυπικόν του ἔργον τὸ ἐγνώριζε καλῶς, ἀλλ' ἐκ τῶν ὑστέρων ἐφάνη ὅτι δὲν κατεῖχεν ὑπέρογκον τάλαντον. Μετὰ 30 ἔτη συνήντησα αὐτὸν ἐν Ἀθήναις νυμφευμένον, μὴ βιοῦντα ὅμως ἐν ἀνέσει. Πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἀπεβίωσε.

Πολλὰ περὶ τῆς Ἰύχης λέγονται καὶ πιστεύονται. Ἐγὼ φρονῶ, ὅτι κατὰ τὸν βίον ἐκάστου ἀνθρώπου ἀπαξ καὶ δις ἡ Ἰύχη θέλει τῇ προσμεριδιάσει καὶ λέγων «Ἰύχην», ἐννοῶ τὰς συμπτώσεις, ὅσαι θέλουνσι παρουσιασθῇ, καὶ ὡς νὰ δυνηθῇ ν' ἀναδειχθῇ καὶ προαχθῇ. Τὸ ζήτημα εἶναι τὸ νὰ ἔχῃ τὴν ἱκανότητα νὰ ὠφεληθῇ τῶν συμπτώσεων αὐτῶν. Καὶ πάλιν δ' ἐπιμένω, ὅτι δὲν δύναται νὰ ὠφεληθῇ ἐξ αὐτῶν, ἂν δὲν κατέχῃ τὰ ἀναγκαῖα φυσικὰ προσόντα διὰ τὸ ἐπάγγελμά του.

Ὁ Ζυγομαλᾶς μετὰ στοργῆς μ' ἐδέχθη καὶ τὸ ἐπ' αὐτὸν προσεπάθησε νὰ μὲ εἰσάξῃ εἰς τὰς γνώσεις τῆς καταστιχογραφίας καὶ πρακτικῆς ἐμπορικῆς λογιστικῆς.

Νομίζω ὅτι τὸν βλέπω κατὰ τὰς ἡμέρας τῆς σχολῆς, κρατοῦντα καπνοσύριγγα πελωρίαν πάντοτε χωρὶς ἱμαμὲν καὶ ἐπὶ ποδὸς ἐξηγουῦντα τὰ τῆς διπλογραφίας καὶ τὸ τί ἐστὶ πίστωσις καὶ τί χρέωσις καὶ διδάσκοντά με τὴν συντόμευσιν τῶν λογιστικῶν πράξεων. Ὡς ἐκ τοῦ προορισμοῦ μου εὐκολώτατα ἀντελαμβάνομένην τῶν διδασκαλιῶν του ἐκείνων, τῶν συντομωτάτων καὶ ἀτελεστάτων, καὶ ὅτε τῇ ἐπομένῃ ἐπρόκειτο περὶ ἐγγραφῆς τινος ἢ περὶ πράξεώς τινος ἀριθμητικῆς, ἦν τῇ προτεραίᾳ μὲ

είχε διδάξει και με ήριότητα «πώς θα έχαινες αυτήν την έγγραφον» ή «πώς θα κάμης αυτόν τον λογαριασμόν», έτοιμως και εύστοχως απεκρινόμην και έξετέλουν. Απέσπων δέ τα «εύγέ του» και τας συνεχείς επαναλήψεις του προϊσταμένου Ροδοκανάκη ότι δέν θα παρέλθη παλὺς καιρός και έγώ θέλω τοῖς δίδει μαθήματα. Εἰρήσθω ἐν παρόδῳ, ότι αἱ Πηπειαι αὐται με ἔδλαπτον κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν τῆς ἀρχῆς τοῦ σταδίου μου, διότι με κατέστησαν κάπως ολίγηματιαν, ἐλάττωμα σπουδαῖον εἰς μέλλοντα ὑπάλληλον και ἔχοντα ἀνάγκην, ἐκτὸς τῆς ἐπιμελείας, ἀκόμη και τῆς συμπαθείας, ὅχι μόνον τοῦ προϊσταμένου, ἀλλὰ και τῶν ἀρχαιοτέρων και κατὰ συνέπειαν ἀνιωτέρων αὐτοῦ ὑπαλλήλων.

Μίαν ἔλλειψιν εὑρισκεν εἰς ἐμέ ὁ Ζυγομαλάς· αὕτη ἦτο, ότι ἤμην λίαν κακογράφος και μοι ἐσύστησε νὰ προσέχω πολὺ εἰς τοῦτο, διότι ἡ καλλιγραφία εἶναι μέγιστον συστατικὸν ἐνὸς ὑπαλλήλου ἐμπορικοῦ. Ἐσημείωσα τοῦτο καλῶς και, ὅταν εὔρον τὸν καιρὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐπεμελήθην μετ' ἐπιμονῆς και κατώρθωσα μετὰ πολλοῦ κόπου νὰ διορθώσω τὴν γραφήν μου ὥστε νὰ καταστῇ εὐπαρουσίαστος.

Οὕτω παρήλθον τρεῖς περίπου μῆνες και ἔφθασεν ὁ μῆς Ὀκτώβριος, ἡ ἐποχὴ δηλ. ἡ ἀνέκαθεν ὀρισθείσα διὰ τὴν εἰς Κωνσταντινούπολιν μετάδασίν μου. Ἐφοδιασθεὶς δὲ ὑπὸ τῶν γονέων μου με ἱματισμὸν ἐξωτερικὸν και ἐσωτερικὸν ἄφθονον, κατὰ τὴν τότε ἐπικρατοῦσαν συνήθειαν, χωρὶς νὰ λαμβάνηται ὑπ' ὄψιν, ότι τὸ «παιδὶ μεγαλύνει» και ὁ ἱματισμὸς μετ' οὐ πολὺ καθίσταται ἀχρηστός (ὥς και μοι συνέβη), οὕτω, λέγω, ἐφοδιασμένος ἐν μέσῳ ὀρήνων και ὀδυρμῶν τῆς μητρὸς μου και οὐκ ὀλίγων και ἐμοῦ, ἐπέβην Αὐστριακοῦ ἀτμοπλοίου τῆς 1^{ης} Ὀκτωβρίου 1845 ἀναχωροῦντος διὰ Κωνσταντινούπολιν.

Ὁ πατήρ μου μοι παρέδωκε και 100 φλιωρία Τουρκικὰ μαντιουχιέδες καλούμενα, ἕκαστον τῶν ὁποίων ἐξισοῦτο πρὸς τὸ σημερινὸν ἀργυροῦν μετζίδιον τῶν 20 γρσ. Ἐδὸς ποσὸν αὐτὸ μοι ἔδωκεν ἀπέναντι ἐξόδων μου ἐν Κωνσταντινουπόλει, και μοι εἶπε μὲν, ότι ἄμα τελειώσουν νὰ τῇ γράψω και θέλει με πέμψει και ἀλλὰ, προσέθηκεν ὁμως, ότι μοι δίδει διὰ μίαν πολλὰ!!! διὰ νὰ μὴ ἔχη νὰ μοι ἐμβάζῃ ἐπὶ ἱκανὸν χρόνον. Ἰνεβουμείτο, φαίνεται, ότι τὸ ποσὸν αὐτὸ κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν σπουδῶν του τῇ ἤρκει

ἐπὶ ἑξάμηνον και ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐπομένως θὰ ἦτο πολὺ περισσότερον ἔνεκα τῆς ἐκεῖ εὐθηνίας τῆς ζωῆς.

Θέλομεν μῶλον τοῦτο ἰδεῖ περαιτέρω ὅτι σφαλεροὶ ἦσαν οἱ προϋπολογισμοὶ του και ἠναγκάσθη περαιτέρω ὁ πατήρ μου νὰ δαπανήσῃ ὑπὲρ ἐμοῦ.

Συνταξιδιῶτας ἐν τῇ ἀτμοπλοίᾳ ἔτυχε νὰ ἔχω δλόκληρον θίασον θεατρικὸν Ἰταλικοῦ μελοδράματος μεταβαίνοντα εἰς Κωνσταντινούπολιν διὰ θεατρικὴν περίοδον τοῦ χειμῶνος ἐν τῇ θεάτρῳ «Ναούμ», τῇ μόνῃ τότε ἐν Κωνσταντινουπόλει (Σταυροδρομίᾳ) ὑπάρχοντι θεάτρῳ.

Ὡς οἰκοδομῇ και ἐν γένει ὡς θέατρον ἦτο πενιχρὸν και ἀνάξιον τοῦ ὀνόματος. Μετὰ τινα ἔτη ἐγένετο παρανάλωμα τοῦ πυρὸς και ἀνφοκοδομήθη μετέπειτα κάπως ἀξιοπρεπέστερον, ἀλλὰ και πάλιν ἐκάη κατὰ τὰ 1870 κατὰ τὴν τότε συμβῆσαν μεγάλην πυρκαϊάν ἐν Σταυροδρομίᾳ. Ἐν αὐτῇ τῇ θεάτρῳ ἔψαλλον πολλοὶ και πολλαὶ ἀοιδοὶ διακριθεῖσαι μετὰ ταῦτα μέγας ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ· ἐξ αὐτῶν ἐνθυμοῦμαι τινάς.

Ἡ Cominotti ἦτο ἡ πρώτη ἀοιδὸς (prima donna assoluta) τοῦ εἰρημένου θιάσου, μεθ' οὗ, ὡς εἶπον, συνεταξίδευον, και φαίνεται ότι εἴλκυσα τὴν συμπάθειαν και αὐτῆς και τῶν λοιπῶν συναδέλφων τῆς και ὡς καὶς ζωηρός, πρὸ πάντων ὁμως διότι ὠμίλουν τὴν Ἰταλικὴν γλῶσσαν ἀρκετὰ εὐχερῶς και τοὺς διηγούμενην τὰ κατὰ τὴν Ἑλλάδα δηλ. τὴν Σύρον — τὴν μόνην ἑλληνικὴν πόλιν, τὴν ὁποίαν ἐγνώριζον τότε ἐκτὸς τῆς Ἀνδρου και Τήνου.

Ἄν καλῶς ἐνθυμοῦμαι, τὰς διηγήσεις μου ἐκείνας ἐκ πατριωτικῆς φιλοτιμίας ἐκαρύκευον διὰ πολλῶν ὑπερβολῶν και, εἰς τὴν ἔκφρασιν ἀπορίας ἐκ μέρους τῶν πῶς νέος (πρώτην τότε φορὰν ἤκουον μετὰ χαρὰς ἀποδιδόμενόν μοι τὸν τίτλον τοῦ νέου, μὴ ταξιδεύσας οὐδέποτε εἰς Ἰταλίαν, ὁμιλεῖ τόσῳ εὐχερῶς τὴν Ἰταλικὴν, τοῖς ἔλεγον, ότι αἱ ξέναι γλῶσσαι ἐν Ἑλλάδι (τότε μάλιστα!) εἶναι κοινόταται, ὅχι μόνον δὲ ἡ Ἰταλική, ἀλλὰ και ἡ Γαλλικὴ και ἡ Ἀγγλική. Εὐσχήμως συγχρόνως τοῖς ὑπεδείκνυνον, ότι και τὰς τρεῖς αὐτὰς γλώσσας ἐπίσης κατέχω, τοῦτο ὁμως ἀφ' οὗ πρῶτον ἐντέχνως ἔμαθον, ότι οὐδεὶς σχεδὸν τῶν τοῦ θιάσου ἐκείνου ἐγνώριζεν ἄλλην γλῶσσαν ἢ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ, τὴν

Ἰταλικήν, ὥστε νὰ μὴ ὑπόκημαι εἰς βάσανον, καὶ ἦν βεβαίως ἠθελον ἀνακαλυφθῇ ὡς ἀλόγως καυχώμενος.

Ἡ Coninotti καὶ ἡ μεσόφωνος (contralto), τῆς ὁποίας τὸ ὄνομα μοὶ διαφεύγει, ἐγνώριζον ὀλίγον τὴν Γαλλικήν, ἀλλὰ Γαλλικήν Ἰταλικήν, δηλ. μετριωτάτην, καὶ συνεπῶς μετριωτέραν τῆς ἰδικῆς μου.

Ἀγγλικῆς οὐδὲ λέξιν ἐγνώριζον, ὥστε... μεταξὺ τῶν τυφλῶν ἐδασίλευεν ὁ μονόφθαλμος.

Συνεταξείδευον καὶ μετὰ μιᾶς Χίας παρήλικος, τῆς ὁποίας τὸ ὄνομα μοὶ διαφεύγει καὶ εἰς τὴν ὁποίαν ὁ πατήρ μου μὲ εἶχε συστήσει καὶ ἥτις ἐπροθυμοποιεῖτο νὰ μὲ εἰσάγῃ εἰς ναυτικὰς γνώσεις καὶ εἰς τὰ κατὰ τὸν πλοῦν συμβαλόντα. Οὕτω μετὰ τετράωρον περίπου ἀπὸ Σύρου πλοῦν ἀπηντήσαμεν πολεμικὸν ἀτμιόπλοιο, διερχόμενον δὲ πλησίον ἡμεῶν τὸ ἐχαιρετίσαμεν ὑψώσαντες τὴν σημαίαν τοῦ ἀτμοπλοίου, τοῦτο δὲ διὰ τοῦ αὐτοῦ τρόπου μᾶς ἀντεχαιρέτισε καὶ ἡ Χία ἐκείνη μοὶ ἐξήγει διὰ μακρῶν τὸ ἔθος τοῦτο παρὰ συναντιωμένοις πλοίοις καὶ μοὶ προσέθετε «πολλὰ ἀκόμη ταξειδεύων θὰ ἴδῃς καὶ θὰ μάθῃς». Ἐγὼ δὲ μετὰ προσοχῆς ἀκροώμενος ἐθαύμαζον τὰς ποικίλας αὐτῆς γνώσεις.

Μέχρι τῆς δευτέρας ὥρας τῆς πρωῒας ἄγρυπνος ἐπὶ τοῦ καταστρώματος εἶδον τὸ πλοῖόν μας προσορμιζόμενον εἰς Χίον καὶ ἐπεθύμουν ζωηρῶς ν' ἀποβιβάσθῃ καὶ ν' ἀσπασθῇ τὴν πάτριον γῆν· ἀλλ' ἦτο τοῦτο ἀδύνατον, τοῦ ἀτμοπλοίου μόνον μίαν ἢ δύο ὥρας ἐκεῖ διαμένοντος πρὸς ἀποβίβασιν καὶ παραλαβὴν ἐπιβατῶν καὶ ἐμπορευμάτων διὰ νυκτὸς ἐν μέσῳ θορύβου καὶ ταραχῆς.

Οὕτω κατεκλίθη τῇ 3ῃ μετὰ τὸ μεσονύκτιον καὶ τῇ ἐπιούσῃ ἐγερθεὶς εἶδον, ὅτι εὐρισκόμεθα ἐντὸς τοῦ κόλπου τῆς Σμύρνης, ὅπου ἐφθάσαμεν ὀλίγον πρὸ μεσημέρας καὶ ἔθεν ἐμέλλομεν ν' ἀναχωρήσωμεν μετὰ 2-4 ὥρας.

Ἀπεβιβάσθην ἔθεν καὶ ζητήσας εὖρον τὴν κατοικίαν Κουδελά τινος συγγενοῦς τοῦ Γεωργίου Ἀπαλλύρα, τοῦ καὶ προέσταμένου τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει οἴκου, ἐν ᾧ ὁ ἀδελφός μου ὑπηρέτει, καὶ ὕστερον τὴν τοῦ Ἀργυρίου Καραῖα καθηγητοῦ ἐν τῇ ἐκεῖ Ἑυαγγελικῇ Σχολῇ καὶ συζύγου συγγενοῦς μου τινὸς ἐκ μητρὸς.

Ἀμφότεροι μὲ περιεποιήθησαν καὶ μὲ ἐδέχθησαν μετὰ στοργῆς, διενυκτέρευσα δὲ ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Καραῖα, ὅπου τὴν ἐσπέραν συνήλθον γείτονές τινες οἰκογένειαι καὶ ἐγένετο συναναστροφή.

Εἰς τὰς συναναστροφὰς ταύτας κατὰ τὴν τότε σμυρναϊκὴν συνήθειαν παρετίθετο τράπεζα φέρουσα καρπούς τινας ξηρούς ἢ καὶ νωπούς καὶ μερικὰς φιάλας οἴνου, πίνοντες δὲ καὶ πίνουσαι ἤρχιζον τραγυδοῦντες (ἔσοι δηλ. καὶ ὄσαι ἐκ τῶν παρόντων ἦσαν καλλιφωνοί), διασκεδάζοντες ἑαυτοὺς καὶ τοὺς ἀκούοντας. Οὕτως ἐξηκολούθουν μέχρι τοῦ μεσονυκτίου καὶ πέραν εὐθυμοὶ καὶ ὀλίγον μεριμνῶντες περὶ τῆς αὔριον. Ἀκόμη καὶ σήμερον οἱ Σμυρναῖοι διακρίνονται ἐπὶ εὐθυμίᾳ καὶ ἀμεριμνησίᾳ. Εἰς τὸν μετέπειτα χρόνον πολλάκις ἐκεῖσε μεταδᾶς μετέσχον πολλῶν σμυρναϊκῶν διασκεδάσεων χειμερινῶν καὶ θερινῶν, τῶν μὲν ἐν τῇ πόλει τῶν δὲ ἐν τοῖς χωρίοις, καὶ ἐδεβαιώθην περὶ τοῦ ἀκριβοῦς τῆς πρώτης ἐντυπώσεώς μου, ἦτοι τοῦ φύσει εὐθύμου καὶ φιλοδιασκεδαστικοῦ τῶν Σμυρναίων ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν.

Ἡ πόλις τῆς Σμύρνης, τότε μάλιστα, οὐδὲν παρίστα τὸ ὡραῖον· δρόμοι στενοὶ καὶ ἀκάθαρτοι καὶ ἀτελέστατα ἐστρωμένοι, δημόσια καταστήματα μεγάλα μὲν, ἀλλ' ἀκομψα, ξύλινα καὶ ἔχοντα ὄψιν ἐρειπίων. Μόνον αἱ ἰδιωτικαὶ οἰκαὶ ἦσαν εὐπρόσωποι, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, καὶ συνάδουσαι κατὰ τὸ σχῆμα πρὸς τὰς ἔξεις καὶ τὴν διάθεσιν τῶν Σμυρναίων, δηλ. ἀνοικτόκαρδοι καὶ εὐπρόσαιοι εἰς τε τὰ ὄμματα τῶν διαβατῶν καὶ εἰς τὴν εἴσοδον τῶν φίλων, ἰσόγειοι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, χωρισμένοι διὰ διαδρόμου, ὅστις ἐχρησίμευε καὶ ὡς κυρία εἴσοδος τῆς οἰκίας.

Ἡ θύρα, διαρκούσης τῆς ἡμέρας, ἦτο ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀνοικτὴ καὶ αἱ κυραὶ καθήμεναι ἐν τῇ διαδρόμῳ πρὸ τῆς οἰκίας ἐχαιρετίζοντο καὶ ἐχαιρέτιζον τοὺς διαβαίνοντας οἰκιακοὺς φίλους.

Τῇ ἐπιούσῃ τὸ ἀπόγευμα, ἡμέρα Τετάρτη, ἀνεχωρήσαμεν ἐκ Σμύρνης καὶ τὴν αὐτὴν νύκτα, ἅμα ἐξήλθομεν τοῦ κόλπου τῆς Σμύρνης, ἡσιθάνθη, τὸ πρῶτον τὴν πάθησιν τῆς ναυτίας.

Ἐπειδὴ ἀπὸ Σύρου μέχρι Σμύρνης ἦτο γαλήνη, ἐνόμιζα, ὅτι δὲν ὑπόκειμαι εἰς τὴν ἀσθένειαν αὐτήν, τὴν ὁποίαν, ἂν δὲν αἰσθανθῇ τις, δὲν δύναται ἐκ περιγραφῆς νὰ ἐννοήσῃ· τόσον κατ' ἐμὲ εἶναι δυσάρεστος. Εὐτυχῶς ὅχι μόνον παρέρχεται ἅμα τῇ καταπαύσει τοῦ σάλου, ἀλλὰ καὶ ἀμέσως λησιμονεῖται.

Μετά τήν Σμύρνην προσηγγίσαμεν εἰς Μυτιλήνην (Cano Baba), Δαρδανέλλια, Καλλιπόλιν καὶ ἓνα ἢ δύο ἄλλους λιμένας, εἰς τρόπον ὥστε δὲν ἐφθάσαμεν εἰς Κωνσταντινούπολιν εἰμὴ τὴν πρωΐαν τῆς Παρασκευῆς 5 Ὀκτωβρίου 1845.

Ἐννοεῖται, ὅτι ἀπὸ τῆς αὐγῆς εὐρισκόμενῃ ἐπὶ τοῦ καταστρώματος καὶ μετὰ παλλούσης καρδίας ἔδλεπον τὸ ἀτμόπλοιον κάμπτον τὴν ἄκραν τοῦ Σερὰϊ Μπουργοῦ καὶ ἀφίγον δεξιᾷ τὸν πύργον τοῦ Λεάνδρου νὰ εἰσέρχεται εἰς τὸν λιμένα τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Ἔπεται συνέχεια

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΗΣ ΚΑΜΗΛΟΠΑΡΔΑΛΕΩΣ

Σημαντικὴ ζημία εἶναι διὰ τὸν Ζωολογικὸν Κήπον τοῦ Παλαιοῦ Φαλήρου ὁ ἐπισυμβὰς ἐσχάτως θάνατος τῆς μιᾶς ἐκ τῶν δύο Καμηλοπαρδάλεων, τὰς ὁποίας εἶχεν ἀποστείλῃ ὡς δῶρον κατὰ τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1903 ὁ ἐκ Κύπρου κ. Λ. Ν. Λοῖζος. Οὕτω μένει ἡ θηλυκὴ χήρα μεθ' ἑνὸς μικροῦ ἀρσενικοῦ τέκνου καὶ ἑνὸς ἄλλου εἰς τὴν κοιτίαν τῆς. Τὸ κενὸν δὲν εἶναι εὐκολὸν νὰ πληρωθῇ, καὶ διότι ἡ ἀξία μιᾶς καλῆς Καμηλοπαρδάλεως σήμερον φθάνει τὰς 10 χιλιάδας φράγκων, καὶ διότι ἡ διατήρησίς τῆς εἶναι δυσχερής. Διὰ τοῦτο ὁσημέραι γίνονται σπανιώτεραι αἱ Καμηλοπαρδάλεις εἰς τοὺς Ζωολογικοὺς Κήπους.

Ὁ θάνατος τῆς ἰδικῆς μας Καμηλοπαρδάλεως ἔδωκεν ἀφορμὴν νὰ γράψω ὀλίγα περὶ τῶν περιέργων τούτων ζώων, τὰ ὁποία, ἐλπίζω, θ' ἀναγνωσθοῦν μὲ ἐνδιαφέρον.

*

Αἱ Καμηλοπαρδάλεις εὐρίσκονται μόνον εἰς τὴν Ἀφρικανικὴν ἡπείρον καὶ ἀνήκουν εἰς τὴν τάξιν τῶν Μηρυκαστικῶν. Συγγενεύουν πρὸς τὰς ἐλάφους καὶ τὰς ἀντιλόπας, ἀλλὰ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ καταταχθοῦν οὔτε μετὰξὺ τῶν μὲν οὔτε μετὰξὺ τῶν δέ, καὶ τοῦτο ἔνεκα τῶν κεράτων, τὰ ὁποία ἔχουν ὀστέινον ἄξονα σχηματιζόμενον ἐξ ἐπιφύσεως ὀστέϊνης ἐκφυομένης ἐκ τοῦ μετωπικοῦ ὀστοῦ καὶ καλυπτομένης ἑξωθεν ὑπὸ δέρματος τριχωτοῦ. Ἐλβετὸς φυσιοδίφης εἶπεν ἄλλοτε, ὅτι ἡ Καμηλοπαρδάλις εἶναι «μία φανταστικὴ μορφή ἐλάφου». Τοῦτο εἶναι ἴσως ὁ καλλίτερος ὀρισμὸς τοῦ ζώου. Ὁ δὲ Βρέμ λέγει: «ἡ Καμηλοπαρδάλις ἔχει σῶμα καὶ κεφαλὴν ἵππου, τράχηλον καὶ ὦμους καμήλου, ὦτα βοός, οὐρὰν ὄνου, πόδας ἀντιλόπης καὶ τρίχωσιν πάνθηρος». Δηλαδή εἶναι μίγμα περιέργον καὶ στερούμενον ἁρμονίας.

Τὰ ἀπολιθώματα ἀπέδειξαν, ὅτι εἰς παρωχημένας ἐποχὰς ὄντα μεγάλου ἀναστήματος, ὅμοια πρὸς τὰς καμηλοπαρδάλεις, ἐξ ὧν τινα εἶχαν κέρατα πλήρη καθὼς τῶν ἐλάφων καὶ ἄλλα κοῖλα

καθώς τῶν βοῶν, ἐπλανῶντο ἐν ἀφθονίᾳ εἰς τὴν Νότιον Εὐρώπην, εἰς τὴν Περσίαν, εἰς τὰς Ἰνδίας καὶ εἰς τὴν Κίναν. — Ἡ τωρινὴ Καμηλοπάρδαλις εἶναι ἀπόγονος ἐκείνων.

Διακρίνομεν σήμερον δύο εἶδη Καμηλοπαρδάλεων. Τὴν Καμηλοπάρδαλιν τῆς Νοτίου Ἀφρικῆς, ἢ Καμηλοπάρδαλιν τοῦ Ἀκρωτηρίου, ἢ ὁποῖα ζῇ εἰς τὸ Τρανσβάλ καὶ εἰς τὸ Σουδάν, καὶ τὴν Καμηλοπάρδαλιν τοῦ Βορρᾶ ἢ τῆς Νουβίας, ἢ ὁποῖα κυρίως εὐρίσκεται εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Ἀφρικὴν καὶ τὴν χώραν Σομαλὶ καὶ τοὺς μεταξὺ τῆς Ἀθιοπίας καὶ τοῦ Νείλου τόπους. Ἡ τῆς Νοτίου Ἀφρικῆς Καμηλοπάρδαλις εἶναι ἡ κατωτέρα καὶ εἰς τοὺς Ζωολογικοὺς Κήπους αὕτῃ συνήθως τρέφεται.

Αἱ Καμηλοπαρδάλεις ἔχουν ἀνάστημα μέγα, τράχηλον μακρότατον, ὃ ὁποῖος ὅμως ἔχει τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν τῶν σπονδύλων ὥς καὶ εἰς τὰ λοιπὰ θηλαστικά, δηλαδὴ ἑπτὰ. Τὰ πρόσθια ἄκρα εἶναι μακρότερα τῶν ὀπισθίων, τὰ δὲ κέρατα, βραχέα ὀστεώδη, κεῖνται εἰς τὴν ἔνωσην τοῦ μετωπικοῦ καὶ τῶν βρεγματικῶν καὶ καλύπτονται ὑπὸ τοῦ δέρματος. Ἐμπροσθεν αὐτῶν μεταξὺ τῶν δύο ὀφθαλμῶν ὑψοῦται μεσαία ὀστεώδης προεξοχή, τὴν ὁποῖαν καλύπτει τὸ δέριμα καὶ αἱ τρίχες. Ἡ προεξοχή εἶναι ὀλιγώτερον ἀνεπτυγμένη εἰς τὰς τῆς Νοτίου Ἀφρικῆς καὶ περισσότερον εἰς τὰς τῆς Ἀνατολικῆς. Τότε ἡ προεξοχή καλεῖται συνήθως τρίτον κέραν.

Ἡ ὀξεῖα κεφαλὴ τῆς Καμηλοπαρδάλεως φαίνεται ἐπιμηκεστέρα ἢ ὅσον πράγματι εἶναι, ἔνεκα τῆς λεπτότητος τοῦ ρύγχους· τὰ χεῖλη εἶναι μακρὰ καὶ λεπτὰ ὥς καὶ ἡ γλῶσσα, ἢ ὁποῖα δύναται νὰ προεκταθῇ πολὺ ἐκτὸς τοῦ στόματος, οἱ δὲ ῥώθωνες δύνανται νὰ φράσσωνται κατὰ βούλησιν τοῦ ζῴου. Οἱ ὀφθαλμοὶ εἶναι γλυκεῖς καὶ εὐφυεῖς, τὰ ὦτα μεγάλα καὶ λίαν εὐκίνητα, ὃ τράχηλος, ὃ ὁποῖος ἔχει τὸ μῆκος τῶν ἔμπροσθίων μελῶν, εἶναι στενός, πεπιεσμένος πλαγίως καὶ ἔχει κομφὴν χαίτην· τὸ στῆθος εἶναι εὐρύ, ἐνῶ τὰ ὀπίσθια τοῦ ζῴου εἶναι στενά. Ἡ οὐρὰ κατέρχεται ἕως τὰς πτέρνας καὶ φέρει θύσανον μαύρων τριχῶν. Τὸ δέριμα εἶναι παχὺ καὶ αἱ τρίχες, πλὴν τῶν κεράτων, τῆς χαίτης καὶ τῆς οὐρᾶς, εἶναι τοῦ αὐτοῦ μήκους καθ' ὅλον τὸ σῶμα.

Ἡ βάσις τοῦ χρώματος εἶναι κυρίως τὸ πυρρόχρουν κίτρινον

δηλ. τὸ χρῶμα τῆς ἄμμου, βαθύτερον ἐπὶ τῆς ῥάχεως, λευκότερον πρὸς τὴν κοιλίαν. Ἀνωθεν, ἐπὶ τοῦ τραχήλου, τῶν ὤμων καὶ τῶν μηρῶν καὶ ἐνίοτε ἐπὶ τῶν κνημῶν τὸ δέριμα φέρει μεγάλας κηλίδας πυρρᾶς ἀνοιχτοῦ βαθέως χρώματος, ἀκανονιστοὺς, γωνιώδεις. Ἡ χαίτη ἔχει σειρὰς πυρρᾶς ἢ μελαψᾶς, τὸ ἔμπροσθεν μέρος καὶ ἡ ῥίζα τῶν ὠτων εἶναι λευκά, ἐνῶ ἡ ὀπίσθια ὄψις εἶναι μελαψή. Αἱ δὲ κηλίδες διακρίνονται ἀπ' αὐτῆς τῆς γεννήσεως.

Τὸ ὅλον ὕψος τῆς Καμηλοπαρδάλεως ἀπὸ τῆς κορυφῆς τῆς κεφαλῆς μέχρι τῶν ὀπλῶν ὑπερβαίνει τὰ 6 μέτρα, τὸ δὲ ὕψος μέχρι τῶν ὤμων προσεγγίζει τὰ 4 μέτρα. Ἡ θηλυκὴ εἶναι βραχυτέρα κατὰ 1 μέτρον περίπου. Ἡ οὐρὰ μετὰ τῶν τριχῶν εἶναι ἴση πρὸς 1^μ 30. Τὸ βάρος τῆς ἰσοῦται πρὸς 400 ὀκάδας.

Ἡ Καμηλοπάρδαλις κατοικεῖ γυμνὰ ἐδάφη, δέν ζῇ δὲ εἰς τὰ δασώδη δυτικὰ μέρη. Ἀπαντᾷ ὅμως καὶ εἰς ἄλλους τόπους τῆς Ἀφρικῆς.

•

Πολλὰ ἐγράφησαν περὶ τοῦ ζῴου τούτου, διότι τὸ περίεργον σῶμά του πάντοτε ἐξήγειρε τὴν ἐκπληξιν καὶ τὸν θαυμασμόν. Ὁ Ἰούλιος Καίσαρ πρῶτος ἐκόμισε Καμηλοπάρδαλιν εἰς τὴν Ρώμην καὶ ἐξήγειρε τὸν θαυμασμόν τῶν Ρωμαίων.

Ἡ Καμηλοπάρδαλις διαμένει εἰς τὰ ξηρὰ μέρη ὅπου ὑπάρχουν ὄχθαι, ἐπὶ τῶν ὁποίων φύονται ἀκανκίαι, — ἰδίως τὸ εἶδος τὸ καλούμενον ἀκανκία ἢ τῆς Καμηλοπαρδάλεως, — καὶ ἄλλα δένδρα καὶ θάμνοι.

Ζῇ κατὰ μικρὰς ἀγέλας συνισταμέναις ἀπὸ 7—8 ζῴων, ἐξ ὧν ἓν ἀρσενικόν, τὰ δὲ λοιπὰ θηλυκὰ ἢ μικρά.

Βόσκει λίαν πρῶτ' καὶ τὴν ἐσπέραν ἀργά, καθ' ὅλον δὲ τὸ λοιπὸν διάστημα τῆς ἡμέρας ἀναπαύεται καὶ μηρυκάζει. Ἀναπαυομένη δυσκολώτατα διακρίνεται, διότι ὁμοιάζει πρὸς ἀπεξηραμένους κορμούς χωρὶς κλάδους. Ὅταν γηράσουν αἱ ἀρσενικαὶ Καμηλοπαρδάλεις, ζοῦν μεμονωμένοι καὶ ἀναμιγνύονται ἐνίοτε μετὰ τῶν Ζέβρων καὶ τῶν Στρουθοκαμήλων.

Τὸ βῆμά της εἶναι βραδύ, ἐπιδλητικόν καὶ μετρημένον, ὃ δὲ δρόμος της εἶναι καλπασμὸς βαρὺς καὶ ἐν τούτοις ταχύτατος ἔνεκα τοῦ διαστήματος ἐκάστου βήματος. Ὑπερβαίνει τὸν τοῦ

ἵππου καὶ διαρκεῖ μακρότερον. Κατὰ τὸν δρόμον ἡ κεφαλὴ διαρκῶς κινεῖται διὰ τὴν μετατοπίσιν τὸ κέντρον τῆς βαρύτητος. Ὅταν θέλῃ ν' ἀνεγείρῃ τὰ πρόσθια ἄκρα, ἡ κεφαλὴ κλίνει πρὸς τὰ ὀπισθεν, ὅταν δὲ τὰ ὀπίσθια, πρὸς τὰ ἔμπροσθεν. Ἡ οὐρὰ ἐπίσης κινεῖται διαρκῶς. Ὅταν τὸ ζῷον πίνῃ ἢ συλλέγῃ τι ἀπὸ τοῦ ἐδάφους, ἀνοίγει τὰς ὀπισθίας κνήμας καὶ καταδιβάσκει τὴν κεφαλὴν, μέχρις οὗ τὰ χεῖλη ἐγγίσουν τὸ ἔδαφος. Δυσκόλως λοιπὸν δύναται νὰ βόσκη ἀπὸ τῆς γῆς. Χάρις εἰς τὸ ὑψηλὸν τῆς ἀνάστημα καὶ εἰς τὴν μακρὰν καὶ εὐκαμπτον γλῶσσαν τῆς φθάνει καὶ συλλέγει φύλλα καὶ ὀφθαλμοὺς ἀπὸ τῶν ὑψηλῶν καὶ ἀκανθωδῶν ἀκακιῶν τῆς χώρας. Εἰς τὰ βορειότερα μέρη τρέφεται καὶ ἐκ περιπλοκάδων.

Ὅταν ἔχῃ νωπὰς τροφὰς ἐν ἀφθονίᾳ, δύναται νὰ παραμείνῃ πολλοὺς μῆνας χωρὶς νὰ πίνῃ. Παρατήρησαν ὅτι αἱ Καμηλοπαρδάλεις ἀντέχουν ἐπὶ ὀκτὼ μῆνας χωρὶς νὰ πίνουν νερόν. Εἶναι ἐντελὼς ἄφωνος καὶ εἰς τὴν ὑστάτην αὐτῆς ἀγωνίαν οὐδὲ γογγυσμὸν ἐκβάλλει· ἔχει ὅμως δρασιν καὶ ἀκοὴν λίαν ἀνεπτυγμένας καὶ μεγάλην νοημοσύνην. Εἶναι ἡμέρος καὶ εἰρηνική, ὡς μόνον ὄπλον ἔχουσα τὰς ὀπλὰς αὐτῆς, τὰς ὁποίας γνωρίζει ἄριστα νὰ μεταχειρίζεται κατὰ τοῦ Λέοντος, τοῦ μόνου μετὰ τὸν ἄνθρωπον ἐχθροῦ τῆς.

Αἱ Καμηλοπαρδάλεις, ὅταν καταδιώκωνται, καταφεύγουν εἰς τὸ πυκνότερον μέρος τοῦ δάσους. Τὸ δέρμα των εἶναι τόσο παχὺ καὶ σκληρόν, ὥστε δὲν διαπεράται ὑπὸ τῶν πλέον φοβερῶν ἀκανθῶν. Διευθύνεται ἐντὸς αὐτῶν μετὰ ἐπιδεξιότητος ἐκτάκτου, κάμπτους τοὺς κλάδους καὶ ἀποφεύγουσα μετ' εὐκολίας τοὺς κορμούς. Εἰς τοὺς τόπους ὅπου δὲν καταδιώκονται αἱ Καμηλοπαρδάλεις, πλανῶνται εἰς τὰς ἀκαλύπτους πεδιάδας, τρεφόμεναι ἐκ τῶν κατὰ συστάδας φυομένων ἀκακιῶν καὶ μὴ φοβούμεναι τὸ βλέμμα τῶν ἀνθρώπων. Εἰς τὴν Νότιον Ἀφρικὴν ὅμως σπανίως πλέον ἀπαντᾷ τις Καμηλοπαρδάλεις ἐντὸς τῶν δασωδῶν μερῶν, διότι θηρεύονται, ἕνεκα τοῦ δέρματος αὐτῶν, τὸ ὁποῖον ἀξίζει 100 - 120 φράγκα.

Ἡ Καμηλοπάρδαλις φονεύεται εὐκόλως· σφαῖρα εἰσερχομένη ἀπὸ τῆς ῥίξης τῆς οὐρᾶς ἐντὸς τοῦ σώματος φονεύει ἀσφαλῶς καὶ τάχιστα τὸ ὑψηλόσωμον ζῷον. Ἡ καταδίωξις ἀγέλης Καμη-

λοπαρδάλεων θεωρεῖται ὡς θαυμασία κυνηγετικὴ ἐκδρομή. «Ὅστις βλέπει χωρὶς θαυμασμόν, λέγει ὁ Κούμμιγγ, ἀγέλην Καμηλοπαρδάλεων ἐν τῇ μέσῃ τῶν ὠραίων ἀκακιῶν, αἱ ὁποῖαι στολίζουν τὴν πατρίδα των, καὶ τῶν ὁποίων κατατρώγουν τοὺς ὑψηλοτάτους κλάδους, στερεῖται παντὸς αἰσθήματος πρὸς τὰς καλλονὰς τῆς φύσεως.»

Τὸ κρέας τῆς θηλείας Καμηλοπαρδάλεως, ὅταν εἶναι νεαρά, εἶναι ἐξαιρετόν, μαλακὸν καὶ εὐγευστόν. Ἐπίσης δὲ τὰ πλήρη μυελῶν ὅστ' αὖ ψηνόμενα εἰς τὸ πῦρ καὶ ἀνοιγόμενα εἰς δύο ἀποτελοῦν ἐξαιρετικὸν φαγητόν ἐκ τῶν μᾶλλον ἐκτιμωμένων εἰς τὴν Ἀφρικὴν.

Θηρεύονται ἐπίσης αἱ Καμηλοπαρδάλεις πρὸς σύλληψιν τῶν μικρῶν. Τότε ὅμως οἱ θηρευταὶ πρέπει νὰ ἔχουν μαζί των ἀγελάδας διὰ νὰ θηλάζουν τὰ συλλαμβανόμενα. Μικρὰ Καμηλοπάρδαλις, ἡ ὁποία ἀπαξ κατωρθώθῃ νὰ θηλάσῃ τὸ γάλα τῆς ἀγελάδος ἢ τῆς καμήλου, καθίσταται ἡμέρος καὶ ὀδηγεῖται εὐκόλως.

N. X. ΑΠΟΣΤΟΛΙΑΝΣ

ΕΡΝΕΣΤΟΣ ΜΠΕΡΓΜΑΝ

(1836 — 1907)

Ἡ χειρουργικὴ ἀπώλεσεν ἐσχάτως ἓνα τῶν κορυφαίων μυστῶν της. Ὁ θάνατος τοῦ Μπέργμαν εἶναι ἀκόμη πρόσφατος καὶ τὸ ἔργον τοῦ ἐπιστήμονος ἐξακολουθεῖ νὰ περιβάλλεται ἀπὸ τὴν αἰγλήν της ἀτομικῆς του ἐπιβολῆς, τὴν ὁποῖαν ζῶν ἐξήσκησεν ὅσον οὐδεὶς ἄλλος τῶν συγχρόνων ὁμοτέχνων του, χάρις εἰς τὴν ἐξαιρετικὴν πρὸς αὐτὸν εὐνοίαν τοῦ αὐτοκράτορος Γουλιέλμου τοῦ Β', ὥστε δὲν θὰ εἶναι δυνατόν νὰ ὀρισθῇ ἀπὸ τοῦδε ἡ θέσις, τὴν ὁποῖαν τὸ ὄνομά του θὰ καταλάβῃ ἔσαι εἰς τὰ χρονικὰ τῆς καθόλου ἱατρικῆς, ἐν συγκρίσει μὲ τοὺς ἄλλους ἀθανάτους τῆς ἐπιστήμης ἱεροφάντας. Ἀλλ' ὁ βίος του ὑπῆρξεν ὁπωσδήποτε βίος ἐνεργός, πλήρης εὐεργετικῆς λάμπσεως καὶ διὰ τὴν χειρουργίαν καὶ διὰ τὴν ἀνθρωπότητα, ἐπιστημονικῶς δὲ καὶ κοινωνικῶς πρέπει νὰ μᾶς χρησιμεύσῃ ὡς ὑπόδειγμα σπάνιον καὶ ἀξιομίμητον καὶ δι' αὐτὸ θ' ἀφιερῶσωμεν εἰς αὐτὸν τὰς κατωτέρω συντόμους σημειώσεις.

*

Ἐγεννήθη τὸ 1836 εἰς τὴν Ρίγαν τῆς Ρωσίας ἐκ πατρὸς ἱερέως καὶ ἐξεπαιδεύθη κατ' ἀρχὰς εἰς τὰ σχολεῖα τῆς πατρίδος του. Ἀπὸ τοῦ 1856 μέχρι τοῦ 1860 ἐφοίτησεν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Δορπάτης καὶ ἀνηγορεύθη διδάκτωρ μὲ ἐναίσιμον διατριβὴν «Περὶ τῆς ἐνεργείας τῶν βαλσάμων ἐπὶ τοῦ ζωϊκοῦ ὀργανισμοῦ». Τὸ αὐτὸ ἔτος διωρίσθη βοηθὸς τῆς χειρουργικῆς κλινικῆς καὶ μετὰ τετραετίαν μετέβη εἰς Καινιξδόργην ὡς ὑφηγητής. Τὸ 1866 ἠκολούθησε τοὺς Πρώσους εἰς τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Αὐστρίας καὶ τὸ 1870, ἐνῷ εἰργάζετο εἰς τὸ φυσιολογικὸν ἐργαστήριον τοῦ Κιοῦνε ἐν Ἀμστελοδάμῳ, ἔσπευσεν εἰς Βερολίνον καὶ διωρίσθη ἰατρὸς τοῦ στρατοῦ τῆς ἐφεδρείας.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου ἠτύχησε νὰ ἐργασθῇ ἐναλλάξ παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν δύο τότε διασήμεων χειρουργῶν, τοῦ Φόλκμαν καὶ τοῦ Μπίλροτ. Μετὰ τὸν πόλεμον ἐπανέκαμψεν εἰς Δορπάτην ὡς τακτικὸς καθηγητῆς τῆς χειρουργικῆς, διαδεχθεὶς τὸν διδάσκαλον καὶ πενθερόν του Ἀδελμαν.

Κατὰ τὸν Ἑωσοτουρκικὸν πόλεμον ἠκολούθησε τὸν στρατὸν τοῦ μεγάλου δουκὸς Νικολάου εἰς τὰ πεδία τῆς Πλεύνης καὶ τὸ 1878 ἐδέχθη τὴν ἑδραν καθηγητοῦ τῆς Χειρουργικῆς εἰς τὸ Βυρτσβούργον, ἀρνηθεὶς νὰ μεταβῇ, κατὰ πρόσκλησιν τῆς ῥωσικῆς κυβερνήσεως, ὡς τοιοῦτος εἰς Κίερον καὶ κατόπιν εἰς Πετροῦπολιν.

Εἰς νεαρὰν λοιπὸν ἡλικίαν ἠτύχησεν ὁ Μπέργμαν νὰ ἴδῃ ἀνελίσσόμενον ἐνώπιόν του τὸ μεγαλοπρεπέστερον χειρουργικὸν θέαμα, νὰ εὐρεθῇ, οὕτως εἰπεῖν, ὑπὸ βροχὴν δλόκληρον χειρουργικῶν τραυμάτων. «Ὅ,τι ἐν καιρῷ εἰρήνης δὲν εἶναι δυνατόν νὰ παρουσιασθῇ οὐδ' ἐπὶ δλόκληρον γενεάν, αὐτὸς τὸ εἶδε διὰ μίαν, ἐντὸς μικροῦ σχετικῶς χρονικοῦ διαστήματος καὶ ἔλαβε μέρος ἐνεργὸν καὶ συνεκινήθη καὶ ἐσκέφθη ὅλα ἐκεῖνα, ὅσα ἀργότερα μὲ τόσῃν ἐπιτυχίαν ἐφήρμισε πρὸς ἀνακούφισιν καὶ περίθαλψιν τῶν τραυματιῶν. Ἡ ἐποχὴ τῆς ἀντισηψίας δὲν εἶχεν ἀνατελῆ ἀκόμη, διότι ναὶ μὲν ἀπὸ τοῦ 1869 εἶχεν ἤδη δημοσιεύσῃ ὁ Λίστερ τὰς πρώτας τοῦ ἐργασίας καὶ ἐν Γερμανίᾳ ὁ Σούλτσε πρῶτος εἶχεν ἀρχίσῃ νὰ ἐξυμνῇ τὰ ἀγαθὰ τῆς νέας ταύτης θεραπευτικῆς μεθόδου, ἀλλὰ παρήλθεν ἀκόμη καιρὸς μέχρις οὗ γενικευθῇ ἡ ἐφαρμογὴ της, ἀφ' οὗ μάλιστα κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν καὶ αὐτὸς ἔτι ὁ Μπίλροτ δὲν ἐδίσταζε νὰ μυκτηρίζῃ τὸν Φόλκμαν, παρὰσυρθέντα ὑπὸ τῆς ἀγγλικῆς ἀγυρτείας, ὡς ἀπεκάλει κατ' ἀρχὰς ὑβριστικῶς τὴν μέθοδον τοῦ Λίστερ.

*

Κατὰ τὴν τετραετὴ διάρκειαν τῆς ἐν Βυρτσβούργῳ καθηγεσίας του ὁ Μπέργμαν ἀφιερῶθη καθ' ὅλοκληρίαν εἰς τὴν διδασκαλίαν τοῦ μαθήματός του, οἶονεὶ προαλειφόμενος διὰ τὴν μετέπειτα λαμπρὰν σταδιοδρομίαν του ἐν τῇ κέντρῳ τοῦ γερμανικοῦ κράτους. Ἡ δρᾶσίς του μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἔφερε χαρακτῆρα μᾶλλον ἀνατομοφυσιολογικόν. Ἴσως ὁ στενός του

συγχρωτισμός με τὸν μεγαλοφυῆ φυσιολόγον τῆς Δορπάτης, τὸν Ἀλέξανδρον Σμίτ, εἶχεν ἐμπνεύσει εἰς αὐτὸν τὴν κλίσιν πρὸς μελέτην μᾶλλον φυσιολογικοχημικῶν ζητημάτων καὶ δι' αὐτὰ αἱ πρῶταί του σημαντικαὶ ἐργασίαι ἀναφέρονται εἰς θέματα ἀνάλογα, ὡς αἱ πραγματεῖαί του «Περὶ τοῦ σηπτικοῦ δηλητηρίου», «Περὶ τῶν πυρετικῶν καὶ φλεγμονικῶν ἐνεργειῶν τῶν προϊόντων τῆς σηπτικῆς καὶ φλεγμονικῆς ἀποσυνθέσεως τῶν ἰστών», «Περὶ τῆς σηψίνης». Κατὰ τὴν ἀκμὴν λοιπὸν τῆς ἡλικίας του ὁ Μπέργμαν ἐστηρίζετο ἐπὶ τῆς παθολογίας τῶν χυμῶν, παρεδέχετο δηλαδὴ τὰς θεωρίας, καθ' ὅς ὅλα τὰ νοσηρὰ φαινόμενα προέρχονται ἀπὸ χημικὴν τινὰ ἀλλοίωσιν τοῦ αἵματος. Ἀργότερα μετέβαλε γνώμην. Διότι κατ' ἀρχὰς μὲν τὸ Βυρτσβούργον ἦτο δι' αὐτὸν ἡ πηγὴ, ὁπόθεν ἤντλησε τὰς θεμελιώδεις ἀρχὰς τοῦ Βίρχωφ περὶ τῶν κυττάρων ὡς τῶν τελευταίων βιολογικῶν μονάδων, ἀλλ' ὅταν ἀργότερα προῆλθεν εἰς μέσον ἢ ὑπὸ τοῦ Παστέρ θεμελιωθεῖσα, ὑπὸ τοῦ Λίστερ εὐθὺς τεθεῖσα εἰς ἀμεσον πρακτικὴν ἐφαρμογὴν, καὶ ὑπὸ τοῦ Κῶχ εἰς ἰδιαιτέραν βιολογικὴν ἐπιστήμην ἀναχθεῖσα βακτηριολογία, τότε καὶ ὁ Μπέργμαν ἔσπευσεν ἐκ τῶν πρώτων νὰ θέσῃ τὴν σκαπάνην ἐπὶ τοῦ γονίμου τούτου ἐδάφους καὶ εἰσῆγαγεν εἰς τὴν χειρουργίαν τὸ καὶ μέχρι σήμερον ἰσχυρότατον ὄλων τῶν ἀντισηπτικῶν φαρμάκων, τὴν ἄχνην τοῦ ὕδραργύρου.

Τὸ 1882 ἐκλήθη εἰς τὸ Βερολῖνον ὡς διάδοχος τοῦ ἐνεκα γήρατος ἀποσυρθέντος διασήμεου χειρουργοῦ Βερνάρδου Λάγκεμπεκ. Ἦτο τότε σχεδὸν ἄγνωστος ἀκόμη καὶ κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας ἀνὰ πολλῶν τὰ στόματα ἐφέρετο εἰς τὸ Βερολῖνον ἡ ἐξῆς φράσις τοῦ γηραλέου ἀνατόμου Βαρδελέμπεν· «Κύριος οἶδε ποῦ ἐπῆγεν αὐτὸν ἀκριδῶς νὰ μᾶς ξεσκάψῃ ὁ ὕπουργός». Ἀλλὰ δὲν ἤργησε ν' ἀποδειχθῇ ὅτι, ἐὰν ὁ προκάτοχός του ἦτο θαυμάσιος χειριστὴς τοῦ μαχαιριδίου, ἐὰν ἐκεῖνος ἦτο ἡ ψυχὴ καὶ τὸ πνεῦμα τῆς ἐγχειρητικῆς, ὁ νέος ἀρχηγὸς συνήνωνεν ἐν ἑαυτῷ ὅλα τὰ χαρίσματα τοῦ διοργανωτικοῦ πνεύματος τῆς φυλῆς του καὶ ἀνεδέλχθη ἀπαράμιλλος ὡς διδάσκαλος, καταστήσας τὴν κλινικὴν του πρότυπον καθ' ὅλην τὴν Εὐρώπην. Βεβαίως ὁ Μπέργμαν δὲν εἶναι ὁ πρῶτος, ὁ ὁποῖος ἔκαμε τὸ μέγα βῆμα ἀπὸ τῆς ἀντισηψίας εἰς τὴν ἀσηψίαν καὶ εἶναι δίκαιον ν' ἀνομολογηθῇ

ὅτι πρῶτος ὁ χειρουργὸς τοῦ Κιέλου Νόμπερ εἶχεν ἤδη ἐφαρμόσῃ πᾶν ὅ,τι ἀργότερα ὁ Μπέργμαν μετὰ τοῦ βοηθοῦ του Σίμελμπους παρουσίασαν ὡς τέλειον καὶ καινοφανὲς σύστημα. Ἀλλὰ τὰ εὐεργετήματα τῶν ἰδεῶν καὶ τῶν ἔργων τοῦ Lawson Tait καὶ τοῦ Νόμπερ ἐδόθησαν εἰς ἡμᾶς διὰ χειρὸς τοῦ Μπέργμαν, διότι ὑπ' αὐτοῦ ἐσυστηματοποιήθησαν καὶ ἐμονιμοποιήθησαν

✱

Ἐνωρὶς ἤδη ὁ Μπέργμαν εἶχε στρέψῃ τὴν προσοχὴν του καὶ εἰς τὴν χειρουργίαν τοῦ ἐγκεφάλου. Πρὸ τῆς ἐποχῆς τῆς ἀντισηψίας οὐδεὶς ἐτόλμα νὰ διανοίξῃ τὸ κρανίον καὶ πολλοὶ τῶν χειρουργῶν ἐθεώρουν ὡς παράτολμον πᾶσαν τοιαύτην ἐπέμβασιν, μερικοὶ δὲ μάλιστα ἐχαρακτήριζαν ὡς αὐτόχρημα ἔγκλημα τὴν διάτρησιν τοῦ κρανίου. Ἐπῆλθεν ὁμῶς ἡ ἀντισηψία καὶ μετ' αὐτῆς αἱ μεγάλαι ἀνακαλύψεις τῶν ἐντοπισμῶν τοῦ ἐγκεφάλου ὑπὸ τοῦ Χίτσιγ καὶ Φρίτς, τοῦ Βρόκο, τοῦ Χόρσλεῦ καὶ ἄλλων καὶ ἔκτοτε ἡ χειρουργικὴ ἀφόδως ἤρχισε νὰ ἐπεμβαίῃ καὶ εἰς τὰς ἐγκεφαλικάς παθήσεις, ἡγήθη δὲ πάντων ὁ Μπέργμαν, μετὰ τόλμης θίμα καὶ περισκέψεως, ὑποδείξας τὰς ἀσφαλεστέρας διαγνωστικὰς ἐνδείξεις καὶ βελτιώσας τὰς διαφόρους ἐγχειρητικὰς μεθόδους εἰς τὰ ἐξῆς κυριώτερα συγγράμματα του· «Περὶ τῶν τραυμάτων τῆς κεφαλῆς», «Ἡ διάγνωσις τῆς τραυματικῆς μηνιγγίτιδος», «Ἡ χειρουργικὴ θεραπεία τῶν ἐγκεφαλικῶν ὀγκῶν».

Ἀλλὰ πλὴν τούτων μεγίστας προσέφερεν ὑπηρεσίας ὁ Μπέργμαν καὶ εἰς τὴν ἐν πολέμῳ χειρουργίαν. Τὰς ἀπείρους παρατηρήσεις, ὅσας συνέλεξεν εἰς τρεῖς μεγάλους πολέμους, κατέστρωσε καὶ ἐσυστηματοποίησεν εἰς πολυαρίθμους ἐμβριθεῖς μονογραφίας καὶ αὐτὸς κυρίως ἔθεσε τέρμα εἰς τὴν χαώδη ἐκείνην πολυπραγμοσύνην, μετὰ τὴν ὁποίαν ἄλλοτε ἐθεραπεύοντο τὰ τραύματα, διδάξας τὴν αὐστηράν ἐφαρμογὴν τοῦ ἀσηπτικοῦ ἐπιδέσμου, ὅπως τέλος ἐφηρμόσθη πραγματικῶς μετὰ τόσης ἐπιτυχίας εἰς τὰ πεδία τῶν πολυημέρων καὶ αἱματηρῶν μαχῶν τοῦ Ῥωσοτουρκικοῦ πολέμου.

Ὁ Μπέργμαν ἐξεπροσώπει ἐντελῶς τὴν σημερινὴν χειρουργικὴν, ὅπως ἄλλοτε ὁ Λάγκεμπεκ ἐξεπροσώπει τελείως τὴν χει-

ρουργικήν τῶν ἡμερῶν του. Τότε ἦτο τὸ μαχαιρίδιον, σήμερον εἶναι ἡ μέθοδος. Τὸ μέλλον τῆς ἱατρικῆς ἐγκτεται εἰς τὴν μεθοδικότητα, εἰ δὲ μὴ ἡ ἱατρικὴ θὰ παρακμάσῃ. Νάρκωσις, ἀσπφία, ἀναισθησία τοπικὴ, ἀκτίνες Ραίντγκεν, ὁρροθεραπεία, ἡλεκτροφωτισμός, τί ἄλλο εἶναι παρὰ παραδείγματα, τὰ ὅποια μᾶς διδάσκουν πόσα εὐεργετήματα προέκυψαν ἀπὸ τὰς μεθοδικάς, ἀκριβεῖς καὶ γενικῶς ἀνεγνωρισμένας ἐφευρέσεις. Ὅπου εἰς τὴν ἱατρικὴν γνωρίζομέν τι θετικῶς καὶ ἀσφαλῶς, ἐκεῖ δὲν ὑπάρχει καμμία διχογνωμία, δὲν ὑπάρχει σχολή, δὲν ὑπάρχει αἵρεσις, οὔτε ἀγυρτεία, οὔτε προσωπικότης. Ἡ ἀληθινὴ πρόοδος ἐν τῇ ἱατρικῇ δὲν ἐγκτεται εἰς τὴν μεγαλειτέραν ἱκανότητα ἢ τὴν μεγαλοφυΐαν ἐνὸς ἐπιστήμονος, ἀλλ' εἰς τὴν εὐρεσιν μιᾶς διδακτικῆς καὶ αὐστηρᾶς μεθόδου, ἐνὸς προγράμματος δι' ἐκάστην ἀσθένειαν. Θὰ ἔλθῃ ἴσως ὁ καιρὸς, κατὰ τὸν ὅποιον δὲν θὰ ὑπάρχουν πλέον ἀγύρται, ψευδοῖατροὶ καὶ θαυματουργοί, ἀλλὰ τοῦτο θὰ γίνῃ, ὅταν ἡ ἱατρικὴ φθάσῃ εἰς τὸ ἰδεῶδες τῆς, ὅταν ἐφεύρῃ δηλαδὴ μίαν μεθοδικὴν θεραπείαν διὰ πᾶσαν ἀσθένειαν. Μέχρις ἐκείνης τῆς ἐποχῆς θὰ ὑπάρχουν ἀκόμῃ πολλοὶ δρόμοι, οἱ ὅποιοι θὰ ὁδηγοῦν εἰς τὴν Ρώμην, ἐπὶ τοῦ παρόντος ὅμως, ὅπου αἱ γνώσεις μας εἶναι ἀκριβεῖς καὶ θετικαί, ἐκεῖ μόνον εἶναι καὶ ὁ δρόμος μας εἰς, εὐθὺς καὶ εὐδιάδοτος. Οὕτως ἀνεπτύχθη ἡ χειρουργικὴ καὶ ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ταύτην ἡ ἱατρικὴ θ' ἀποδαίνῃ ὁσημέραι χειρουργικωτέρα ὑπὸ τὸ κράτος τῶν νεωτέρων προφυλακτικῶν καὶ θεραπευτικῶν μεθόδων.

✱

Ὁ Μπέργμαν ἦτο ἐργατικώτατος καὶ ἀκούραστος. Ἐλέγετο δὲ ὅτι εἰργάζετο τακτικῶς ἐπὶ 16 ὥρας τὸ ἡμερονύκτιον καὶ ὅμως οὐδέποτε ἡ οἰκογένειά του τὸν εἶδεν ἀποκάμνοντα, ὥσῳς ἐπρόκειτο νὰ παράσχῃ δείγματα τῆς ἀνεξάντλήτου πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπης του. «Δὲν εἴμεθα εἰς τὸν κόσμον διὰ τὴν ἰδικήν μας εὐτυχίαν, ἀλλὰ διὰ τὴν εὐτυχίαν τῶν ἄλλων», ἔλεγε πολλάκις πρὸς τοὺς αἰελοὺς του. Τὴν εὐαγγελικὴν αὐτὴν γλῶσσαν ἴσως ἐκληρονόμησεν ἀπὸ τὸν πατέρα του, ὁ ὅποιος ἦτο ἱερεὺς καὶ τὸν εἶχε συνηθίσῃ ἀπὸ νεανικῆς ἡλικίας νὰ βλέπῃ τὰ πράγματα ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν αἰωνίων καὶ μυστη-

ριωδῶν δυνάμεων, διὸ καὶ μέχρι τέλους τοῦ βίου του παρέμεινε κατὰ βάθος λίαν θεοσεβής. «Εὐλόγει ἡ ψυχὴ μου τὸν Κύριον» ἦτο τὸ ἀγαπητόν του ᾄσμα καὶ ὅταν ἠγέρθη τὸ ζήτημα περὶ τῆς μεταρρυθμίσεως τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ συστήματος καὶ εἶχεν ἀρχίσῃ νὰ γίνεται λόγος περὶ τοῦ περιορισμοῦ τῶν θρησκευτικῶν μαθημάτων εἰς τὰ σχολεῖα, αὐτὸς ἐτάχθη εὐθὺς μετὰ τοὺς ἀντιπάλους τῆς ἀντιθρησκευτικῆς τάσεως καὶ ἐσκόπευε μάλιστα καὶ δημοσίᾳ νὰ ἐγείρῃ φωνὴν διαμαρτυρίας, διότι ἐφρόνενε ὅτι, ἐὰν μᾶς ἀφαιρεθῇ καὶ ἡ θρησκεία, δὲν θὰ μᾶς μείνῃ πλέον ἀπὸ τῆς νεότητός μας τίποτε, τὸ ὅποιον νὰ μᾶς παρηγορῇ εἰς τὸ γῆρας.

Ὅταν ἠγγίζεν ἡ στιγμή τοῦ θανάτου του, πλήρης εὐγνωμοσύνης πρὸς τοὺς περιθάλψαντας αὐτὸν μαθητὰς καὶ ἱατροὺς του ἐστράφη προσευχόμενος γαληνίως πρὸς τὸν Πλάστην του. Εἶναι πρέπον νὰ γνωρίζῃ ὁ κόσμος ὅτι ἄνθρωπος ὥς ὁ Μπέργμαν δὲν ἦτο ὑλιστής, ὅτι ὅσον καὶ ἂν ἐποτίσθη μετὰ τὰ νάματα τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν, διετηρεῖτο εἰς τὰ μύχια τῆς καρδίας του βαθὺ τὸ θρησκευτικὸν αἶσθημα, τὸ ὅποιον κρυφίως ἐξῆπτε καὶ ὑπέκαιε τὸν ἀνεξάντλητον ἐνθουσιασμόν του δι' ὅλα τὰ ἔργα, διὰ τῶν ὁποίων ἐξεδηλοῦτο ἡ πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπη του.

Ἐν Χαλκηδόνι

Θ. Χ. ΦΛΩΡΑΣ

ΙΣΤΟΡΙΑ ΕΝΟΣ ΑΣΜΑΤΟΣ

Ἡ νεοελληνικὴ μοῦσα δὲν ἀνεδείχθη πολὺ γόνιμος εἰς τὴν παραγωγὴν πατριωτικῶν ᾠσμάτων. Πάντες σχεδὸν οἱ νεώτεροι ποιηταὶ μας προσήρμωσαν καὶ τὴν πατριωτικὴν χορδὴν εἰς τὴν λύραν των, ἀλλὰ δὲν ηὐτύχησαν ν' ἀναπέμψωσι δι' αὐτῆς ᾠσματα περιέχοντα τὸν σπινθῆρα τῆς ἱερᾶς ἐμπνεύσεως, ἐξ ἐκείνων, ὅσα προσιτὰ εἰς τὴν κοινὴν ἀντίληψιν καὶ ἀνταποκρινόμενα εἰς τὸ κοινὸν αἶσθημα, ἔχουν τὴν δύναμιν νὰ ἐξάπτωσι τὸ φρόνημα καὶ ᾄδόμενα μὲ κατάλληλον μέλος νὰ ἐξεγείρωσι κατὰ τὰς ἐκτάκτους ἐθνικὰς περιστάσεις τὸν ἐνθουσιασμόν τοῦ πλήθους. Μετὰ τὴν ᾠδὴν τοῦ Σολωμοῦ, τῆς ὁποίας αἱ δύο πρῶται στροφαὶ καθιερώθησαν ἐθνικῇ θελήσει ὡς ἐπίσημος ἐθνικὸς ὕμνος, δὲν παρήχθη τι ἄλλο ἰσαξίως γενναῖον· σήμερον δὲ ἀκόμη τὸν ἐκχειλίζοντα πατριωτικὸν ἐνθουσιασμόν ἐξακολουθοῦσι νὰ διερμηνεύωσιν αἱ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἀγῶνος ἢ ὀλίγον μετὰ ταῦτα γενόμεναι ἀπόπειραι διὰ τῶν στίχων τοῦ Κοκκινάκη καὶ τοῦ Ραγκαζῆ, τὸ «ὦ λιγυρὸν καὶ κοπτερὸν σπαθί μου», τὸ «Μαύρη εἰν' ἡ νύκτα σ' τὰ βουνά» καὶ εἴ τι ἄλλο. Ἀλλ' ὅμως ταῦτα, ἔστω καὶ πεπαλαιωμένα ἢ ἀτελῆ, σεβαστὰ ὅμως πάντοτε, διότι ἐχρησίμευσαν νὰ ἐκκαίωσι τὸ φρόνημα τόσων γενεῶν, εἶναι εὐκταῖον νὰ παραμένωσιν ἐν χρήσει, ἐνόσῳ δὲν παράγονται τελειότερα, διὰ νὰ μὴ ἀναγκάζωνται καὶ αὐτοὶ οἱ στρατιῶταί μας ἐν ἐλλείψει ἢ ἐν ἀγνοίᾳ ἄλλων καταλληλοτέρων ᾠσμάτων νὰ ψάλλωσι στίχους προχείρου καὶ χυδαίας ἐμπνεύσεως, ὡς ἐκείνους, τοὺς ὁποίους ἐψάλλον κατὰ τὴν κατάληψιν τῆς Θεσσαλίας, τὴν ἐκστρατείαν τῆς Κρήτης καὶ τὸν πόλεμον τοῦ 1897.

*

Μεταξὺ τῶν ᾄδομένων πατριωτικῶν ᾠσμάτων εἰς διαφόρους περιστάσεις καὶ τελευταῖον ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῆς πρώτης τοῦ ἔτους, ὅτε οἱ μαθηταὶ τῶν γυμνασίων περιήρχοντο χάριν ἀξιεπαίνου

σκοποῦ, ψάλλοντες μετὰ τῶν γνωστῶν λαϊκῶν Καλάνδων καὶ ᾠσματα ἐθνικά, εἶναι καὶ τὸ ἀρχόμενον διὰ τῶν στίχων:

Κι' ἂν δὲν κόπτη τὸ σπαθί μου,
Ἡ αἰχμὴ τοῦ ἂν δὲν τρυπᾷ.

Τοῦτο ἔχει τὴν ἀξίωσιν ὅτι διερμηνεύει τὸ ἀδάμαστον φρόνημα τοῦ ἐλληνικοῦ τῆς Μακεδονίας πληθυσμοῦ, ἡρωϊκῶς ἀμυνομένου κατὰ τοσοῦτων καὶ τηλικούτων ἐχθρῶν. Ὅτε τὸ ἦκουσα διὰ πρώτην φοράν ᾄδόμενον ὑπὸ μικρῶν μαθητῶν, ὁ ἦχος μοὶ ἐφάνη γνώριμος, προσηλώσας δὲ τὴν προσοχήν καὶ ἀκροασθεὶς τοὺς στίχους, ἐπείσθην ὅτι ἦτο πράγματι ᾠσμα γνωστὸν καὶ οἰκελὸν εἰς ἐμέ, τὸ ὁποῖον μοῦ ἐνεθύμιζε τοὺς χρόνους τῆς παιδικῆς μου ἡλικίας, ὅτε καὶ ἐγὼ τὸ ἀπήγγελλα καὶ τὸ ἐψάλλα πολλάκις ἐνθουσιωδῶς ἐν χορῷ μεθ' ἐτέρων ὁμηλικῶν. Δὲν ἐγράφη καὶ δὲν συνετέθη χάριν τοῦ μακεδονικοῦ ἀγῶνος. Εἶναι προῖδον ἐμπνεύσεως προγενεστέρων ἐθνικῶν περιστάσεων καὶ διηρμήνευσεν ἐπὶ δύο γενεὰς περίπου τὸ πατριωτικὸν αἶσθημα ἐτέρου τμήματος τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἐπίσης ἀγωνισθέντος κρατερῶς ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς του ἀνεξαρτησίας.

Ἔχει δὲ ἀκέραιον τὸ ᾠσμα ὡς ἐξῆς:

Κι' ἂν δὲν κόπτη τὸ σπαθί μου,
Ἡ αἰχμὴ τοῦ ἂν δὲν τρυπᾷ,
Ἡ ψυχὴ δὲν λησιμονάει
Πῶς ἐπλάσθη ἐλληνικῇ.

Τῶν ἐχθρῶν μισῶ τὰ δῶρα,
Δὲν τὰ θέλω, ὅς τὰ κρατήσουν·
Τοὺς μισῶ κι' ὅς με μισήσουν,
Προτιμῶ τὴν φυλακὴν.

Εἰμαι Ἕλλην, τὸ γνωρίζω,
Ἐύρω τὴν καταγωγὴν μου.
Ἡ ἐλληνικὴ ψυχὴ μου
Ἐλευθέρα πάντα ζῇ.

Σ' τὸ λαμπρὸν μέλλον μου ἐλπίζω,
Βλέπω τὴν ἐλευθερίᾳ μου
Καὶ ξεχάνω τὴ σκλαδιὰ μου·
Θὰ ἐλθῇ ὁλόλαμπρος αὐγή.

Θάλλῃ, θάλλῃ, ναι, μὴ μέρῃ,
Ποῦ θὰ ξεσχισθοῦν συνθῆκαι,
Κι' ὅποιος σ' ἄλυσες ἐμδῆκε,
Πάλι ἐλευθερὸς θὰ βγῇ.

Ἐπειδὴ εἶναι ἄγνωστα εἰς τοὺς πολλοὺς καὶ τὸ καθαυτὸ νόημα καὶ ἡ καταγωγὴ καὶ αἱ περιεργαί τύχαι αὐτοῦ, θὰ ἐπιχειρήσω νὰ ἐκθέσω δι' ὀλίγων ἐνταῦθα τὴν ἱστορίαν του.

Τὸ ἄσμα εἶναι κεφαλληνιακόν, ἐγράφη δὲ καὶ ἀναφέρεται εἰς τὴν ἐποχὴν τῆς ἀκμῆς τοῦ ἐν Ἑπτανήσῳ ριζοσπαστικοῦ ἀγῶνος. Ριζοσπάσται ἀπεκλήθησαν ἀκριδῶς τότε, κατὰ μετάφρασιν τοῦ γαλλικοῦ Radical, οἱ φιλελεύθεροι, οἱ ἀδιάλλακτοι πατριῶται, οἱ ἐπιθυμοῦντες τὴν ἄμεσον καὶ ἄνευ ὄρων ἔνωσιν τῆς Ἑπτανήσου μετὰ τῆς Ἑλλάδος. Ἀντίθετοι αὐτῶν ἦσαν οἱ μετριοπαθεῖς καὶ συντηρητικοὶ Μεταρρυθμισταί, ἀποδλέποντες καὶ αὐτοὶ εἰς τὴν ἔνωσιν ἐν ἀπωτέρῳ μέλλοντι, ἐπιζητοῦντες δὲ μεταρρυθμίσεις καὶ φιλελευθέρους παραχωρήσεις εἰς τὸ πολίτευμα πρὸς βελτίωσιν τοῦ παρόντος. Οἱ δὲ εὐχαριστημένοι κατὰ πάντα ἐκ τοῦ καθεστώτος καὶ ὀλοφύχως ἀφωσιωμένοι εἰς τὴν Ἀγγλικὴν προστασίαν ἐκαλοῦντο Καταχθόνιοι.

Μετὰ τὴν θέσπισιν τῆς ἐλευθέρας ἐκλογῆς τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ Λαοῦ καὶ τῆς ἐλευθεροτυπίας ὑπὸ τῆς Ἰονίου Βουλῆς τῆς Η' περιόδου, τρεῖς ἀνεφάνησαν ἐφημερίδες πολιτικαὶ ἐν Ἑπτανήσῳ, ἀνὰ μία εἰς ἑκάστην τῶν τριῶν μεγάλων νήσων. Πρώτη ἐξεδόθη ἡ ἐν Ζακύνθῳ ἐφημερίς τὸ Μέλλον, ἐβδομαδιαία καὶ μεταρρυθμιστικὴ τὸ φρόνημα. Ἔλτα κατ' Ἰανουάριον τοῦ 1844 ἤρχισεν ἐν Κερκύρᾳ ἡ ἐκδοσις τῆς Πατρίδος, γραφομένης γαλλιστὶ καὶ ἑλληνιστὶ, τῆς κρατίστης πασῶν κατὰ τὴν γλαφυρότητα τοῦ ὕφους καὶ τὴν ἐμβρίθειαν, ἀφοῦ μεταξὺ τῶν συντακτῶν αὐτῆς κατελέγοντο ἐπιφανεῖς συγγραφεῖς, οἱ οἱ Π. Βράϊλας Ἀρμένης καὶ Σπυρίδων Ζαμπέλιος. Περὶ τὰ μέσα δὲ Φεβρουαρίου τοῦ 1849 ἐξεδόθη ἐν Ἀργοστολίῳ ὁ Φιλελεύθερος, ἐφημερίς συντασσομένη ὑπὸ τοῦ Ἠλία Ζερβοῦ, τοῦ πρωταγωνιστήσαντος ἐν τῷ ριζοσπαστικῷ ἀγῶνι καὶ πολλοὺς ὑποστάντος διωγμοὺς καὶ κακουχίας καὶ ἐξορίας διὰ τὸ ἀδάμαστον αὐτοῦ φρόνημα. Μετ' ὀλίγους μῆνας δ' ἐξεδόθη ἐπίσης ἐν Ἀργοστολίῳ ἡ Ἀναγέννησις, συντασσομένη ὑπὸ τοῦ ἀκραιφνοῦς

πατριώτου Ἰωσήφ Μομφερράτου, τοῦ συναγωνισθέντος καὶ συμμαρτυρήσαντος μετὰ τοῦ Ζερβοῦ.

Τὰ δύο ταῦτα δημοσιογραφικὰ ὄργανα ὑπῆρξαν οἱ δύο φάροι οἱ καθοδηγήσαντες τὸν κατὰ τῆς Ἀγγλικῆς προστασίας ἐθνικὸν ἀγῶνα, συντασσομένα μετὰ σθένους καὶ στηλιτεύοντα μετὰ τόλμης μοναδικῆς τὰς παρανομίας τῆς ἐξουσίας, ἠναγκάσθησαν δὲ μετ' οὐ πολὺ νὰ διακόψωσι τὴν ἐκδοσὶν των ἔνεκα τοῦ ἐξασκηθέντος ἐναντίον τῶν συντακτῶν αὐτῶν ἀπηνοῦς διωγμοῦ. Πρώτη ἡ Πατρίς τῆς Κερκύρας, ἡ ἐν πνεύματι ἀρχῶν μετριοπαθῶν συντασσομένη, ἐπικρίνουσα τὴν δριμύτητα τοῦ ὕφους τῆς πρώτης Κεφαλληνιακῆς ἐφημερίδος καὶ τὸ ἀδιάλλακτον αὐτῆς, ἀπεκάλεσε τοὺς περὶ τὸν Φιλελεύθερον εἰρωνικῶς πως ῥιζοσπάστας. Οὗτοι δὲ ἀπεδέχθησαν προθύμως καὶ εὐτόλμως τὸν χαρακτηρισμὸν καὶ ἔκτοτε ὑπὸ τὸ ὄνομα τῶν ῥιζοσπαστῶν ἔδρασαν ἐν Ἑπτανήσῳ ἡ μεγάλη πολιτικὴ μερίς, ἡ ἀγωνισθεῖσα ἕως τέλους κρατερῶς καὶ κατισχύσασα καὶ παρασκευάσασα τὸν θρίαμβον τῆς ἐθνικῆς ιδέας. Εἰς ἀπάντησιν τῶν μομφῶν τῆς Πατρίδος ἐδημοσιεύθη εἰς τὸ 2^{ον} φύλλον τοῦ Φιλελευθέρου ἐπιστολὴ φέρουσα ὑπογραφὴν «Ἐἰς ῥιζοσπάστης Κεφαλλήν», γραφεῖσα δὲ ὑπὸ τοῦ νεαροῦ τότε Γερασίμου Μαυρογιάννη, τοῦ διακριθέντος κατόπιν εἰς τὸ φιλολογικὸν καὶ πολιτικὸν στάδιον¹,

¹ Ὁ Γεράσιμος Μαυρογιάννης, γεννηθεὶς ἐν Κεφαλληνίᾳ τὸ 1828, ἀφιέρωθη ἐκ νεαρᾶς τοῦ ἡλικίας εἰς τὰ γράμματα καὶ τὴν θεραπείαν τῶν Μουσῶν. Ἐγραψε διάφορα λυρικά ποιήματα, καὶ ἐν μακρὸν ἐπικολυρικόν, τὴν *Εὐφροσύνην*, ὅπερ δὲν ἔλαβε μὲν τὸ γέρας, ἀνεκηρύχθη ὅμως πρωτεῦον εἰς τὸν ποιητικὸν διαγωνισμὸν εἰς ὃν ὑπεβλήθη, κριθέν ὑπέρτερον τοῦ κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ὑποβληθέντος ὑπὸ τοῦ Ζαλακώστα Στοιμίου τῆς Πρεβέζης. Διακρίνεται μετὰ τῶν δημοδῶν αὐτοῦ ποιημάτων τὸ περιπαθέστατον ὑπὸ τὸν τίτλον *ὁ Ναύτης τοῦ Ἰονίου*, τὸ ὅποιον δικαίως ὁ Ἀλ. Ραγκαβῆς ἀπεκάλεσεν ἓνα τῶν ἀδαμάντιν τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς ποιήσεως. Ἀνεμίχθη μετ' ἐνθουσιασμοῦ εἰς τὸν ῥιζοσπαστικὸν ἀγῶνα, ἐξέδωκε δὲ τὸ πρῶτον ἐν Ἀργοστολίῳ κατὰ τὸ 1849 τὸν *Χωρικόν*, ἐφημερίδα φιλελευθέρων ἀρχῶν. Ἐδημοσιογράφησεν ἐπὶ χρόνον μακρὸν ἐν Ἀθήναις, ἐκδίδων ἐν ἔτει 1861-1862 τὴν *Φωνὴν τῆς ἐλευθερίας*, συνεργασθεὶς δὲ κατόπιν εἰς τὴν *Εὐνομίαν* τοῦ Ραγκαβῆ, εἰς τὸν *Ἐθνοφύλακα* καὶ εἰς τὴν *Παλιγγενεσίαν*, ἧς διετέλεσεν ἐπὶ ἱκανὰ ἔτη ἀρχισυντάκτης, μετὰ πολλῆς σωφροσύνης καὶ ἐμπειρίας καὶ γλαφυρότητος χειριζόμενος τὸν δημοσιογραφικὸν κάλαμον. Ἐν ἔτει 1889 ἐξέ-

ἐξ ἧς παραθέτω τὴν ἐπομένην περικοπὴν, χαρακτηριστικὴν καὶ τοῦ φλογεροῦ αἰσθήματος καὶ τοῦ δημοσιογραφικοῦ ὕφους τῆς ἐποχῆς:

«Εἰς τὴν Κεφαλληνίαν ἅπαντες σχεδὸν εἵμεθα τοιοῦτοι ῥιζοσπάσται, σχετικῶς δηλαδή ὡς πρὸς τὴν πολιτικὴν μας κατάστασιν.... Ἄς ἀνασπάσωμεν σύρριζα τὸ σεσηπὸς καὶ ξηρὸν τῆς Πολιτείας μας δένδρον καὶ ἅς ἀποκόψωμεν τὰς δηλητηριώδεις αὐτοῦ ρίζας διὰ τοῦ πελέκεως τῆς ἐλευθεροτυπίας, διὰ νὰ φυτεύσωμεν ἀντ' αὐτοῦ νέον δένδρον αὐτόχθον, δένδρον ἐλληνικόν, τὸ ὁποῖον ἄνθη καὶ καρποὺς ἀφθόνως νὰ δώσῃ διὰ νὰ μᾶς χορτάσῃ καὶ κλῶνας πολλοὺς μὲ χλοερὰ φύλλα νὰ βλαστήσῃ, διὰ νὰ μᾶς ἐπισκιάσῃ. Ἐννοοῦμεν κάλλιστα τὸν προορισμὸν μας. Ὡ φίλε, ἐλθέ τὴν ἡμέραν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ! ἐλθέ νὰ μᾶς συλλάβῃς ἐπ' αὐτοφώρῃ καὶ νὰ ἴδῃς τὴν σημαίαν μας! Τότε θὰ μᾶς ἴδῃς ὅλους ἔχοντας φύλλον καθημαγμένης, ναί, καθημαγμένης δάφνης εἰς τὰ στήθη μας καὶ ἀτενίζοντας τοὺς δακρυσμένους ὀφθαλμοὺς πρὸς ἐκεῖνα τὰ νέφη, ὅπου κεῖται ἡ Ἑλλάς μας!»

Ταυτοχρόνως σχεδὸν μετὰ τοῦ Φιλελευθέρου ἐξεδόθη ἐν Κεφαλληνίᾳ καὶ ἄλλη ἐφημερίς ὑπὸ τὸν τίτλον *Ἐνωσις*, ὄργανον τῶν ἐν τῇ νήσῳ μετριοπαθῶν μεταρρυθμιστῶν, συντασσομένη ὑπὸ τινῶν νεαρῶν καὶ μορφωμένων ἐπιστημόνων, ἐκ τῶν συνεργομένων εἰς τὴν πολιτικὴν καὶ φιλολογικὴν λέσχην Κοραῆς. Ἐξ αὐτῶν ἦτο καὶ ὁ Νικόλαος Λούζης δικηγόρος, διαπρέψας κατόπιν ὡς ἔγκριτος νομομαθὴς καὶ ὡς εὐγλωττος ρήτωρ ἐν τῇ Β' τῶν Ἑλλήνων Ἐθνικῇ Συνελεύσει, ἔνθα παρεκάθισεν ὡς πληρεξούσιος Κεφαλληνίας. Ἐνθουσιασθεὶς ἐκ τῆς συγχρόνου

ᾧκε περισπούδαστον ἱστορικὸν ἔργον, τὴν *Ἱστορίαν τῶν Ἰονίων Νήσων* ἀπὸ τῆς πτώσεως τῆς Ἑννετικῆς Δημοκρατίας μέχρι τοῦ 1815. Ἐξελέγη πληρεξούσιος Κεφαλληνίας εἰς τὴν Β' Ἐθνικὴν Συνέλευσιν καὶ βουλευτὴς Κρανναίας κατὰ τὴν Α' βουλευτικὴν περίοδον, ἐχρημάτισε δ' ἐφ' ἱκανὸν καιρὸν πρόεδρος τῆς Ἑλλάδος ἐν Μασσαλίᾳ καὶ Τεργέστη. Ὁ Μαυρογιάννης ἠσχολεῖτο ἐπιτυχῶς καὶ περὶ τὴν ζωγραφικὴν, ζωγραφῶν ὁ ἴδιος καὶ δημοσιεύσας πλείστας ὁσας ἀξιολόγους καλλιτεχνικὰς πραγματείας, διετέλεσε δ' ἐπὶ τινι χρόνῳ καὶ διευθυντὴς τοῦ ἐν Ἀθήναις Πολυτεχνείου. Ἀπεβίωσεν ὑπέργῃως κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἐν Κερκύρᾳ, ὅπου ἔζη ἰδιωτεύων κατὰ τὰ τελευταῖα τοῦ βίου του ἔτη.

περίπου ἐμφανίσεως τῶν τριῶν ἑπτανησιακῶν ἐφημερίδων, τῶν διερμηνευουσῶν τὰ ἔθνικα μὲν, ἀλλὰ μετριοπαθῆ αἰσθήματα ἄτινα καὶ ἐκεῖνος ἠσπάζετο, στιχουργῶν δ' ἐν ὥραις σχολῆς, ἔγραψε τοὺς ἐξῆς στίχους, οἵτινες μελοποιηθέντες ὑπὸ τοῦ μουσουργοῦ Νικολάου Μεταξᾶ Ἰζανῆ, ἀποθανόντος ἐσχάτως, πρὸ ὀλίγων ἐβδομάδων, ἐψάλλοντο ἐν χορῷ:

Λαέ τῆς Ἑπτανήσου,
Πόσαις γλυκαῖς ἐλπίδες
Ἢ τρεῖς σου ἐφημερίδες
Δίνουνε σ' τὰ νησιά!

Τὸ Μέλλον ἀρχινάει
Νὰ κ' ἡ Πατρίς κατόπι,
Τὴν Ἐνωσι δλοι οἱ τόποι
Μονάχη καρτεροῦν,

Ὅποῦ κ' ἡ τρεῖς σμιγμέναις
Μ' ἐλεύθερο κονθῶλι
Ὡσὰν πιστοὶ σου φίλοι
Θὰ γράφουνε καλὰ

Τὴν ὀδικὴ ἐξουσία
Θὰ τὴν παραμονεύουν
Καὶ θὰ τὴν στηλιτεύουν
Μ' αἰσθήματα ἔθνικα.

Τώρα λοιπὸν τὰ μάτια
ἵναι καιρὸς ν' ἀνοίξῃς,
Μὲ πόθο νὰ τὰ ρίξῃς
Εἰς ὅποιον σ' ἀγαπᾷ.

Τότε χολωθείς ὁ Μαυρογιάννης, Βαϊάρδος τοῦ ῥιζοσπαστισμοῦ, ἔγραψεν ὁλονεὶ εἰς ἀπάντησιν καὶ διαμαρτυρίαν καὶ ἐδημοσίευσεν εἰς τὸν Φιλελεύθερον, ὑπὸ τὸν τίτλον *Ὁ Ριζοσπάστης ἐνθουσιῶν*, τοὺς στίχους, οὓς ἀνέφερα προηγουμένως, τοὺς ἀρχομένους διὰ τοῦ

Κι' ἂν δὲν κόπτη τὸ σπαθί μου.

Ἀτέχνους μὲν ἴσως τὴν κατασκευὴν, ἀλλὰ νευρώδεις καὶ ἀδρούς τὴν ἔννοιαν, οἵτινες ἐπίσης μελοποιηθέντες εἰς ἤχον μελωδικὸν καὶ ἐνθουσιώδη κατέστησαν ἐν τάχει ὁ ὕμνος τοῦ ῥιζοσπαστισμοῦ καὶ ὁ παιὰν τοῦ ὑπὲρ τῆς Ἐνώσεως ἀγῶνος. Ἐγὼ αὐτὸς τοὺς ἔψαλλα κατὰ τὴν παιδικὴν μου ἡλικίαν μετ' ἄλλων συμπαθητῶν καὶ συνομηλίκων μου, χωρὶς νὰ ἔχω βεβαίως συναί-

σθῆσιν τῆς ἐννοίας των, τοὺς ἤκουσα δὲ πολλάκις ψαλλομένους ὑπὸ τῆς φιλελευθέρου νεολαίας τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Κατὰ τὴν ἡμέραν ἰδίως τῆς Ἑθνικῆς Ἑορτῆς τῆς 25 Μαρτίου, ἥτις, τῷ ὄντι, ὡς λέγει ὁ Μαυρογιάννης, ἐπανηγυρίζετο ἐν Ἑπτανήσῳ κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Ἀγγλικῆς προστασίας μετὰ μοναδικῆς λαμπρότητος καὶ μετ' ἐξάλλου πατριωτικοῦ ἐνθουσιασμοῦ, τὸ ριζοσπαστικὸν ἄσμα ἀντήχει μετ' ἰδιαιτέρου θριαμβευτικοῦ τόνου. Ἡ Κεφαλληνία ἰδίως ἦτο ἡ φλογερὰ ἐστία τοῦ Ῥιζοσπαστισμοῦ καὶ τῶν ἐθνικῶν αἰσθημάτων· ἐκεῖ πλὴν τῶν ὀλίγων κατεχόντων τὰ δημόσια ὑπουργήματα καὶ ἀξιώματα καὶ τινων συντηρητικῶν ἢ ὀπισθοδρομικῶν, ἐχομένων στερρῶς τῶν προνομίων τῆς ἀριστοκρατικῆς των τάξεως καὶ ἀποστρεφόμενων πᾶσαν μεταβολὴν τοῦ καθεστώτος, πάντες οἱ νοήμονες καὶ πᾶσαι αἱ μεσαῖαι καὶ αἱ λαϊκαὶ τάξεις ἦσαν κεκηρυγμένοι ὑπὲρ τῆς ἐνώσεως. Κατὰ τὴν ἡμέραν δὲ τῆς Ἑθνικῆς Ἑορτῆς τὰ αἰσθημάτων ταῦτα ἐξεδηλοῦντο λαμπρότερον καὶ ἐπιδεικτικώτερον. Δοξολογία δημοτελὲς ἐτελεῖτο ἐν τῇ μητροπολιτικῇ ναῷ τοῦ Σωτῆρος. Τὰ ἐργαστήρια τῶν κεντρικῶν ὁδῶν τῆς πόλεως καὶ ἰδίως τὰ καταστήματα, ἥτοι αἱ διάφοροι πολιτικαὶ λέσχαι διεκοσμοῦντο ἑορτασίμῳ μετὰ κλάδων δάφνης καὶ μυρσίνης καὶ ἐπιγραφῶν πατριωτικῶν καὶ εἰκόνων, αἱ ὁποῖαι παρίστων πρόσωπα καὶ σκηναὶς τοῦ Ἱεροῦ Ἀγῶνος. Τὴν ἑσπέραν πάντα ταῦτα καὶ πολλὰ ἰδιωτικὰ οἰκία ἐφωταγωγοῦντο λαμπρῶς, εἰς δὲ τὰς λέσχας χοροὶ καλλιφώνων νέων ἐψαλλον ἐν συνοδείᾳ ὀρχήστρας τὰ διάφορα πατριωτικὰ ἄσματα τῆς ἐποχῆς, τοὺς θουρίους τοῦ Ρήγα, τὸ *Κι' ἂν δὲν κόπτη τὸ σπαθί μου*, ἕτερον θούριον ριζοσπαστικόν, *Πάρα πολὺ ὑποφέρουμε τὸν ξένον σιτὴν Πατρίδα* καὶ τὸ γλυκύτατον ἐκεῖνο ἄσμα τὸ συντεθὲν καὶ τονισθὲν ὑπὸ τοῦ ἰδιοτρόπου ποιητοῦ Ἀντωνίου Μελισσηνοῦ, τοῦ ὁποῖου ἐνθυμοῦμαι τὴν πρώτην στροφὴν, ἔχουσιν οὕτω:

Τὰ ρόδα, τὰ τριαντάφυλλα,
Τῆς ἀνοιξῆς καμάρι,
Τὰ λουλουδάκια, οἱ ζέφυροι,
Ὁ ἥλιος, τὸ φεγγάρι,
Χάνουν τὴν ὠμορφάδα τους
Σ' τὴ σκλαδωμένη γῇ.

Καὶ τοῦτο δὲ νομίζω, ὅτι διεσώθη ἐπίσης μέχρι τῶν ἡμερῶν μας καὶ ψάλλεται ὡς πατριωτικὸν ἄσμα εἰς τὰ δημοτικὰ σχολεῖα. Ἦτο τοιαύτη ἡ φρενίτις τοῦ πατριωτικοῦ ἐνθουσιασμοῦ, ὥστε καὶ αὐτοὶ οἱ ἱερεῖς ναῶν τινων τῆς πόλεως διανέμοντες τὸ ἀντίδωρον μετὰ τὴν λειτουργίαν κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ πρὸς τοὺς ἐκκλησιαζομένους, ἀντὶ τοῦ καθιερωμένου: Εὐλογία Κυρίου καὶ ἔλεος, ἐψιθύριζον: Εὐλογία Κυρίου καὶ... Ἐνωσις! Αἱ τοιαῦται πατριωτικαὶ ἐκδηλώσεις δὲν ἦσαν πάντοτε ἀκίνδυνοι. Εἰς ἐποχὰς προγενεστέρας, ὅτε ἡ ἐξουσία μετήρχετο σύστημα πιέσεως καὶ ἐξήσκει αὐστηρὰν ἐπὶ τῶν ἐλευθεροφρόνων ἐπίδωψιν, εἰς πολλοὺς τῶν θερμότερων πατριωτῶν ἐπεβάλλετο παρὰ τῆς λεγομένης Ὑψηλῆς Ἀστυνομίας ἡ περίφημος ποινὴ τοῦ τρεῖς καὶ τέσσαρα (ἥτοι τριῶν ἡμερῶν φυλάκισις καὶ τεσσάρων ταλλήρων πρόστιμον) διὰ μόνον τὸν λόγον, ὅτι ἐθεάθησαν κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς 25 Μαρτίου φέροντες φύλλον δάφνης εἰς τὴν κομβιοδόχην, ὡς ἔμβλημα τοῦ ριζοσπαστικοῦ αὐτῶν φρονήματος. Ἀλλὰ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη αἱ ἐγγύριοι ἀρχαὶ ἐφαίνοντο μετριοπαθέστεραι καὶ ἡνεύχοντο τὰς ἐκδηλώσεις τῶν φιλελευθέρων, ὁσάκις ἦσαν καὶ αὐταὶ μεμετρημένοι καὶ δὲν ἠπειλεῖτο ἡ διασάλευσις τῆς τάξεως.

*

Τώρα πῶς τὸ παλαιὸν ριζοσπαστικὸν ἄσμα διεσώθη καὶ κατήντησεν εἰς τὰς ἡμέρας μας νὰ διερμηνεύῃ νεώτερα αἰσθημάτων καὶ νὰ γέλῃ ὁ ἐπίσημος οὕτως εἰπεῖν παιᾶν τοῦ Μακεδονικοῦ ἀγῶνος;

Ἡ πιθανωτέρα ἐξήγησις, ἣν συνάγω ἐκ τινων ἀορίστων πληροφοριῶν, εἶναι ὅτι δημοδιδάσκαλός τις Ἑπτανήσιος ἐκ τῶν πρεσβυτέρων, γνωρίζων τὸ ἄσμα, εἰσήγαγε τὴν χρῆσιν αὐτοῦ μετὰ τῶν ἄλλων πατριωτικῶν ἄσμάτων εἰς τὸ σχολεῖον, ὅπου ἐδίδασκεν. Ἐκείθεν εἰσήχθη ὡς τι νέον καὶ καινοφανὲς καὶ ὀλιγώτερον τῶν ἄλλων τετριμμένον καὶ εἰς ἄλλα σχολεῖα, ἐγένετο δὲ τοιουτοτρόπως γνωστὸν καὶ εἰς τὸ κοινόν, ὅπερ ἐλλείψει ἄλλου καλλιτέρου ἐκφράζει δι' αὐτοῦ τὸ αἰσθημά του ἐν ὥρᾳ πατριωτικῆς διαχύσεως. Ἐὐ γὰρ γεγονὸς εἶναι ἀξιοσημείωτον, συγκινητικῶς δὲ μαρτυρεῖ καὶ συμβολίζει τὴν ἐνότητα τῆς

ἀπανταχοῦ διεσπαρμένης ἑλληνικῆς φυλῆς, ἥτις εἰς δύο σημεῖα τόσον ἀφροσύνητα ἀλλήλων ἐν τῇ ἀκοιμήτῃ ἀγωνι αὐτῆς ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας μεταχειρίζεται τὰς αὐτὰς λέξεις καὶ τοὺς αὐτοὺς ἥχους πρὸς ἐκδήλωσιν τοῦ ἀκμαίου ἀείποτε ἐθνικοῦ αὐτῆς φρονήματος.

Ἐν τούτοις καλὸν καὶ ἐπιθυμητὸν εἶναι ὅπως αἱ νεώτεραι ἐθνικαὶ περιστάσεις ἐμπνεύσωσι τὴν ἑλληνικὴν μοῦσαν ἵνα παραγάγῃ ποιήματα συμφωνότερα πρὸς τοὺς καιροὺς καὶ πρὸς τὴν φάσιν, τὴν ὁποῖαν διανύει ἡ ἐθνικὴ ἡμῶν ἱστορία, ἀδρά καὶ γενναῖα τὴν σύλληψιν καὶ ἐπιτυχῇ τὴν φράσιν. Ταῦτα μελοποιούμενα καταλλήλως θὰ καταστῶσι τὰ ἐμβλατήρια τοῦ Ἑλληνισμοῦ, τὰ κατ' ἐξοχὴν ἄσματα τῆς φιλοπατρίας, τὰ ἐρχόμενα εἰς τὰ χεῖλη αὐθορμήτως ἐν στιγμαῖς ἱεροῦ ἐνθουσιασμοῦ, καθὼς οἱ στίχοι τοῦ Τυρταίου καὶ αἱ ἀθάνατοι ῥήσεις τοῦ Αἰσχύλου εἰς τοὺς «Πέρσας» καὶ ἡ Μασσαλιώτις καὶ τὸ ἄσμα τοῦ Ἰσπανοῦ Ριέγου καὶ οἱ θούριοι τοῦ Γερμανοῦ Καϊρνερ ἐξάπτουν τὸ μένος καὶ παρορμοῦν τὰς ψυχὰς εἰς γένναϊαν καὶ μεγαλοπράγμονα δράσιν.

X. ANNINOS

ΤΑ ΜΕΤΑΔΟΤΙΚΑ ΝΟΣΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΤΑ ΚΑΤΟΙΚΙΔΙΑ ΖΩΑ

— ΓΑΤΟΙ ΚΑΙ ΣΚΥΛΛΟΙ —

Διὰ τὰ προφυλαχθῶμεν ἀπὸ τὰ μεταδοτικὰ (μολυσματικά, κολλητικά, ἐπιδημικά) νοσήματα, ἀνάγκη νὰ γνωρίζωμεν δύο τινα: α') τοὺς τρόπους καὶ τὰ μέσα διὰ τῶν ὁποίων μεταδίδονται, β') τὰς μεθόδους τῆς ἐπιστημονικῆς ἀπολυμάνσεως. Ἡ ἀκριβοὺς γνῶσις ἀμφοτέρων τούτων εἶναι τὰ ἀσφαλέστερα ὅπλα, διὰ τῶν ὁποίων δυνάμεθα νὰ πολεμήσωμεν ἐπιτυχῶς τὴν διάδοσιν τῶν κολλητικῶν νοσημάτων, εὐθὺς ὡς ἤθελαν ἀναφανῆ, καὶ νὰ παρεμποδίσωμεν τὴν γένεσιν ἐπιδημιῶν.

Εἰς τὸ ἑλληνικὸν Κοινὸν εἶναι ἀρκούντως ὅπωςδὴποτε διαδεδομέναί πρακτικαὶ τινες γνώσεις περὶ προφυλάξεως ἀπὸ τῶν κολλητικῶν νοσημάτων. Ἀλλ' ὅ,τι κυρίως δὲν ἔτυχε μέχρι σήμερον παρ' ἡμῖν τόσης προσοχῆς, ὅσης εἶναι ἄξιον, εἶνε ὁ κίνδυνος τῆς μολύνσεως καὶ ἐξαπλώσεως ἐπικινδύνων νόσων, τὸν ὁποῖον διατρέχομεν ἐκ τῶν συνανθρωπευομένων ζώων, ἰδίως τῶν γάτων καὶ τῶν σκύλλων. Διὰ τοῦτο θὰ μνημονεύσωμεν ἐπιτροχάδην ἐνταῦθα τοὺς διαφόρους ἄλλους τρόπους μεταδόσεως τῶν μολυσματικῶν νοσημάτων, θὰ ἐμμελῶμεν δὲ περισσότερον εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν ἐξάπλωσιν τῶν νόσων τούτων διὰ τῆς γάτας καὶ τοῦ σκύλλου ὡς φορέων τοῦ μολύσματος.

»

Τὰ μολυσματικὰ νοσήματα μεταδίδονται κατὰ τέσσαρας τρόπους:

1ον. Μετάδοσις διὰ τῶν περιττωματικῶν ὑλῶν (στερεῶν ἢ ὑγρῶν), δι' ἐκκρίσεων τινῶν καὶ διὰ τοῦ μεμολυσμένου αἵματος.

α') Νοσήματα μεταδιδόμενα διὰ τῶν περιττωματικῶν ὑλῶν εἶναι:

Ὁ τυφοειδὴς πυρετὸς (διὰ τῶν ἀποχωρημάτων, τῶν οὐρῶν καὶ τῶν πτυσμάτων).

Ἡ δυσεντερία (διὰ τῶν ἀποχωρημάτων).

Ἡ χολέρα (διὰ τῶν ἀποχωρημάτων καὶ τῶν ἐμεσμάτων).

δ') Νοσήματα μεταδιδόμενα διὰ τῶν ἐκκρίσεων τῶν ἀναπνευστικῶν ὀργάνων, τῶν ἀποχρεμμάτων κ.λ.π. εἶναι :

Ἡ διστρακιά (διὰ τοῦ ἐκκρίματος τῆς ρινὸς καὶ τοῦ λαιμοῦ καὶ διὰ τῶν λεπίων τῆς ἐπιδερμίδος).

Ἡ ἱλαρά (διὰ τοῦ ἐκκρίματος τῶν ὀφθαλμῶν, τῆς ρινός, τοῦ λαιμοῦ, τῶν βρόγχων καὶ διὰ τῶν λεπίων τῆς ἐπιδερμίδος).

Ἡ διφθερίτις (διὰ τῶν ψευδομεμβρανῶν, τῆς μύξας, τοῦ ἐκκρίματος τοῦ λαιμοῦ κ.λ.π.).

Ἡ πνευμονική πανώλης (διὰ τῶν πτυσμάτων καὶ τοῦ ἐκκρίματος τῆς ρινός).

Ἡ ἐπιδημική ἐγκεφαλονωτιαία μηνιγγίτις (διὰ τοῦ ἐκκρίματος τῆς ρινός καὶ τοῦ φάρυγγος).

Ἡ πνευμονική φυματίωσις (διὰ τῶν πτυέλων καὶ ἐνίοτε διὰ τῶν ἀποχωρημάτων καὶ τῶν προϊόντων τῆς πυήσεως).

Ὁ κοκκύτης (διὰ τῶν ἀποχρεμμάτων ὑγρῶν ἢ ξηρανθέντων).

Ἡ γρίπη (διὰ τῶν πτυέλων καὶ τῆς μύξας).

Ἡ πνευμονία καὶ ἡ βρογχοπνευμονία (διὰ τῶν ἀποχρεμμάτων καὶ τῆς μύξας).

γ') Νοσήματα μεταδιδόμενα διὰ τῶν ἐκκρίσεων, τῆς πυήσεως καὶ τῆς ἀπολεπίσεως :

Ἡ εὐλογία (διὰ τοῦ πύου τῶν φλυκταινῶν καὶ κυρίως διὰ τῶν λεπίων τῆς ἐπιδερμίδος τοῦ πάσχοντος εἴτε καὶ δι' εἰσπνοῆς τοῦ ἀέρος τῶν δωματίων, ὅπου νοσηλεύονται εὐλογιῶντες· ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦ γάλακτος καὶ δι' ἐντόμων δυνατὸν νὰ μεταδοθῇ).

Ἡ βουβωνική πανώλης (διὰ τοῦ πύου τῶν βουδῶνων ἢ ἀδένων ἢ φλυκταινῶν· βλ. καὶ ἀνωτέρω).

Αἱ ἐπιλόχειοι μολύνσεις (διὰ τοῦ ἐκκρίματος τοῦ κόλπου, διὰ τοῦ πύου, διὰ τῶν λοχίων).

Ἡ πυορροϊκή τῶν νεογνῶν ὀφθαλμία (διὰ τοῦ ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ παιδὸς προερχομένου πύου).

Ἡ πυορροϊκή ἐπιπεφυκίτις καὶ αἱ κοκκιάσεις τοῦ ἐπιπεφυκότος (διὰ τοῦ ἐκκρίματος τῶν ὀφθαλμῶν).

Τὸ ἐρυσίπελας (διὰ τοῦ ἐκκρίματος καὶ τῶν λεπίων τῆς ἐπιδερμίδος τῆς φλεγμαινούσης μοίρας τοῦ δέρματος).

Ὁ ἀχῶρ διὰ τῶν λεπίων τῆς ἐπιδερμίδος τοῦ τριχωτοῦ τῆς κεφαλῆς).

δ') Νοσήματα μεταδιδόμενα διὰ τοῦ μεμολυσμένου αἵματος τοῦ ἀρρώστου (διὰ τινῶν μικρῶν ζώων ἢ παρασίτων μεταφερομένου) :

Ἡ πανώλης (διὰ τῶν ποντικῶν καὶ τῶν φύλλων. — Βλ. καὶ ἀνωτέρω).

Ὁ κίτρινος πυρετὸς (διὰ τοῦ κώνωπος — τοῦ καλουμένου στεγόμυια).

Αἱ ἐλειογενεῖς νόσοι (διὰ τῶν ἀνωφελῶν κωνώπων).

Ὁ ἐξανθήματικὸς τυφὸς (διὰ τῶν φύλλων, τῶν φθειρῶν, τῶν χορέων κ.λ.π.).

Ἡ λέπρα (πιθανώτατα διὰ τῶν φύλλων, τῶν φθειρῶν κ. λ. π.).

2ον. Μετάδοσις διὰ παντὸς ὅτι ἐμολύνθη ἐκ τῶν ἐκκρίσεων καὶ τῶν περιττωματικῶν οὐσιῶν τοῦ ἀρρώστου.

Τοιαῦτα εἶναι :

Αὐτὸ τὸ σῶμα τοῦ ἀρρώστου.

Τὰ ἀσπρόρρουχα καὶ τὰ ἐνδύματα τοῦ ἀρρώστου, τὰ τῆς κλίνης εἶδη (κλινოსκεπάσματα, σινδόναι, στρώματα, μαξιλάρια κ. λ. π.).

Τὰ ἐπιτραπέζια σκεύη (ποτήρια, πινάκια, κοχλιάρια κ.λ.π.), τὰ πρὸς κόμμωσιν (ψήκτραι, κτένες, σπόγγοι) καὶ ἄλλα πρὸς εὐτρεπισμὸν χρήσιμα εἶδη.

Τὸ ἔδαφος καὶ οἱ τοῖχοι τοῦ θαλάμου τοῦ ἀρρώστου, τὰ παράθυρα καὶ αἱ θύραι, τὰ ἐντὸς τοῦ θαλάμου τοῦ ἀρρώστου ἐπιπλα, σκεύη καὶ διάφορα ἄλλα πράγματα (κλίνη, νυκτοτράπεζα, παραπετάσματα, ἐπικαλύμματα τῶν τοίχων, βιβλία, ἐπιστολαί, παίγνια, μουσικὰ ὄργανα) κατοικίδια ἰδίως ζῶα (σκύλλοι, γάτοι κ.λ.π.).

Ἡ λεκάνη τοῦ ἀποχωρητηρίου καὶ τὰ περὶ αὐτήν, ἂν τυχὸν ἐμολύνθησαν ἐκ τῶν περιττωματικῶν οὐσιῶν τοῦ ἀρρώστου, οἱ βόθροι τῶν ἀποχωρητηρίων καὶ οἱ κοπρῶνες, ὅσοι τυχὸν ἐμολύνθησαν ἐκ τῶν περιττωμάτων, ὑγρῶν ἢ στερεῶν τῶν ἀρρώστων.

Τὰ ἀποπλύματα τῆς οἰκίας, εἴτε προέρχονται ἐκ πλύσεως τοῦ

σώματος τοῦ ἄρρώστου καὶ τῶν εἰς χρῆσιν αὐτοῦ σκευῶν (οὐροδοχείων κλ.), εἴτε ἐκ πλύσεως τῶν ἀσπρорρούχων, τοῦ θαλάμου τοῦ ἄρρώστου, τῶν νεροχυτῶν, τῶν βόθρων κ.λ.π. καὶ πρὸ πάντων τὸ ὕδωρ τῶν φρεάτων καὶ τῶν δεξαμενῶν, ὅσαι τυχὸν ἐμολύνθησαν ἐκ τῆς εἰς αὐτὰς διοχετεύσεως τῶν οἰκιακῶν ἀποπλυμάτων.

3ον. Μετάδοσις διὰ τῶν ἀνθρώπων.

Τὰ σπέρματα τῆς νόσου μεταδίδονται δι' ἀνθρώπων νοσηλευόντων ἢ ἐπισκεπτομένων τὸν ἄρρωστον (νοσοκόμοι, ἰατροί, μαῖαι, ἐπισκέπται), ὡς καὶ δι' ἐκείνων οἵτινες διεχειρίσθησαν καὶ μετέφεραν τὰ ὑπὸ τῶν ἄρρώστων μολυνθέντα πράγματα, ἐὰν δὲν ἐφρόντισαν περὶ καθαριότητος καὶ ἀπολυμάνσεως.

4ον. Μετάδοσις διὰ τινων ζώων.

Εἶνε γνωστὸν, ὅτι νοσήματά τινα, ὡς οἱ ἐλαιογενεῖς πυρετοί, ἡ πανώλης, ὁ κίτρινος πυρετός, ὁ ἐξανθηματικὸς τυφός, καὶ, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, ἡ λέπρα, μεταδίδονται δι' ἐντόμων καὶ ζώων, ὡς οἱ κώνωπες, οἱ ψύλλοι, οἱ κορέοι, αἱ φθεῖρες, οἱ ποντικοὶ κ.λ.π.

Αἱ περὶ μετάδοσεως τῶν ἐλωδῶν πυρετῶν διὰ τῶν ἀνωφελῶν κωνώπων ἐπιστημονικαὶ γνῶσεις εἶναι ὅπωςδῆποτε ἀρκετὰ σήμερον παρ' ἡμῖν διαδεδομένα. Ἐνταῦθα δὲ οὔτε περὶ τούτου πρόκειται, οὔτε περὶ μετάδοσεως τῆς λύσσης ἢ τῆς ἐχίνοκόκκου ταινίας ἀπὸ τοῦ σκύλλου εἰς τὸν ἄνθρωπον, οὔτε περὶ μετάδοσεως νόσων τινῶν τοῦ δέρματος ἀπὸ τὴν γάταν καὶ τὸν σκύλλον εἰς τὸν ἄνθρωπον, καθόσον τὸ ἐλληνικὸν Κοινὸν ἀρκούντως ἐκτιμᾷ τὸν ἐκ τούτου κίνδυνον. Ἀλλὰ κυρίως ἐνδιαφέρει ἡμᾶς νὰ ἐφελκύσωμεν σύντονον τὴν προσοχὴν εἰς ὅ,τι κατ' ἐξοχὴν ἀγνοεῖ καὶ παραβλέπουν οἱ πολλοί· εἶναι δὲ τοῦτο: ὅτι κατὰ τὰς τελευταίας ἐρεῦνας (Remlinger, Henri Letourneur) τὸ τρίχωμα «τῆς γάτας καὶ τοῦ σκύλου» χρησιμεύει συχνότατα ὡς φορεὺς παθογόνων σπερμάτων εἰς μετάδοσιν ὁστρακιάς ἢ ἐπικινδύνων νόσων μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς αὐτῆς οἰκογενείας ἢ ἄλλων, καὶ πρὸς διάδοσιν νόσων τινῶν ἀπὸ οἰκίας εἰς οἰκίαν ἢ ἀπὸ τῶν νοσοκομείων εἰς τὰς πόλεις.

*

Ποσάκις δὲν ἐγεννήθη εἰς τὸν ἰατρὸν ἡ ἀπορία τίνι τρόπῳ μετεδόθη τὸ νόσημα — ὁστρακιά ἢ ἰλαρά π.χ. — μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας μεθ' ὅλην τὴν κατὰ κανόνας τηρηθεῖσαν ἐπιμελὴ καὶ αὐστηρὰν ἀπομόνωσιν τοῦ πρώτου προσβληθέντος!

Ἴδου παράδειγμα:

Οἰκογένεια τηροῦσα πάντοτε καὶ ἀπαρεγκλίτως τοὺς κανόνας τῆς ὑγιεινῆς καὶ διατρίβουσα εἰς ἐξοχὴν ἀναγκάζεται νὰ ἐπανέλθῃ ἐνωρίτερον εἰς τὴν πόλιν, καθόσον εἰς τὰ πέριξ τῆς ἐξοχικῆς διαμονῆς εἶχαν γείνει πολλὰ κρούσματα ὁστρακιάς. Ἡμέρας τινὰς μετὰ τὴν ἐκ τῆς ἐξοχῆς ἐπάνοδον ἡ μεγαλειτέρα θυγάτηρ, δεκαεξαέτις τὴν ἡλικίαν, προσβάλλεται ἐξ ὁστρακιάς μετρίας ἐντάσεως. Τὴν προσβληθεῖσαν ἡ οἰκογένεια ἀπομόνωσεν εἰς τελείως χωριστὸν διαμέρισμα τῆς οἰκίας. Ἐνῷ ἡ νόσος διατρέχει τὴν εἰκοστὴν ἡμέραν καὶ ἡ ἀνάρρωσις βαίνει φυσιολογικῶς, ἡ οἰκογένεια ἐπέτρεψεν εἰς τὴν νεωτέραν ἀδελφήν, τὴν ὁποίαν εἶχαν ἀποστείλει εἰς τινὰ ἐπαρχίαν, νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὸν οἶκον χωρὶς νὰ ἔλθῃ εἰς καμμίαν ἐπικοινωνίαν μὲ τὴν πάσχουσαν ἀδελφήν, οὐδὲ νὰ τὴν ἴδῃ μακρόθεν. Μεθ' ὅλην τὴν τελείαν ἀπομόνωσιν ἡ νεωτέρα ἀδελφή, δώδεκα ἡμέρας μετὰ τὴν εἰς τὸν οἶκον ἐπάνοδον, προσβάλλεται ἐξ ὁστρακιάς.

Τίνι τρόπῳ μετεδόθη τὸ νόσημα, ἀφοῦ ἐλήφθησαν ἐπιμελῶς καὶ αὐστηρῶς πᾶσαι αἱ προφυλάξεις καὶ ἡ τὸ πρῶτον προσβληθεῖσα πρεσβυτέρα ἀδελφή διετέλει, καθ' ὅλον τὸν χρόνον τῆς ἀσθενείας τῆς, εἰς τελείαν ἀπομόνωσιν κατὰ τὰ παραγγέλματα τῆς ἐπιστήμης; Ἴδου τὸ πρὸς λύσιν πρόβλημα! Ἀλλὰ τὸ πρόβλημα τοῦτο ἔλυσε τὸ παρατηρητικὸν τοῦ Remlinger, ἐξακριβώσαντος, ὅτι κατὰ τὸν καιρὸν τῆς ἀπολεπίσεως τῆς πρεσβυτέρας ἀδελφῆς περιήγημος γάτος, προσφιλὴς σύντροφος τῆς πασχούσης καὶ διαμένων συνήθως ἐπὶ τῆς κλίνης τῆς, ἐπήδα ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν καὶ εἰς τὴν κλίνην τῆς ἐκ τῆς ἐπαρχίας ἐπανελθούσης νεωτέρας ἀδελφῆς, ἡ ὁποία ἐπίσης τὸν ἡγάπα καὶ τὸν ἐθώπευεν. Εἶναι λοιπὸν σχεδὸν βέβαιον ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ, ὅτι τὸ τρίχωμα τοῦ περιήγημου γάτου ἔγινε φορεὺς τοῦ μολύσματος.

Ὁ Remlinger θέλων νὰ πεισθῇ περὶ τούτου ἐξετέλεσε ποικιλώτατα πειράματα καὶ μεταξὺ ἄλλων ταῦτα:

Διέσπειρεν εἰς τὸ τρίχωμα γάτων καὶ σκύλλων καλλιεργείας τοῦ τύφου, τῆς διφθερίτιδος, τοῦ ἀνθρακος, τοῦ κυανοῦ πύου. Παρατήρησε δὲ ὅτι εἰς τὸ τρίχωμα τοῦ γάτου τὸ μικρόδιον τοῦ τύφου διετηρεῖτο καὶ τὴν δεκάτην ἐβδόμην ἡμέραν ἀκόμη, τὴν δὲ εἰκοστὴν ἐξηφανίζετο. Τὸ μικρόδιον τῆς διφθερίτιδος διετῆρει ἐπὶ τοῦ τριχώματος τοῦ ζώου τούτου πλήρη τὴν μολυσματικὴν τοῦ δύναμιν μέχρι τῆς εἰκοστῆς τετάρτης ἡμέρας καὶ ἐξέλειπε τὴν εἰκοστὴν ἐβδόμην. Τὸ δὲ τοῦ ἀνθρακος ἀνευρίσκατο ἐπὶ τοῦ τριχώματος τοῦ γάτου μετὰ δύο μῆνας διατηροῦν ἀκεραίαν ἀκόμη τὴν μολυσματικὴν δύναμιν.

Καὶ ἐπὶ τοῦ τριχώματος τοῦ σκύλλου τὰ αὐτὰ παρατηρήθησαν ἀποτελέσματα ἐκ τῶν γενομένων πειραμάτων.

Διὰ τῶν πειραμάτων τούτων ἐκυρώθη ἐπιστημονικῶς, ὅτι ἡ μεταφορὰ καὶ μετάδοσις μολύσματος ἐπικινδύνων νόσων ὅποια εἶναι ἡ δστρακιά, ἡ διφθερίτις, ὁ τύφος, ἡ φθίσις, ἡ λαρά, ὁ ἀνθραξ κ.λ.π. δύναται νὰ γείνη διὰ τῶν γάτων καὶ τῶν σκύλλων. Δὲν πρέπει νὰ λησμονῶμεν, ὅτι πολλάκις οἱ γονεῖς ἐπιτρέπουν εἰς τὸ ἐξ δστρακιάς ἢ ἐκ διφθερίτιδος ἢ ἐξ ἄλλης μολυσματικῆς νόσου ἀναρρωννύον παιδίον, διατελοῦν εἰς αὐστηράν ἀπομόνωσιν, νὰ παίζῃ μὲ τὸ γατάκι ἢ μὲ τὸ σκυλλάκι εἰς τὴν κλίνην του, καὶ πολλάκις ὀλίγας στιγμὰς κατόπιν τὰ ζῶα ταῦτα τρέχουν καὶ ἀναβαίνουν εἰς τὴν κλίνην τοῦ ὑγιαίνοντος ἀδελφοῦ ἢ τῆς ἀδελφῆς καὶ παίζουσιν μαζί των!

*

Οἱ σκύλλοι καὶ οἱ γάτοι μεταδίδουν τὰ μολυσματικὰ νοσήματα διὰ τοῦ τριχώματός των, ὅπως ὁ ἄνθρωπος διὰ τῶν ἐνδύματός του. Ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος ἀλλάσσει ἐνδύματα, πλύνεται, λούεται, διὰ δὲ τοὺς πραγματικοὺς φορεῖς τοῦ μολύσματος, τοὺς γάτους καὶ τοὺς σκύλους, ποῖον μέτρον λαμβάνεται; Τὰ νοσοκομεῖα πανταχοῦ σχεδὸν διατηροῦν πλῆθος γάτων, τοὺς ὁποίους τρέφουν αὐτοὶ οἱ ἄρρωστοι, ἀνέχονται δὲ οἱ διευθύνοντες τὸ ἔδρυμα πρὸς ἀπαλλαγὴν τοῦ Καταστήματος ἀπὸ τῶν ποντικῶν. Καὶ τί ἐν τούτοις συμβαίνει; Οἱ μὲν ποντικοὶ δὲν ἐξαλείφονται ἢ καὶ πληθύνονται, οἱ δὲ γάτοι πηδῶντες ἀπὸ τοῦ προσκεφαλαίου τοῦ τυφικοῦ εἰς τὴν κλίνην τοῦ φυματικοῦ ἢ τὰν ἀπαλιν,

καὶ ἀπὸ τοῦ δστρακιδίου εἰς τὸν ἱλαριῶντα, περιτρέχοντες ὅλα τοῦ Καταστήματος τὰ διαμερίσματα, καὶ ἐπισκεπτόμενοι τὰς γειτονικὰς οἰκίας, ἀνευ οὐδεμιᾶς, ἐννοεῖται, προσκλήσεως, χρησιμεύουν ὡς ἀληθεῖς φορεῖς παθογόνων σπερμάτων εἰς τὴν ἐξάπλωσιν καὶ διάδοσιν ποικιλωτάτων καὶ ἐπικινδύνων νόσων.

Κατ' αὐτὰς ἀκριβῶς (τὴν 7^{ην} Μαΐου ἔ. ν.) ὁ R. Blanchard, καθηγητῆς εἰς τὴν Ἱατρικὴν Σχολὴν τῶν Παρισίων, ἀναφέρων ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Papillon, ἱατροῦ τῶν Νοσοκομείων, περίπτωσιν σικυοειδοῦς ἢ ἐλλειπτικῆς ταινίας παρατηρηθεῖσαν εἰς παιδίον θηλάζον ἐννέα μηνῶν, ἔκαμεν εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τῆς Ἱατρικῆς τῶν Παρισίων τὴν ἐξῆς ἀνακοίνωσιν: Ἡ σικυοειδὴς ἢ ἐλλειπτικὴ ταινία σπανίως παρατηρεῖται ἀναπτυσσομένη εἰς τὸν ἄνθρωπον, εἶναι ὅμως συχνὴ εἰς τοὺς γάτους καὶ εἰς τοὺς σκύλλους, μάλιστα τοὺς διαιτωμένους μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων. Καὶ τοῦτο εἶναι ἡ αἰτία τῆς μεταδόσεως τοῦ παρασίτου τούτου εἰς τὰ παιδιά. Ὁ σκώληξ τῆς ταινίας αὐτῆς, ὁ ὁποῖος τούτου εἰς τὰ παιδιά. Ὁ σκώληξ τῆς ταινίας αὐτῆς, ὁ ὁποῖος ζῇ εἰς τὸν ἐντερικὸν σωλήνα τῆς γάτας καὶ τοῦ σκύλλου, ἀποθέτει ἐκεῖ τὰ ὠάριά του, τὰ ὁποῖα ἐξερχόμενα διασπείρονται εἰς τὸ δέρμα καὶ εἰς τὸ τρίχωμα τοῦ ζώου, ὅπου τὰ εὗρισκουν καὶ τὰ καταδροχθίζουσιν οἱ διαιτώμενοι ἐπὶ τοῦ ζώου ψύλλοι καὶ φθειρες, ἀλλὰ πρὸ πάντων οἱ ψύλλοι. Τὸ ὠάριον ἐκκολάπτεται εἰς τὸν ἐντερικὸν σωλήνα τοῦ ψύλλου. Ὁ τοιοῦτοτρόπως μολυσμένος ψύλλος, ὁ ζῶν εἰς τὸ τρίχωμα τῆς γάτας ἢ τοῦ σκύλλου, πηδᾷ καὶ πίπτει κατὰ τύχην εἰς τὴν σοῦπαν ἢ εἰς τὸ γάλα τοῦ παιδίου, τὸ ὁποῖον παίζει μὲ τὰ ζῶα ταῦτα. Τὸ πρᾶγμα παρέρχεται τελείως ἀπαρατήρητον, ἐνῷ τὸ μετὰ τοῦ ψύλλου καταποθὲν ὠάριον εἰσέρχεται εἰς τὸν ἐντερικὸν σωλήνα τοῦ παιδίου, ἐγκαθίσταται καὶ ἀναπτύσσεται. Τὸ εἶδος τοῦτο τῆς σικυοειδοῦς ἢ ἐλλειπτικῆς ταινίας γίνεται συχνὰ αἰτία νευρικῶν φαινομένων εἰς τὰ παιδιά καὶ ἐνίοτε τοιούτων, ὁποῖα παρατηροῦνται κατὰ τὴν σκωληκοειδίτιδα. Ἡ προφύλαξις εἶναι ἀπλουστάτη. Λούσιμον, σαπούνισμα καὶ πλύσιμον τῆς γάτας καὶ τοῦ σκύλλου δι' ὕγρων παρασιτοκτόνων πρὸς καταστροφὴν τῶν ἐπὶ τοῦ δέρματος καὶ τοῦ τριχώματος αὐτῶν διαιτωμένων ψύλλων καὶ φθειρῶν.

Τοιαῦτα εἶπεν ὁ διάσημος ἐπιστήμων.

Ἀνάγκη λοιπὸν νὰ ἐννοήσουν ὅλοι τὸν κίνδυνον μολύνσεως, τὸν ὁποῖον διατρέχει ἡ οἰκογένεια ἐκ τῶν γάτων καὶ τῶν σκύλων καὶ νὰ πεισθοῦν ὅτι ἡ στρατιὰ τῶν γάτων τῶν νοσοκομείων δὲν εἶναι ἀκίνδυνος οὔτε διὰ τοὺς ἐντὸς τοῦ νοσοκομείου νοσηλευομένους οὔτε διὰ τὴν γειτονίαν.

Γράφοντες ταῦτα δὲν ἐννοοῦμεν νὰ κηρύξωμεν ἀμείλικτον κατὰ τῶν γάτων καὶ τῶν σκύλων πόλεμον, ἀλλ' ἀπλῶς νὰ ἐφελκύσωμεν τὴν προσοχὴν τῶν οἰκογενειῶν, μάλιστα δὲ καὶ κατ' ἐξοχὴν τῶν Κυριῶν, εἰς τῶν ὁποίων τὰς ἀδράς χεῖρας ἀπολαύουν συνεχῶν καὶ τρυφερῶν θωπειῶν, ὅτι τὰ ζῶα ταῦτα δυνατὸν νὰ γείνουν παραίτια οἰκογενειακοῦ ἀτυχήματος καὶ ὅτι τὸ γατάκι καὶ τὸ σκυλλάκι δὲν εἶναι τόσο ἀθῶα πράγματα ὅσον τὰ νομίζουσιν.

Β. ΠΑΤΡΙΚΙΟΣ

Η ΤΖΕΣΣΗ

ΔΙΗΓΗΜΑ ΑΝΑΤΟΛ ΦΡΑΝΣ

Εἰς τὸν καιρὸν τῆς Βασιλείσεως Ἑλισάβετ ἔζη ἐπιστήμων περίφημος διὰ τὸ σύγγραμμά του Αἱ ἀνθρώπιναι πλάναι, τοῦ ὁποῦ ὁμῶς κανεῖς δὲν ἐγνώριζε τὸ περιεχόμενον.

Κατεγίνετο ἀπὸ ἀπὸ εἰκοσιπέντε ἐτῶν εἰς τὴν συγγραφὴν του καὶ δὲν εἶχεν ἀκόμη δημοσιεύσει τίποτε. Ἀλλὰ τὸ χειρόγραφόν του καθαρογραμμένον καὶ τοποθετημένον με πολλὴν τάξιν ἐπάνω εἰς σανίδας, εἰς τὸ κούφωμα ἐνδὸς παραθύρου, εἶχε φθάσῃ ἕως δέκα τόμους μεγάλου σχήματος.

Ὁ πρῶτος τόμος ἐπραγματεύετο περὶ τῆς Πλάνης τοῦ γενναῖου, ὡς ἀρχῆς, ἀπὸ τῆς ὁποίας προέρχονται ὅλοι αἱ ἄλλαι πλάναι. Οἱ κατόπιν τόμοι ἦσαν ἀφιερωμένοι εἰς τὰς Πλάνας τῶν μικρῶν παιδίων, τῶν νέων, τῶν ὠρίμου ἡλικίας καὶ τῶν γερόντων, καὶ εἰς τὰς Πλάνας τῶν ἀσκούντων διάφορα ἐπαγγέλματα π. χ. τῶν πολιτευομένων, τῶν ἐμπόρων, τῶν στρατιωτικῶν, τῶν μαγείρων, τῶν δημοσιογράφων κλπ.

Οἱ τελευταῖοι τόμοι — ἀτελείωτοι ἀκόμη — ἀνεφέροντο εἰς τὰς Πλάνας τῆς Πολιτείας, αἱ ὁποῖαι πηγάζουσιν ἀπὸ ὅλης τῆς ἄλλης Πλάνης, προσωπικᾶς καὶ ἐπαγγελματικᾶς.

Τοιαύτη δὲ ἦτο ἡ ἀλληλουχία τῶν ἰδεῶν εἰς τὸ λαμπρὸν αὐτὸ σύγγραμμα, ὥστε δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἀφαιρεθῇ μία σελὶς χωρὶς νὰ καταστραφῇ τὸ ὅλον. Ἀπὸ τὴν μίαν ἀπόδειξιν ἐγεννατο ἡ ἄλλη, καὶ τὸ τελικὸν συμπέρασμα ἦτο ὅτι: τὸ Κακὸν εἶναι ἡ οὐσία τῆς ζωῆς καὶ ὅτι, ἂν ἐξετάσωμεν τὴν ζωὴν ὡς ποσότητα, δυνάμεθα μετὰ μαθηματικῆς ἀκριβείας νὰ ὑποστηρίξωμεν, ὅτι ὑπάρχουν ἐπὶ γῆς τόσα κακὰ ὅσα καὶ ζωή.

Ὁ σοφὸς συγγραφεὺς δὲν εἶχεν ὑποπέσῃ εἰς τὴν Πλάνην νὰ νυμφευθῇ. Ἐξῆς εἰς τὴν μικράν του οἰκίαν μόνος με μίαν γραῖαν ὑπηρέτριαν.

Ἡ ἀδελφή του, ὀλιγώτερον μεγαλοφυῆς ἀπὸ τὸν ἀδελφόν της, ἀπὸ Πλάνης εἰς Πλάνην ἠγάπησεν ἓνα ἔμπορον ὑφασμάτων, τὸν ὑπανδρεύθη καὶ ἀπέκτησε μικρὰν κόρην, τὴν ὅποیان ὠνόμασαν Ἰζέσση. Ἡ τελευταία τῆς Πλάνης ἦτο, ὅτι ἀπέθανε μετὰ δέκα ἐτῶν συζυγικὸν βίον καὶ ὅτι ἔγινεν αἰτία ν' ἀποθάνῃ καὶ ὁ ἔμπορος τῶν ὑφασμάτων ἀπὸ τὴν λύπην του.

Ὁ φιλόσοφος παρέλαβε τὴν ὀρφανὴν ἀπὸ εὐσπλαγχνίαν, καὶ συγχρόνως μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι θὰ τὴν χρησιμοποίησῃ ὡς παράδειγμα διὰ τὰς παιδικὰς Πλάνας.

Ἦτο τότε ἕξ ἐτῶν. Τὰς ὀκτὼ πρώτας ἡμέρας ἔκλαιε καὶ δὲν ἔλεγε τίποτε. Τὸ πρῶτ' τῆς ἐνάτης εἶπεν εἰς τὸν θεὸν της:

— Εἶδα ἀπόψε τὴν μητέρα. Ἦτον ἀσπρόφορεμένη. Εἶχεν ἄνθη καὶ τὰ ἐσκόρπισεν εἰς τὸ κρεββάτι μου. Ἀλλὰ τὸ πρῶτ' δὲν τὰ ἤῤῃρα. Δῶσέ μου τὰ τὰ ἄνθη τῆς μητέρας.

Ὁ θεὸς τῆς ἐσημείωσε τὴν Πλάνην αὐτὴν, ἀλλ' ἐπρόσθεσεν εἰς τὰ σχόλια ὅτι ἦτο ἄθῳα ἡ Πλάνη καὶ εἶχε τὴν χάριν της.

Ὑστερον ἀπὸ ὀλίγον καιρὸν ἡ Ἰζέσση εἶπε μίαν ἡμέραν:

— Εἶσαι γέρος, εἶσαι ἄσχημος. Ἐγὼ ὅμως σ' ἀγαπῶ πολὺ καὶ πρέπει καὶ σὺ νὰ μ' ἀγαπᾷς.

Ὁ σοφὸς συγγραφεὺς ἠτοιμάσθη νὰ γράψῃ, ἀλλ' ἀφοῦ ἐκαλοσυλλογίσθη ἀνεγνώρισεν, ὅτι νέος δὲν ἦτο πλέον καὶ ὠραῖος δὲν ἦτο ποτέ. Καὶ δὲν ἐσημείωσε τοὺς λόγους τῆς μικρᾶς. Μόνον τὴν ἠρώτησε:

— Διατί πρέπει νὰ σ' ἀγαπῶ, Ἰζέσση;

— Ἐπειδὴ εἶμαι μικρή.

Εἶναι ὀρθόν, εἶπε μὲ τὸν νοῦν του ὁ φιλόσοφος, ὅτι πρέπει ν' ἀγαπῶμεν τὰ μικρά; Ἴσως, διότι πράγματι ἔχουν μεγάλην ἀνάγκην ἀγάπης. Οὕτω δικαιολογεῖται ἡ κοινὴ Πλάνη τῶν μητέρων, ὅτι δίδουν εἰς τὰ μικρά των τέκνα τὸ γάλα των καὶ τὴν ἀγάπην των. Τὸ κεφάλαιον αὐτὸ τῶν ἔργων μου ἔχει ἀνάγκην ἀναθεωρήσεως.

Τὴν ἡμέραν τῆς ἐορτῆς του τὸ πρῶτ' μόλις εἰσῆλθεν εἰς τὸ δωμάτιον, ὅπου εἶχε τὰ χειρόγραφα καὶ τὰ βιβλία του, ἠσθάνθη εὐχάριστον εὐωδίαν καὶ εἶδεν ἐν δοχεῖον μὲ γαρύφαλλα ἐπάνω

εἰς τὸ παράθυρον. Ἦσαν τρία, τρία κατακόκκινα καὶ τὸ φῶς τοῦ ἡλίου τὰ ἔκαμνεν ἀκόμη χαροπώτερα.

Ὅλα ἐφαίνοντο γελαστὰ εἰς τὸ σοβαρὸν δωμάτιον. Ἡ πολυμεταχειρισμένη κεντητὴ πολυθρόνα, ἡ ἀπὸ ξύλον καρυδιάς τράπεζα, ἡ κιτρινισμένη ῥάχη τῶν παλαιῶν βιβλίων, ὅλα ἐγέλων. Ὁ ἀπεξηραμμένος καὶ ῥυτιδωμένος φιλόσοφος ἐμειδίασε καὶ αὐτός.

Ἡ Ἰζέσση τὸν ἐφίλησε καὶ εἶπε:

— Κύτταξε, κύτταξε, θεῖέ μου. Νὰ ὁ οὐρανός. Καὶ ἔδειξεν ἀπὸ τὸ κλειστὸν παράθυρον τὸν γαλανὸν οὐρανόν. — Παρακάτω εἶναι ἡ γῆ μὲ τὰνθη της. Καὶ ἔδειξε τὰ γαρύφαλλα. — Καὶ κάτω τὰ μεγάλα μαῦρα βιβλία εἶναι ἡ Κόλασις.

Τὰ μαῦρα ἐκεῖνα βιβλία ἦσαν ἀκριβῶς οἱ δέκα τόμοι τοῦ συγγράμματος Αἱ Ἀνθρώπινα Πλάναι, τοποθετημένοι εἰς τὸ κούφωμα τοῦ παραθύρου.

Αὐτὴ ἡ Πλάνη τῆς Ἰζέσσης ἔφερεν εἰς τὴν μνήμην τοῦ σοφοῦ τὸ ἔργον του, τὸ ὅποιον εἶχε παραμελήσει, καὶ ἐγύριζεν εἰς τοὺς δρόμους καὶ εἰς τοὺς κήπους μὲ τὴν ἀνεψιάν του.

Ἡ μικρὰ ἀνεκάλυπτε χίλια δύο ὠραῖα πράγματα καὶ ἔκαμνε καὶ τὸν θεὸν της νὰ τὰ ἀνακαλύπτῃ, ὁ ὅποιος δὲν εἶχεν ἔως τώρα προβάλλῃ τὴν μύτην του ἔξω ἀπὸ τὸ γραφεῖόν του.

Ἦνοιξε πάλιν τὰ χειρόγραφα του, ἀλλὰ τοῦ ἐφάνη ξένον τὸ ἔργον του, ὅπου δὲν εὗρισκεν οὔτε ἄνθη, οὔτε ἀνεψιάν.

Εὐτυχῶς ἦλθεν εἰς βοήθειάν του ἡ φιλοσοφία, καὶ τοῦ ἐνίσχυσε τὴν μεγαλοφυᾶ ἰδέαν, ὅτι ἡ Ἰζέσση δὲν ἐχρησίμευε διὰ τίποτε. Προσεκολλήθη δὲ τόσον μάλλον εἰς αὐτὸ τὸ ἀξίωμα, καθ' ὅσον ἦτο ἀναγκαῖον εἰς τὴν ὅλην οἰκονομίαν τοῦ συγγράμματός του.

Μίαν ἡμέραν, ἐνῷ ἦτο βυθισμένος εἰς σκέψεις σχετικὰς πρὸς τὸ ἀντικείμενον αὐτό, εἶδε τὴν Ἰζέσσην εἰς τὸ γραφεῖόν του, νὰ περνᾷ κλωστήν εἰς τὴν βελόνην της, ἐμπρὸς εἰς τὸ παράθυρον, ὅπου ἦσαν τὰ γαρύφαλλα.

Τὴν ἠρώτησε τί ἤθελε νὰ ῥάψῃ. Ἡ Ἰζέσση ἀπεκρίθη:

— Δὲν ἠξεύρεις, θεῖέ μου, πῶς ἔφυγαν τὰ χελιδόνια;

Ὁ φιλόσοφος δὲν εἶχεν ἰδέαν. Τὰ βιβλία του δὲν τὸ ἀνέφεραν.

— Μοῦ τὸ εἶπεν ἡ μαγείρισσα. Μοῦ εἶπε χθές: «Τὰ χελιδόνια ἔφυγαν ἐφέτος ἐνωρίτερα. Ἦν ἔχωμεν χειμῶνα πρῶτον καὶ

δυνατόν». Αὐτὰ μοῦ εἶπεν ἡ μαγεῖριςσα. Εἶδα καὶ τὴν μητέρα ἀσπροφορεμένην καὶ ἐχρύσιζαν τὰ μαλλιά της. Δὲν εἶχεν ὅμως ἄνθη καθὼς τὴν ἄλλην φοράν. Εἶπε: «Πρέπει νὰ εὕρῃς τὴν γοῦναν τοῦ θείου καὶ νὰ τὴν βράψῃς, ἵνα εἶναι πουθενὰ ξηλωμένη». Καὶ ἐξύπνησα καὶ ἀμέσως ἔτρεξα νὰ εὕρω τὴν γοῦναν καὶ ἐπειδὴ θέλει διόρθωμα θὰ καθίσω νὰ τὴν βράψω.

Ἦλθεν ὁ χειμὼν καὶ ἦτο καθὼς τὸν προεῖδαν τὰ χελιδόνια.

Ὁ φιλόσοφος τυλιγμένος εἰς τὴν γοῦνάν του μὲ τὰ πόδια εἰς τὴν φωτιάν, κατεγίνετο εἰς τὴν διόρθωσιν μερικῶν κεφαλαίων τοῦ συγγράμματός του. Ἀλλὰ μόλις κατῴρθωνε νὰ συνδυάσῃ τὰ νέα του πορίσματα καὶ τὴν θεωρίαν τοῦ γενικοῦ Κακοῦ, ἡ Τζέσση ἐσύγχιζε τὰς ιδέας του μὲ τὰς περιποιήσεις της ἢ καὶ μόνον μὲ τὸ βλέμμα της ἢ μὲ τὸ χαμόγελόν της.

Ὅταν ἐπανῆλθεν ἡ ἀνοιξίς, ἤρχισαν πάλιν ὁ θεῖος καὶ ἡ ἀνεψιά τοὺς ἐξοχικοὺς περιπάτους.

Ἡ Τζέσση ἐσύναζε φυτὰ. Ὁ θεῖος τῆς ἔλεγε τὰς ὀνομασίας των, καὶ τὴν ἐσπέραν τὰ ἐχώριζεν ἐκείνη σύμφωνα μὲ τὰς ιδιότητάς των.

Εἰς τοὺς περιπάτους ἐκείνους ἐφαίνετο ἡ διαύγεια τοῦ πνεύματος καὶ ἡ χάρις τῆς ψυχῆς της.

Μίαν ἐσπέραν, ἐνῶ ἐχώριζεν ἐπάνω εἰς τὴν τράπεζαν ὅσα φυτὰ εἶχε συνάξῃ τὴν ἡμέραν, εἶπε:

— Τώρα, θεῖέ μου, ἔμαθα μὲ τὰ ὀνόματά των ὅλα τὰ φυτὰ ὅσα μοῦ ἔδειξες. Αὐτὰ μᾶς φέρουν τὴν υἰείαν καὶ αὐτὰ μᾶς φέρουν τὴν χαράν. Θὰ τὰ φυλάξω, νὰ τὰ ἐνθυμοῦμαι πάντοτε καὶ θὰ τὰ μάθω καὶ εἰς ἄλλους. Μοῦ χρειάζεται ὅμως κανὲν μέγαν βιβλίον νὰ τὰ πατήσω μέσα.

— Πᾶρε αὐτό! ἀπεκρίθη ὁ σοφὸς καὶ ἔδειξε τὸν πρῶτον τόμον τοῦ συγγράμματος Αἰ Ἀνθρώπιναι Πλάναι.

Ὅταν ὅλα τὰ φύλλα τοῦ πρώτου τόμου ἐγέμισαν μὲ φυτὰ, ἦλθεν ἡ σειρὰ τοῦ δευτέρου τόμου, — καὶ τὴν τρίτην ἀνοιξὶν τὸ ἀριστούργημα τοῦ σοφοῦ ἐπιστήμονος εἶχεν ὁλόκληρον μεταβληθῇ εἰς βοτανικὴν συλλογὴν.

Μετάφρασις * *

ΧΡΟΝΙΚΑ

ΕΛΛΑΣ

Ἐτελέσθησαν κατὰ τὴν ἐβδομάδα τῆς Διακαινησίμου ἐπὶ πέντε συνεχεῖς ἡμέρας οἱ Πανελλήνιοι Ἀγῶνες, οἱ ποῖων οἱ πλείστοι εἰς τὸ Παναθηναϊκὸν Στάδιον. Τὴν πέμπτην ἡμέραν, παρισταμένης ὁλοκλήρου τῆς Βασιλικῆς οἰκογενείας καὶ τῆς παρεπιδημούσης Βασιλισσῆς τῆς Ἀγγλίας, ἐγίναν ἐπιδείξεις ἀσκήσεων σχολικῶν ὁμάδων, καὶ κατόπιν ἀπενεμήθησαν τὰ ἀθλα ἰδιοχείρως ὑπὸ τῆς Βασιλισσῆς Ἀλεξάνδρας.

Οἱ ἀξιωθέντες πρώτου ἄθλου κατὰ τοὺς Ἀγῶνας τοὺτους εἶναι:

Τῶν δρόμων: 100 μ. Π. Ἑκτορος (Πανωνίου Σμύρνης), 400 μ. Μ. Πασχαλίδης (Ἑθνικοῦ), 800 μ. Στυλ. Δημητρίου (Ἑθνικοῦ), 1500 μ. Α. Κουτουλάκης (Ἑθνικοῦ), 5 μιλίων Γ. Κουλουμπέρδας (Πανελληνίου), 110 μετ' ἐμποδίων Γ. Σκουταρίδης (Πανελληνίου), 15 χιλιομέτρων Γ. Κουλουμπέρδας (Πανελληνίου).

Ἑλλην. Δισκοβολίας ὡς καὶ ἐλευθέραςτοιαύτης: Μ. Δωριζας (Ἑθνικοῦ).

Ἀλμάτων: ἐπὶ κοντῇ Γ. Μπανίκας (Πανελληνίου), εἰς ὕψος ἀνευ φορᾶς Κ. Τσικλητήρας (Πανελληνίου), εἰς ὕψος μετὰ φορᾶς Θ. Διακίδης (Γυμν. Ἑτ. Πατρῶν), ἀπλοῦν μετὰ φορᾶς Δ. Σκουταρίδης (Πανελληνίου).

Ἀρσενος: ἑλτήρος δι' ἑκατέρως χειρὸς Π. Ρόζης (Ἑθνικοῦ), ἀμφισφαίρου δι' ἀμφοτέρων Σ. Χρηστόπουλος (Γυμν. Ἑταιρεία Πατρῶν).

Πάλης Ἑλληνορρωμαϊκῆς: ἐλαφρῶν Β. Ἀνδρικόπουλος, μέσων Θ. Διακίδης, βαρέων Σ. Χρηστόπουλος (ὅλοι Γυμν. Ἑταιρεία Πατρῶν). Τελικοῦ Σ. Χρηστόπουλος.

Δισκοβολίας: Ν. Γεωργαντάς (Πανελληνίου).

Ἀκοντισμοῦ: Μ. Δωριζας (Ἑθνικ.).

Σφαιροβολίας: Ν. Γεωργαντάς (Πανελληνίου).

Ἀναρριχίσεως ἐπὶ κάλυ: Α. Γαβριηλίδης (Ἑρμοῦ Κων/πόλεως).

Ἀγῶνος ὁμάδων: Δίπλωμα τιμῆς ἢ ὁμάς τοῦ Ἀκαδημαϊκοῦ Γυμναστηρίου καὶ ἡ ὁμάς τοῦ Πανελληνίου.

Διελκυστίνδας: Ὁμάς Πειραϊκοῦ Συνδέσμου.

Πεντάθλου: Μ. Δωριζας (Ἑθνικοῦ).

Ὀπλομαχίας: Ἀγῶνος ξιφασκίσεως καὶ σπάθης Α. Χαλαλαμπόπουλος (Ἑρμοῦ Κων/πόλεως), ξίφους τριγωνικοῦ Μ. Ἀνερράφης (Πανελληνίου), σπάθης καὶ ὁμάδας, ὁμάς Πειραϊκοῦ.

Σκοπεβολίας: Πιστολίου 20 μ. Α. Μεταξᾶς (Κυνηγῶν Πειραιῶς), Στρατοῦ 20 μ. Μ. Τριανταφυλλίδης, (Σκοπευτικῆς), Γκρά, 200 μ. Φ. Μαυρομιμάτης (Σκοπευτικῆς), Μάνλιχερ 300 μ. Α. Θεοφιλάτος (Σκοπευτικῆς). Περιστροφῶν ἐλευθέρου 25 μ. Α. Μεταξᾶς (Κυνηγῶν Πειραιῶς), Βολῆς καὶ ἀπλῶν πηλίνων δίσκων Α. Μεταξᾶς (Κυνηγῶν Πειραιῶν), διπλῶν πηλίνων δίσκων Α. Μεταξᾶς (Κυνηγῶν Πειραιῶς).

Ποδηλασίας: Ἀγῶνος ἐνὸς χιλιομ. στίβου, στροφῆς στίβου ὡς καὶ 10 χιλ. Ι. Σαντορινάτος (Πανελληνίου).

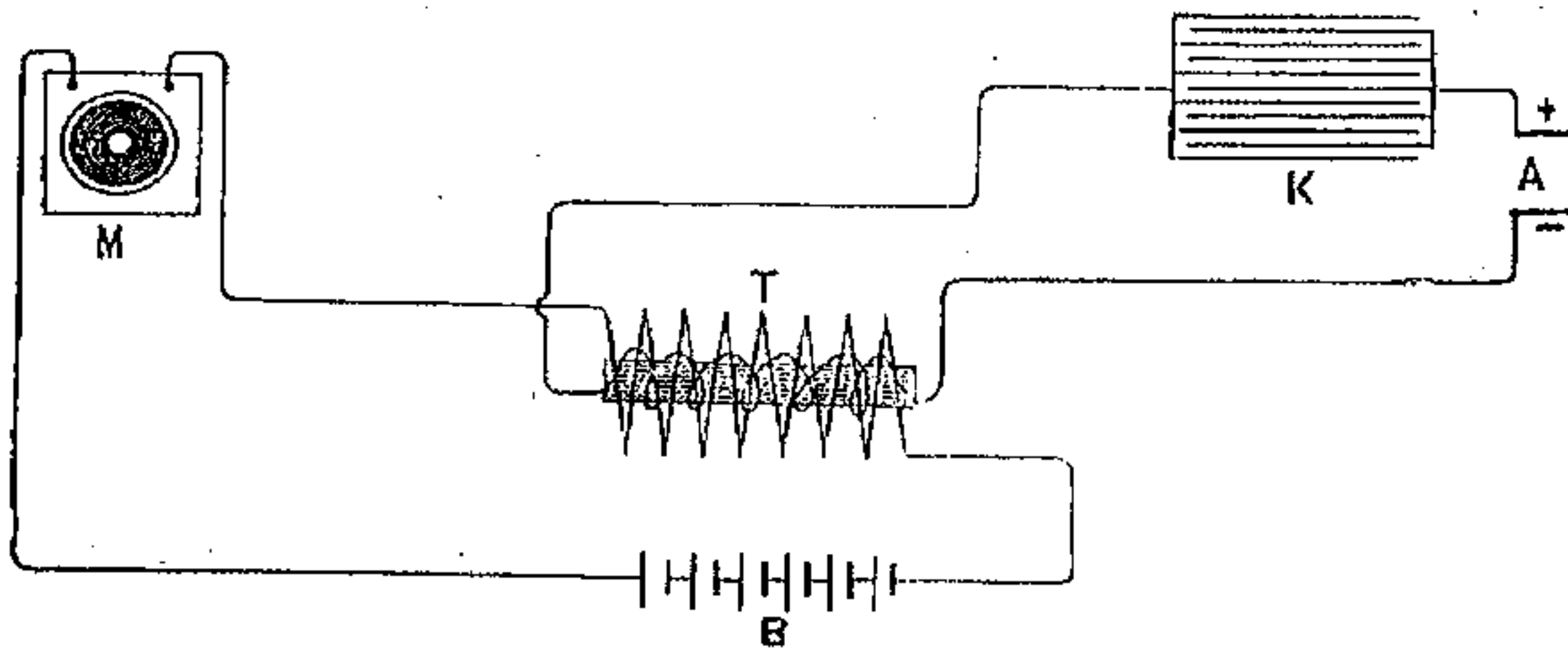
Ἀντισφαίρισεως: ἀγῶνος ἀπλοῦ κυριῶν, Δίς Ἀσ. Μάτσα, ἀπλοῦ κυριῶν Ι. Κετσέας, διπλοῦ μικτοῦ Δίς Ἀσ. Μάτσα - Ι. Κετσέας, διπλοῦ κυριῶν Ι. Κετσέας - Δ. Πετροκόκκινος.

— Ὁ ἐν τῇ Ἑθνικῇ Πανεπιστημίῳ Καθηγητῆς τῆς Πειραματικῆς Φυσικῆς κ. Τιμ. Ἀργυρόπουλος ἀνεκάλυψε τὸν παρελθόντα μῆνα εἰς τὸ φυσιογνωστικὸν τμήμα τοῦ Συλλόγου Παρνασσοῦ ἰδίαν αὐτοῦ πειραματικὴν μέθοδον, διὰ τῆς ὁποίας πυκνωτῆς τοῦ ἡλεκτρισμοῦ αποτελούμενος ἐξ ὀλίγων λεπτῶν φύλλων κασσitéρου, μεταξὺ τῶν ὁποίων παρεντίθενται φύλλα χάρτου ποτισμένα διὰ παραφίνης, ἀποδίδει εὐκρινῶς καὶ μεγαλοφώνως τὴν φωνὴν λαλοῦντος

ἐπὶ μικροφώνου εὐρισκομένου εἰς μεγάλην ἀπόστασιν.

Τὴν ἐπιστημονικὴν ταύτην ἀνακάλυψιν ἀνεκοίνωσεν ὁ κ. Ἀργυρόπουλος ἀφ' ἐνός μὲν εἰς τὸν ἐν Βυρτζδούργῳ Καθηγητὴν κ. W. Wien διευθυντὴν τῶν Annalen der Physik, ἀφ' ἑτέρου δὲ εἰς τὸν ἐν Παρισίοις Καθηγητὴν κ. J. Violle μέλος τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν. Ὁ μὲν κ. Wien ἀπήντησεν ὅτι εὕρισκων τὸ πείραμα τοῦτο τοῦ λαλοῦντος πυκνωτοῦ πρωτότυπον καὶ ἐνδιαφέρον ἐδημοσίευσεν τὴν περιγραφὴν αὐτοῦ εἰς τὰ Annalen der Physik¹, ὁ δὲ κ. Violle, ὅτι ἀνεκοίνωσε τὴν ἐπιστημονικὴν ταύτην ἐργασίαν εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τῶν Ἐπιστημῶν², διότι ἐκτελέσας τὸ πείραμα τοῦ κ. Ἀργυροπούλου ἐν τῇ ἐργαστηρίῳ τῆς Φυσικῆς τῆς École Normale Supérieure, εὗρεν ὅτι ἐπιτυγχάνει τελείως καὶ ὅτι αἱ λέξεις ἀποδίδονται κατὰ τρόπον ἀληθῶς θαυμάσιον. Θεωρεῖ δὲ τὸν κ. Ἀργυρόπουλον, ὡς γράφει, ἄξιον θαυμασμοῦ, διότι κατώρθωσε νὰ ἐπινοήσῃ τὸ λίαν ἐνδιαφέρον καὶ ὠραιότατον τοῦτο πείραμα δι' ἀπλουστάτων συσκευῶν. Ὁ κ. Ἀργυρόπουλος μετὰ σειράν πειραμάτων κατέληξεν ἐσχάτως εἰς τὴν ἐξῆς διάταξιν τῶν μερῶν τῆς συσκευῆς αὐτοῦ ὡς παρέχουσιν τὴν σχετικῶς μεγίστην ἔντασιν τῆς φωνῆς.

¹ Annalen der Physik Mai 1907.
² Comptes rendus des séances de l'Académie des Sciences 6 Mai 1907.

Ἐπὶ δέσμῃς συρμάτων ἐκ καθαροῦ σιδήρου ἐλίσσει δύο σύρματα χαλκίνα μεμονωμένα, ὧν τὰ μήκη 1 πρὸς 5, καὶ ἀπολαμβάνει οὕτω μικρὸν μεταλλακτῆρα T (transformateur). Τὸ σύρμα 1 συνδέει μετὰ μικροφώνου M καὶ μικροφωνικῆς ἡλεκτρικῆς στήλης B ἐκ 4-6 στοιχείων ἀποτελουμένης. Τὸ δεύτερον σύρμα 5 τοῦ μεταλλακτῆρος συνδέει ἀφ' ἐνός μὲν μετὰ τοῦ ἐνός ὀπλισμοῦ τοῦ πυκνωτοῦ K, ἀφ' ἑτέρου δὲ μετὰ τοῦ ἐνός πόλου σταθερᾶς ἡλεκτρικῆς πηγῆς A, τῆς ὁποίας ὁ δεύτερος πόλος συνάπτεται μετὰ τοῦ δευτέρου ὀπλισμοῦ τοῦ πυκνωτοῦ, καθὼς δεικνύει τὸ σχῆμα.

Ὁ πυκνωτὴς K ἀποτελούμενος ἐξ ὀλίγων φύλλων κασσιτέρου, ὥστε νὰ ἔχῃ μικράν χωρητικότητα (0,5 microfarad) τίθεται εἰς μεμακρυσμένον κλειστὸν δωμάτιον ὅπου ὑπάρχει ἡ ἡλεκτρικὴ πηγή A (100-200 volts). Ἐνεκὰ τῆς ἰσχυρᾶς φορτίσεως τοῦ πυκνωτοῦ, οἱ δύο ὀπλισμοὶ αὐτοῦ ἀντιθέτως ἡλεκτρίζονται. Ἐλκονται ἀμοιβαίως καὶ εὕρισκονται οὕτω τεταμένοι. Διὰ τῆς φωνῆς τοῦ λαλοῦντος παράγονται εἰς τὸ πρῶτον κύκλωμα τοῦ μεταλλακτῆρος T κυματοειδῆ ἡλεκτρικὰ ρεύματα, ἅτινα ἐπιδρῶντα ἐπὶ τοῦ δευτέρου κυκλώματος μεταβάλλουν ἐκαστοτε τὸ ἡλεκτρικὸν φορτίον τοῦ πυκνωτοῦ. Ἐπερχομένης οὕτω μεταβολῆς τῆς ἡλεκτροστατικῆς ἐλξεως τῶν ὀπλισμῶν, τίθενται οὗτοι εἰς κραδασμὸν καὶ ἀποδίδουν εὐκρι-

νῶς καὶ μεγαλοφώνως τὴν φωνὴν τοῦ λαλοῦντος ἐπὶ τοῦ μικροφώνου.

Ἡ θεωρία ὅθεν τοῦ λαλοῦντος πυκνωτοῦ κατὰ τὸν κ. Ἀργυρόπουλον εἶναι ἡ ἐξῆς: Οἱ δύο ὀπλισμοὶ τοῦ πυκνωτοῦ φορτίζονται μὲν ὁ εἰς θετικὸν ἡλεκτρισμὸν ὁ δὲ ἕτερος ἀρνητικὸν ἡλεκτρισμὸν διὰ τῆς σταθερᾶς πηγῆς A, ἔλκονται ἀμοιβαίως συμπέζοντες τὴν μεταξὺ αὐτῶν εὕρισκομένην ἀπομονωτικὴν οὐσίαν, τηροῦνται δὲ ἀκίνητοι ἐφ' ὅσον ἡ διαφορά τοῦ ἡλεκτροδυναμικοῦ μεταξὺ τῶν δύο ὀπλισμῶν παραμένει σταθερά. Τὰ μικροφωνικὰ ὅμως ρεύματα, τὰ παραγόμενα διὰ τῆς φωνῆς τοῦ ἐνώπιον τοῦ μικροφώνου λαλοῦντος, ἀναπτύσσονται ἐπὶ τοῦ δευτερεύοντος ἀγωγοῦ τοῦ μεταλλακτῆρος T ἡλεκτρεγερτικὴν δύναμιν μεγαλειτέραν ἢ μικροτέραν, ἢ ὅποια αὐξάνει μᾶλλον ἢ ἥττον τὸ ἡλεκτρικὸν φορτίον τοῦ πυκνωτοῦ. Αἱ μεταβολαὶ αὗται ἐπιφέρουν μεγαλειτέρας ἢ μικροτέρας ἐλξεις τῶν ὀπλισμῶν, οἵτινες οὕτω τίθενται εἰς κραδασμὸν καὶ ἀποδίδουν τὴν φωνὴν τοῦ λαλοῦντος.

— Εἰς τὸν κ. Ἀδ. Ἀδαμαντίου ἡ μὲν ἐν Παρισίοις Ἀκαδημία τῶν Ἐπιγραφῶν καὶ τῶν Γραμμάτων ἀπένευσε βραβεῖον 500 φρ. μετὰ τοῦ τίτλου laureat de l'Institut, ὁ δὲ Σύλλογος πρὸς ἐνθάρρυνσιν τῶν Ἑλληνικῶν Σπουδῶν μετὰλλιον τιμῆς, διὰ τὴν ἐσχάτως δημοσιευθεῖσαν πραγματείαν του «Περὶ τῶν Χρονικῶν τοῦ Μορέως». Τὸ βραβεῖον τῆς Ἀκαδημίας εἶναι ἐκ τοῦ κληροδοτήματος Bordin, ἐδόθη δ' ἐφέτος εἰς τὸν Ἑλληνα ἐπιστήμονα, ὡς «συγγραφεὴ τοῦ καλλίστου ἐκ τῶν ἀπὸ τοῦ 1904 συγγραφέντων ἔργων ἐπὶ ὑποθέσεως ἀφορώσης εἰς τὴν Ἀνατολήν».

— Διωρίσθη ὑπὸ τοῦ Βασιλέως Γενικὸς Γραμματεὺς τοῦ Βασιλικοῦ Θεάτρου ὁ κ. I. M. Δαμδέργης.

— Εἰς τὴν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως τῆς 1ης Μαΐου ἐδημοσιεύθη, ἐγκριθεὶς διὰ Β. Διατάγματος, ὁ Γενικὸς Ὄργανισμός τῆς ἐν Ἰθάκῃ Ἐμπορικῆς καὶ Ναυτικῆς Σχολῆς Ὁθωνος Σταθάτου. Σκοπὸς τῆς Σχολῆς εἶναι ὁ καταρτισμὸς νέων ἐπι-

θυμούντων νὰ ἐπιδοθοῦν εἰς τὸ Ἐμπόριον ἢ εἰς τὴν ἐμπορικὴν ναυτιλίαν. Τὴν Σχολὴν ἰδρύει ἰδίᾳ δαπάνῃ ὁ κ. Σταθάτος, ἐγκαθιστῶν αὐτὴν εἰς τὸ ἐπὶ τούτῳ οἰκοδομηθὲν κτίριον καὶ προικίζων διὰ παγίου κεφαλαίου ἀποφέροντος ἐτήσιον εἰσόδημα 30 χιλιάδων δραχμῶν. Ὡστε ἡ ὅλη δωρεὰ τοῦ κ. Σταθάτου ἐγγίζει εἰς ἐν ἑκατομύριον δραχμῶν. Πρὸς ὀργάνωσιν καὶ διεύθυνσιν τῆς Σχολῆς ὁ ἰδρυτὴς μετακάλεσεν ἄνδρα εἰδικὸν ἐξ Ἑλβετίας.

ΑΓΓΛΙΑ

Ὁ γενέθλιος οἶκος τοῦ «Ροβινσὼν Κρούσου» δηλαδὴ ἡ οἰκία, ὅπου ἐγράφη τὸ πασίγνωστον ἔργον, πρόκειται νὰ κατεδαφισθῇ πρὸς ἐφαρμογὴν νέου σχεδίου τοῦ Tooting, προαστείου τοῦ Λονδίνου. Οἱ κάτοικοι τῆς ἀγγλικῆς πρωτεύουσας φαίνεται, ὅτι οὔτε γνωρίζουν πολὺ τὴν ἱστορικὴν οἰκίαν, οὔτε ἐνδιαφέρονται διὰ τὴν τύχην τῆς, ἀλλ' ἐκ τῶν Ἀμερικανῶν περιηγητῶν, ὅσοι διέρχονται διὰ τοῦ Λονδίνου, πολλοὶ εἶναι οἱ ἐπισκεπτόμενοι αὐτήν.

ΑΜΕΡΙΚΗ

Τὴν πρώτην θέσιν μεταξὺ τῶν ἐργαζομένων διὰ γραφομηχανῆς κατεῖχε μέχρις ἐσχάτων ὡς πρὸς τὴν ἀστραπιαίαν ταχύτητα μία νέα Ἀμερικανὴ εἰς τὸ Σικάγον ἢ Μίς Φρίτζ, γράφουσα 77 λέξεις κατὰ λεπτόν εἰς διάστημα ἡμισείας ὥρας. Ἀλλ' εἰς νέος ἀπὸ τὸ Newcastle-on-Tyne ἀνεδείχθη ταχυγرافώτερος φθάσας τὰς 84 λέξεις κατὰ λεπτόν, ἥτοι 2500 εἰς ἡμισίαν ὥραν.

— Καμία ὀρησκευτικὴ αἵρεσις δὲν προσέλκυσε κατὰ τοὺς νέους χρόνους τόσον μέγαν ἀριθμὸν ὁπαδῶν εἰς τόσον μικρὸν διάστημα, ὅσον ἡ ὀνομασθεῖσα Christian Science. Κατὰ τὸ 1875 μία γυνὴ ταπεινῆς καταγωγῆς καὶ χαρακτῆρος ἐξάλλου, ἡ Μαρία Βάκερ Γκλόδερ, κόρη πτωχοῦ γεωργοῦ εἰς τὸ New-Hampshire, καὶ ἡ ὁποία δὲν ἦτο οὔτε πρότυπον οὐδὲ οὔτε πρότυπον μητρός, ἤρχισε νὰ κηρύττῃ

εις δωδεκάδα μαθητῶν της τῆς ἐπιστήμης τῆς «ψυχικῆς θεραπείας». Σήμερον ἡ γυνὴ αὐτῇ, γνωστῇ εἰς ὅλον τὸν κόσμον ὑπὸ τὸ ὄνομα Faddy, εἶναι ἡ μεγάλη ἱέρεια ὁρησκευτικῆς αἰρέσεως, ἡ ὁποία ἔχει ἐξακοσίους ναοὺς καὶ ἑκατομμύριον πιστῶν. Κατὰ τὸν Ἰούνιον τοῦ 1906 ἐνεκαίνισθη εἰς τὴν Βοστώνην ναὸς στοιχίας δέκα ἑκατομμύρια δραχμῶν, συνέρρευσαν δὲ εἰς τὰ ἐγκαίνια ἐκ πάσης χώρας τριάκοντα χιλιάδες προσκυνητῶν, παρακινούμενοι ἰδίως ἐκ τοῦ πόθου νὰ ἴδουν τὴν μεγάλην προφήτιδα εἰς τὸ ἀμυθῆτου πλούτου μέγαρόν της, ἀποτελούμενον ὅλον ἐκ μαρμάρου, ὄνυχος καὶ χρυσοῦ.

ΒΕΛΓΙΟΝ

Ἐκ τῆς δημοσιευθείσης ἐσχάτως ἐκθέσεως ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἑσωτερικῶν καὶ Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως, ἀναφερομένης εἰς τὰ κατὰ τὴν τριετίαν 1901, 1902, 1903 γενόμενα ὡς πρὸς τὴν ἀνωτάτην ἐκπαίδευσιν ἐρασιζόμεθα τὰ ἑξῆς :

Αἱ γενόμεναι κατὰ τὴν τριετίαν δαπάναι ἀνέρχονται εἰς 6.761.822 φράγκα (ἤτοι 3.254.000 κατὰ μέσον ὅρον ἑτησίως). Ἐκ τούτων 2.853.920 ἐδαπανήθησαν εἰς οἰκοδομὴν, βελτιώσιν καὶ πλουτισμὸν πανεπιστημιακῶν ἰδρυμάτων 4.806.467 εἰς μισθοὺς καὶ 322.000 εἰς ὑποτροφίας καὶ ἐκτάκτους χορηγίας.

Τὸ προσωπικὸν τοῦ πανεπιστημίου τῆς Γάνδης ἀποτελεῖται ἐξ 95 καθηγητῶν καὶ διδασκάλων, τοῦ δὲ Πανεπιστημίου τῆς Λιέγης ἐξ 101.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν φοιτητῶν τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Λιέγης ἦτο ἑτησίως κατὰ μέσον ὅρον 1.671 (ἐκ τῶν ὁποίων 396 ξένοι). Τῆς δὲ Γάνδης 811 (101 ξένοι). Τὸ σύνολον τῶν φοιτητῶν ἦτο ἑτησίως κατὰ μέσον ὅρον 2.482, ἐκ τῶν ὁποίων 497 ξένοι. Μεταξὺ τῶν ξένων τὴν πρώτην θέσιν κατέχουν οἱ Ρῶσοι (117) καὶ τὴν δευτέραν οἱ Ἰταλοὶ (76).

ΓΑΛΛΙΑ

Ἀπέθανεν εἰς ἡλικίαν 74 ἐτῶν ὁ ἀκαδημαϊκὸς Ἀνδρέας Ταριέ (Thien-

riet), ποιητὴς καὶ μυθιστοριογράφος. Εἰς τὸ ἑλληνικὸν κοινὸν δὲν εἶναι πολὺ γνωστὰ τὰ ποιήματά του «Ὁ Δρόμος τῶν Δασῶν», τὰ ὁποῖα διακρίνει ἀφέλεια καὶ χάρις εἰδυλλιακῇ. Γνωστότερος ἔχει γείνη διὰ τῶν μυθιστορημάτων του, τῶν ὁποίων τὰ περισσότερα ἐδημοσιεύθησαν εἰς τὴν «Ἐπιθεώρησιν τῶν δύο Κόσμων». Ὁ Ταριέ, βαθύς γνώστης καὶ λάτρης τῆς ἀγροτικῆς ζωῆς, εἴτε ὡς συγγραφεὺς εἴτε ὡς ποιητὴς, ἐπιθίδει εἰς περιγραφὰς τοπίων καὶ σκηνῶν μακρὰν τοῦ θορύβου τῶν πόλεων, εἶναι δὲ πολὺ ὑποδεέστερος εἰς τὰ ἔργα του, ὅσα διαδραματίζονται ἐν μέσῳ τῆς πολυανθρώπου κοινωνίας. Τινὰ τῶν διηγημάτων του ἔχουν μεταφρασθῇ εἰς τὴν «Ἑστίαν» καὶ εἰς ἄλλα περιοδικὰ καὶ ἐφημερίδας.

ΓΕΡΜΑΝΙΑ

Κατὰ τὰς γερμανικὰς ἐφημερίδας εἰς Σταφφελστάιν ἀπέθανεν ἐσχάτως τὸ τέκνον ἑνὸς κατασκευαστοῦ μεταλλικῶν ὑδάτων. Ἡ μήτηρ ἀσπαζομένη κατ' ἐπανάληψιν τὸ νεκρὸν εἰς τὰ χεῖλη, ἠσθένησε μετὰ τινὰς ἡμέρας καὶ ἀπέθανε καὶ αὐτῇ, διότι ἐδηλητηριάσθη ἐκ τῆς πτωματικῆς.

— Ἐπὶ τῆς ἐξῆς διαφορᾶς πρόκειται ν' ἀποφανθοῦν τὰ δικαστήρια τοῦ Μονάχου: Ἄν οἱ λιθοὶ οἱ ἐξαχθέντες δι' ἐγγειρήσεως ἐκ τῶν νεφρῶν ἀνήκουν εἰς τὸν ἱατρὸν ἢ εἰς τὸν ἄρριστον. Ἀφορμὴ εἰς τὴν δίκην ἔδωκεν ἐσχάτως ἡ δι' ἐγγειρήσεως ἐξαγωγή δύο λίθων μεγέθους αὐγῶν περιστερᾶς, τοὺς ὁποίους ἐκράτησεν ὁ χειρουργός, διεκδικεῖ ὅμως καὶ ὁ τέως ἰδιοκτήτης των. Καὶ ὁ μὲν χειρουργὸς προσφέρει καὶ 400 μάρκα πρὸς ἀποζημίωσιν, ἀλλ' ὁ πελάτης τοῦ ἀξιοῖ 1000, ἰσχυρίζόμενος, ὅτι δύναται νὰ λάβῃ τὸ ποσὸν αὐτὸ διὰ τοὺς λίθους τοῦ παρὰ τινος συλλέκτου ἢ πανεπιστημιακοῦ μουσείου.

ΙΑΠΩΝΙΑ

ὑπὸ τῆς Ἰαπωνικῆς Κυβερνήσεως ἀπεφασίσθη ἡ εἰσαγωγή τῆς χρήσεως τῶν λατινικῶν στοιχείων πρὸς γραφὴν τῆς μητρικῆς γλώσσης εἰς

τὰ δημοτικὰ σχολεῖα τῆς Αὐτοκρατορίας.

— Ὁ πρίγκηψ Κούνη, μέλος τῆς Αὐτοκρατορικῆς οἰκογενείας τῆς Ἰαπωνίας, ἀποστέλλεται εἰς Γερμανίαν, ἵνα ὑπηρετήσῃ εἰς ἓν τῶν ἐν Βερολίνῳ συνταγμάτων τῆς Αὐτοκρατορικῆς φρουρᾶς. Ὁ Ἰάπων πρίγκηψ ἔχει ἡλικίαν 33 ἐτῶν, φέρει τὸν βαθμὸν ταγματάρχου καὶ ἐπολέμησεν εἰς τὴν μάχην τοῦ Γιάλου ὑπὸ τὸν Κουρόκην.

ΙΣΠΑΝΙΑ

Κατὰ τὴν γενομένην ἀπογραφὴν τῶν κατοικῶν 35 ἐπὶ ἑκατὸν γνωρίζουν γραφὴν καὶ ἀνάγνωσιν, 2.5% μόνον ἀνάγνωσιν — οἱ λοιποὶ εἶναι ἐντελῶς ἀναλφάβητοι. Μεταξὺ 100 κληρωτῶν οἱ 60 στεροῦνται καὶ τῆς στοιχειωδέστατης παιδείσεως.

ΙΤΑΛΙΑ

Ἡ Ἰταλικὴ Κυβέρνησις ἀπέρριψεν ὁριστικῶς τὰς γενομένας εἰς αὐτὴν προτάσεις ὑπὸ τοῦ ἀρχαιολόγου Βαλδσταῖν περὶ ἀνασκαφῆς τῶν

ἐρείπων τοῦ ἀρχαίου Ἡρακλείου (Herculaneum) ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι ἐπιφυλάσσει εἰς ἑαυτὴν τὸ ἔργον. Οἱ Ἱταῖοι παραπονοῦμενοι διὰ τὴν ἀπόφασιν ταύτην λέγουν, ὅτι κατ' οὐδὲν θὰ ἐδραπέτη τὴν ἰταλικὴν ἀξιοπρέπειαν ἢ συναργασία καὶ ξένων εἰς τὴν ἀνασκαφὴν τῶν ἀρχαιολογικῶν τόπων, οἱ ὁποῖοι μένουν οὕτως ἀνεξερεύνητοι πρὸς ζημίαν τῆς ἐπιστήμης.

ΝΟΡΒΗΓΙΑ

Ὁ διάσημος Νορβηγὸς συγγραφεὺς Βγέρνσον ἐξέδωκεν ἐσχάτως νέον ἔργον του, μυθιστόρημα ἐπιγραφόμενον «Μαρία», ὀνομα τῆς Νορβηγῆς νεάνιδος, ἡ ὁποία εἶναι καὶ τὸ πρωτεῖον πρόσωπον. Τὸ μυθιστόρημα τοῦ Βγέρνσον ἐπροκάλεσε θύελλαν ἀντεγκλήσεων μεταξὺ θαυμαστῶν καὶ ἐπικριτῶν. Ὅπως δὴποτε θεωρεῖται ὡς ἐπαναστατικὸν κατὰ τῶν καλῶς ἢ κακῶς καθιερωθέντων ἤδη ἠθῶν, τῶν ἀποτελούντων τὸν ἐν χρήσει κώδικα τῆς κοινωνικῆς ἠθικῆς.

ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΡΙΟΝ

ΕΞΕΝΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

Ἀμερικανικά :

North American Review (N. Ὑόρκη, 5 Ἀπριλίου). — Θαυμάσιον ἄρθρον τοῦ ἄλλοτε προέδρου τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν G. Cleveland περὶ φιλοπατρίας. Τὴν φιλοπατρίαν δὲν τὴν θέλει μόνον ὑρυθωδῶς ἐκδηλουμένην εἰς ἐθνικὰς πανηγύρεις καὶ ἱστορικὰς ἐπετείας, ἀλλὰ βίζωμένην εἰς τὰ ἄδυτα τῆς ψυχῆς τῶν πολιτῶν.

Review of Reviews (N. Ὑόρκη, Ἀπριλίου). — Ὁ Dr Cronin συμπληροῖ τὰ πορίσματα τῆς ἱατρικῆς ἐπιθεωρήσεως τῶν σχολείων τῆς N. Ὑόρκης. Φρονεῖ ὅτι ὁ τρόπος καθ' ὃν διαιτῶνται καὶ διδάσκονται ὁμοιόμορφως παῖδα πάσης κλάσεως καὶ πάσης ἰδιοφυίας συντελεῖ εἰς τὴν

καταστροφὴν πολλῶν ἐξ αὐτῶν.

The Classical Journal (Σικάγον, Ἀπρίλιος). — Τὸ πολυτελέστατον τῶν Πανεπιστημίων, τὸ μέγα καὶ μεγαλοπρεπὲς Πανεπιστήμιον τῆς Καλιφορνίας, ἔχει μεταξὺ τῶν ἄλλων παραρτημάτων του καὶ θέατρον Ἑλληνικόν. Τὸ θέατρον τοῦτο δυνάμενον νὰ περιλάβῃ μέχρι δέκα χιλιάδων θεατῶν ἐκτίσθη ἐντὸς κοινῶματος φυσικοῦ, συμπληρωθέντος τεχνικῶς δι' ἐπισκαφῶν καὶ ἐπιχωματώσεων. Ἡ διακόσμησις του δὲν συνεπληρώθη εἰσέτι καθ' ὅλοκληρίαν, ἀλλ' ἤρχισεν ἤδη ἡ ἐν αὐτῷ διδασκαλία Ἑλληνικῶν δραμάτων. Τὴν 18ην τοῦ παρελθόντος Ἀπριλίου ἐπρόκειτο νὰ παρασταθῇ ὑπὸ φοιτητῶν τοῦ Πανεπιστημίου εἰς τὸ πρωτότυπον κείμενον αἱ Εὐμένιδες τοῦ Αἰσχύλου. Θὰ παριστάνωνται δὲ

κατά ώρισμένας εποχάς διάφορα άρχαία δράματα.

Γαλλικά :

Nouvelle Revue (Παρίσιοι, 15 'Απριλίου).—Όμιλῶν περὶ τοῦ Ρωσικοῦ ἱππικοῦ ὁ συνταγματάρχης V. F. Novitsky εἰς τὰς περὶ τῶν μαχῶν τοῦ Μοῦκδεν ἐπιστολάς του, ἐξηγεῖ διατὶ τοῦτο ἔμεινε σχεδὸν ἀπρακτον, ἀποδίδων τὴν αἰτίαν εἰς τὸ ἀκατάλληλον τοῦ τόπου· ἄλλως οἱ Ἰάπωνες μὴ ἔχοντες ἰσχυρὸν ἱππικὸν ἀπέφευγαν πᾶσαν πρὸς τὸ ῥωσικὸν ἀντιμετώπισιν.

Revue des Deux Mondes (Παρίσιοι, 15 'Απριλίου).—Διὰ ἐνδιαφέρονσαι αἱ δημοσιευόμεναι ἐπιστολαὶ τοῦ H. Taine. Πρὸς τὴν μητέρα του ἐξηγεῖ κατὰ ποῖον τρόπον προτίθεται νὰ συγγράψῃ τὴν Γαλλικὴν ἐπανάστασιν. — Ζωηρὰ σκιαγραφία τοῦ Γαβριήλ Δανούντζιο ὑπὸ S. Dornis.

Revue de Paris (Παρίσιοι, 15 'Απριλίου).—Ἐἰς αὐτόπτης μάρτυς τῆς καταστροφῆς τοῦ γαλλικοῦ θωρηκτοῦ Jena περιγράφει τὸ γιγάντειον σκάφος κατὰ τὴν ὥραν τοῦ θλέθρου. Ὡς πρὸς τοὺς ὑπευθύνους κρίνει ἄσκοπον τὴν ἀναζήτησιν αὐτῶν. Φρονεῖ ὅτι αἱ ἀπὸ τινος εἰσαχθεῖσαι εἰς χρῆσιν νέαι ἐκρηκτικαὶ ὕλαι παρέχουν τοιοῦτους κινδύνους, ὥστε τὴν τύχην τοῦ γαλλικοῦ θωρηκτοῦ εἶναι πλεον ἢ πιθανόν ὅτι ἀκολουθήσουν καὶ ἄλλα πάσης ἐθνικότητος πολεμικὰ σκάφη.

Grande Revue (Παρίσιοι, 10 Μαΐου).—Ὁ Cl. Humbert ἐξακολουθεῖ τὴν περὶ τῆς ψυχικῆς καταστάσεως τοῦ στρατοῦ μελέτην του, πραγματευόμενος ἰδίως τὰ περὶ ἀνωτάτης στρατιωτικῆς διοικήσεως ζητήματα. — Περὶ τοῦ νομίμου τῶν συνδικάτων ὁμιλῶν ὁ P. Robiquet ζητεῖ τὴν ἐπιβολὴν τοῦ Κράτους καὶ τὴν λήψιν δραστηκῶν μέτρων κατὰ τῶν διαφόρων συλλόγων καὶ συνδέσμων, δι' ὧν παραλύεται ἡ ἐξουσία του καὶ ἀπειλεῖται ἐκάστοτε αὐτὴ ἢ δημοσία τάξις.

Revue du Mois (Παρίσιοι, 10 'Απριλίου).—Άρθρον τοῦ ἱατροῦ G.

Dumas περὶ λυκανθρώπων. Ἐν ἀρχῇ ἀναφέρει τοὺς περὶ μεταμορφώσεων ἀνθρώπων εἰς λύκους καὶ ἄλλα ζῷα μύθους διαφόρων λαῶν τῆς ἀρχαιότητος καὶ φθάνει εἰς τὰς δοξασίας τοῦ 16ου αἰῶνος, κατὰ τὰς ὁποίας ὁ λυκανθρωπος δυνατόν νὰ μεταμορφώθῃ ὑπὸ τινος μάγου πρὸς τιμωρίαν, δυνατόν ὅμως νὰ εἶναι αὐτὸς ὁ ἴδιος μάγος, ὄργανον τοῦ Σατανᾶ πρὸς ἐκδίκησιν τῆς Χριστιανικῆς ἀνθρωπότητος. Κατόπιν προσθέτει σχετικὰ γεγονότα ἐκ τῆς μεσαιωνικῆς ἱστορίας καὶ καταλήγει εἰς τὴν ἀπὸ ψυχιατρικῆς ἀπόψεως ἔρευναν τοῦ ζητήματος, ἥτοι κατὰ πόσον εἶναι δυνατὴ ἡ ἐκ παραφροσύνης ἀνθρωποφαγία. — Ἀξιανάγνωστοι αἱ γενικαὶ παρατηρήσεις περὶ Στρατιωτικῆς Ὁργανώσεως, δημοσιευόμεναι ἀγωνύμως ἐξ ἀφορμῆς τῆς ἐπὶ τοῦ γαλλικοῦ προϋπολογισμοῦ ἐκθέσεως τοῦ βουλευτοῦ Messimy. Ἀναφέρονται εἰς ζητήματα, τὰ ὁποία ἀκριβῶς ἀπασχολοῦν καὶ τοὺς ἰδικοὺς μας πολιτικοὺς κύκλους.

Après l'Ecole (Παρίσιοι, 5 'Απριλίου).—Διάλεξις L. Houlléviqne περὶ Ἠλεκτρικοῦ φωτός μετὰ προβολῶν φωτεινῶν εἰκόνων. — (20 'Απριλίου) Ὁμοία διάλεξις περὶ τοῦ Γαλιλαίου ὑπὸ E. Weill. Τὸ περιοδικὸν τοῦτο εἶναι ἄξιον συστάσεως διὰ τὰ σχολεῖα καὶ τοὺς συλλόγους, ὅπου δύναται ἰδίως νὰ χρησιμοποιοῦσιν τὰς τοιαύτας διαλέξεις, αἱ ὁποῖαι συνοδεύονται ἀπὸ τὰς σχετικὰς εἰκόνας τυπωμένας ἐπὶ διαφανοῦς χαρτοῦ ἵνα τοποθετῶνται, καθὼς τὰ βιβλιογραφήματα, εἰς παντὸς εἶδους προβολέα. Αἱ τοιαῦται εἰκόνες ἔχουν τὸ προσόν τῆς εὐθηνίας καὶ τοῦ ἐτοίμου ἐρμηνευτικοῦ κειμένου μεταφραζομένου καὶ καταλλήλως διασκευαζομένου.

Revue Générale des Sciences (Παρίσιοι, 15 'Απριλίου).—Διάλεξις G. Trelat περὶ τῆς δημοσίας ὑγείας καὶ τοῦ μέλλοντος τῶν Παρισίων, ἐνδιαφέρουσα ὅχι μόνον τὴν γαλλικὴν μεγαλόπολιν, ἀλλὰ καὶ πᾶσαν ἄλλην πόλιν τείνουσαν πρὸς ἀνάπτυξιν, καθόσον τίθενται οἱ πρὸς τοῦτο ἀπαραίτητοι ὑγιεινοὶ ὁροί. — Ἐξ

ἀφορμῆς ἐνὸς νέου βιβλίου ἀγγλικῶ ὁ J. Demiker ὁμιλεῖ περὶ ἐθίμων καὶ προλήψεων τῶν Μεσημβρινῶν Ἰνδιῶν, ἀναλύων τὸ σύγγραμμα τοῦτο. (1 Μαΐου). — Νεκρολογία τοῦ χημικοῦ Μοασσάν (Moissan) ὑπὸ A. Guntz. — Ἐτησία Ἀγρονομικῆ ἐπισκόπησις ὑπὸ D. Zolla ἐρευνῶντος τὰ διάφορα ἀγρονομικὰ ζητήματα ἀπὸ οἰκονομικῆς καὶ τεχνικῆς ἀπόψεως. Πλήν τῆς θάλλης ἐκλεκτῆς καὶ ἐνδιαφερούσης ὕλης, δημοσιεύει ἐκάστοτε τὰ περιεχόμενα πλείστων ἐπιστημονικῶν περιοδικῶν τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς.

Mercure de France (Παρίσιοι, 1 Μαΐου).—Ἐξακολουθοῦν αἱ ἀπαντήσεις ἐπὶ τοῦ προταθέντος ζητήματος: «ἂν παριστάμεθα μάρτυρες διαλύσεως ἢ ἐξελίξεως τῆς θρησκευτικῆς ἰδέας». Μεταξὺ αὐτῶν αἱ τοῦ Voglié, τοῦ Fogazzaro, τοῦ R. Bazin καὶ τοῦ ποιητοῦ Mistral. Ὡς γενικὸν συμπέρασμα ἐκ τούτων καὶ ἐκ προηγουμένων δύναται τις νὰ συναγάγῃ, ὅτι ἄριστα διατυπώνει ἀπαντῶν ὁ Οὐγγρος ἐπιστήμων καὶ καθηγητῆς Béla Földes: ὅτι τὰ θρησκευματα εἶναι πρόσκαιρα, ἀλλ' ἡ θρησκεία εἶναι αἰωνία.

Revue Internationale de l'Enseignement (Παρίσιοι, 15 'Απριλίου).—Λόγος τοῦ Ὑπουργοῦ Βριάν εἰς τὸν νεκρὸν τοῦ Βερτελό. — Εἰσαγωγή εἰς τὸ μάθημα τῆς Πολιτικῆς Ἐθνογραφίας ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ τῆς ἐν Παρίσις Σχολῆς τῶν Πολιτικῶν ἐπιστημῶν H. Gaïdoz.

Revue Universitaire (Παρίσιοι, 15 'Απριλίου).—Τὸν E. Renan εἰς τὴν ἐκδοτικὴν ἐπασχολεῖ σπουδαιότατον παιδαγωγικὸν ζήτημα, τὸ περὶ ποιῶν εἰς τὴν μέσῃν ἐκπαίδευσιν καὶ τοῦ ματαίου ἢ ἐπιβλαβοῦς τῶν πλείστων ἐκ τῶν ἐν χρήσει.

La Science au XXme Siècle (Παρίσιοι, 15 'Απριλίου).—Ὑπάρχουν φάρμακα κατὰ τῆς κοπώσεως; Ὁ Ιατρός F. Lagrange φρονεῖ, ὅτι ἡ ἀνάπαυσις καὶ ἡ ἀνευ κόρου τροφή εἶναι τὰ ἄριστα καὶ ἀσφαλέστατα. — Βιογραφικὸν σημεῖωμα περὶ τοῦ ἀποθανόντος Γάλλου χημικοῦ Μοασσάν ὑπὸ A. Rigaud.

Revue Pédagogique (Παρίσιοι, 15 'Απριλίου).—Ὁ L. Poincaré δημοσιεύει κεφάλαιον ἐκ προσεχῶς ἐκδοθησομένου ἔργου του περὶ ἡλεκτρισμοῦ. Τὸ κεφάλαιον ἐπιγράφεται ἡ ἡλεκτρικὴ ἐνέργεια καὶ αἱ βιομηχανικαὶ ἐφαρμογαὶ αὐτῆς. Συνοφίζων δσα μέχρι τοῦδε κατῳρθωσεν ὁ ἡλεκτρισμὸς ἐν σχέσει πρὸς τοὺς διαφόρους κλάδους τῆς βιομηχανίας, προεικάζει βίτικὴν μεταρρύθμισιν πάντων σχεδὸν τῶν σήμερον κρατοῦντων ὁρῶν εἰς προσεχῆς μέλλον. Ἐκ τῆς τοιαύτης δὲ βιομηχανικῆς μεταρρυθμίσεως ἀπεκδέχεται καὶ ἡθικὴν μεταρρύθμισιν, τείνουσαν εἰς ἐξευγένισιν τῶν σήμερον θεωρουμένων ταπεινῶν ἐπαγγελματιῶν καὶ ἐξυψωσιν ἐν γένει τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας. «Ὁ ἡλεκτρισμὸς, λέγει ἐν συμπεράσματι, θὰ γίνῃ οἰκονομικὸς καὶ ἡθικὸς ἐλευθερωτῆς τοῦ ἀνθρώπου».

L'Enfant (Παρίσιοι, 15 'Απριλίου).—Ὁ G. Weiss λαμβάνων ὡς ἀφετηρίαν ὅτι «ἐν ἐκ τῶν μᾶλλον ἐνδιαφερόντων ζητημάτων διὰ πᾶσαν χώραν εἶναι τὸ μέλλον τῆς φυλῆς, ἀπὸ διανοητικῆς ὁσον καὶ ἀπὸ σωματικῆς ἀπόψεως», ἐξετάζει τοὺς ὑγιεινοὺς ὁρους τῆς σημερινῆς ἐκπαίδευσως ἐν σχέσει πρὸς τὴν σωματικὴν ἀνάπτυξιν τῶν παιδίων, κατόπιν τῶν παρατηρήσεων τοῦ καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Βοστώνης Bowditch ἐπὶ 24.500 μαθητῶν. Συμπεραίνει δὲ ὅτι μόνον ἀνάλογοι παρατηρήσεις κατὰ χώρας θὰ χρησιμεύσουν ὡς ἀσφαλεῖς βάσεις ἐκπαιδευτικῶν μεταρρυθμίσεων, δυναμένων πράγματι νὰ συντελέσουν εἰς τὴν ἐξασφάλισιν τοῦ μέλλοντος τῆς φυλῆς, εἰς τὴν βελτίωσιν τῆς δημοσίας ὑγείας καὶ εἰς τὴν ἐθνικὴν εὐημερίαν.

L'Oiseau Bleu (Παρίσιοι, 20 'Απριλίου).—Ἐλάδομεν τὸν 2ον ἀριθμὸν τοῦ νέου τοῦτου ἐβδομαδιαίου παιδικοῦ περιοδικοῦ. Μὲ τὰ ποικιλώτατα περιεχόμενα καὶ τὰς ζωηρὰ χρωματισμένας εἰκόνας του φαίνεται προωρισμένον νὰ παρέχῃ ἀληθινὴν ἀπόλαυσιν εἰς τοὺς μικροὺς ἀναγνώστας του, μεταξὺ τῶν ὁποίων θὰ καταλεχθοῦν βεβαίως καὶ πολλοὶ γαλλομαθεῖς Ἑλληνόπαιδες. Ἡ συν-

θρομύ του είναι 11 φρ. έκτος της Γαλλίας.

Ἑλβετικά :

Bibliothèque Universelle (Λωζάνη, Μάιος). — Ο H. de Varigny τελειώνει την πραγματείαν του περί των τοπικῶν ὀνομάτων καὶ τῶν ἐκ τούτων διδαγμάτων. Ἀνάλογος ἐργασία γινομένη διὰ τὰ ὀνόματα ἑλληνικῶν τόπων, τῶν ὁποίων πλεῖστοι συνδέονται πρὸς μύθους, παραδόσεις, ἱστορικά συμβάντα κλπ. θά ἦτο λίαν ἐνδιαφέρουσα. — Ἡ ἀρχὴ μυθιστορηματος τοῦ J. Hudry-Menos ἐπιγραφομένου *Ἡ Μαύρη Μαγεία*, ἀναφερομένου εἰς ψυχικά φαινόμενα, τὰ ὅποια ἐπασχολοῦν σήμερον τὴν ἐπιστήμην χωρὶς νὰ παρέχουν καὶ ἐπαρκῆ στοιχεῖα πρὸς ἐξήγησιν.

Ἰταλικά :

Nuova Antologia. (Ρώμη, Μάρτιος). — Σελίδες ἡμερολογίου τῆς Grazia Pierantoni - Mancini ἀναγόμεναι εἰς τοὺς χρόνους τοῦ ἀγῶνος ὑπὲρ τῆς Ἰταλικῆς Ἑνότητος. Πλήρεις λατρείας εἶναι οἱ περὶ τοῦ Γαριβάλδη λόγοι. «Θλίβομαι ὅτι εἶμαι γυνὴ ἀδύνατος καὶ δὲν δύναμαι νὰ πολεμήσω καὶ νὰ ἀποθάνω διὰ τὴν πατρίδα μου», γράφει εἰς στιγμὴν πατριωτικοῦ ἐνθουσιασμοῦ. — Ο A. Francini Martin συνοψίζων τὴν πιθανὴν πολιτικὴν τῆς Ἀγγλίας ἐν σχέσει πρὸς τὸν περιορισμὸν τῶν ἐξοπλισμῶν, συμπεραίνει, ὅτι ὠφελήθη ἀπὸ τὴν περίστασιν τῶν φιλικῶν τῆς σχέσεων μεθ' ἑλκων τῶν λοιπῶν Κρατῶν, ἵνα ὑποβάλλῃ τὴν περὶ περιορισμοῦ πρότασιν. Ἐν τούτοις ὁ γράφων φρονεῖ ὅτι τὸ Συνέδριον τῆς Χάγης δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἀποδεχθῇ τὴν ἀγγλικὴν γνώμην. (4 Ἀπριλίου). — Ἡ ἀγγραμματοσύνη θεωρεῖται ὡς ἀληθὴς μάστιξ διὰ τὴν Ἰταλίαν ὑπὸ τοῦ M. Ferraris. Τὸ σχολεῖον, ὡς λειτουργεῖ, εἶναι ἀνεπαρκές ἵνα ἀντιπεξέλθῃ μόνον ἐναντίον ταύτης. Καταστρώνει δὲ ὁ γράφων ὁλόκληρον σχέδιον ἐνεργείας, ἀποτελεσματικωτέρας.

Rassegna Nazionale (Μάρτιος). — Ο G. Gorla φρονεῖ, ὅτι εἶναι μα-

κρὰν ἀκόμῃ ἡ ἡμέρα τῆς παραχωρήσεως γῆφρου εἰς τὰς γυναῖκας, ἐν τούτοις κρίνει μετὰ συμπαθείας τὸν ἀγῶνά των.

Le Lettura (Μιλάνον, Μάιος). — Χαριέστατον διήγημα τοῦ E. de Amicis: *Ἐκδίκησις συγγραφέως*. — Ἄρθρον περὶ τοῦ Καλλιόστρου ὑπὸ D. Carli. — Τὰ θαυμάσια τοῦ ἡλεκτρισμοῦ ὑπὸ F. S. di Brazza. — Ἡ Αἰθιοπικὴ ζωγραφικὴ καὶ ἄλλα ποιήματα. Τὸ τεῦχος περιέχει ὡς συνήθως καὶ πλεῖστα εἰκόνας.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

La Composition Française. Les Genres. VII Conseils généraux Préparation à l'art d'écrire par M. Roustan. Paris (Delaplane) [Ἡ σειρά τῶν τόσον εὐχρηστών βιβλιαρίων καὶ ὡς πρὸς τὴν μέθοδον τῆς συντάξεως καὶ ὡς πρὸς τὸν τρόπον τῆς ἐκδόσεως, πλουτίζεται διὰ τοῦ ἀνὰ χειρὸς ἐκδόμου τοιοῦτου, ἀνακεφαλαιῶντος ὅσα εἰς τὰ ἑξ προηγούμενα ἐλέχθησαν ἀναφορικῶς πρὸς τὰ διὰφορα εἶδη συνθέσεων τὴν περιγραφὴν, τὴν ἀφήγησιν, τὸν διάλογον, τὴν ἐπιστολογραφίαν κλπ. Περιέχονται λοιπὸν εἰς τὰς 247 σελίδας τοῦ βιβλίου συνωψισμένοι αἱ συμβουλαί, ὅσαι χρησιμεύουν εἰς τοὺς ἐπιχειροῦντας νὰ συνθέσουν, νὰ γράψουν. Αὗται ἀπευθύνονται πρὸς Γάλλους, ἀλλ' ἔχουν τόσον γενικὸν χαρακτήρα, ὥστε ἐπίσης ἐνδιαφέρουν καὶ ὠφελοῦν καὶ διὰ πᾶσαν ἄλλην γλῶσσαν. Διὰ δὲ τοὺς ξένους, τοὺς σπουδάζοντας τὴν γαλλικὴν γλῶσσαν, εἶναι κατ' ἐξοχὴν ἀξιοσώστατον καὶ τὸ βιβλίον αὐτὸ καὶ τὰ προηγούμενά του. Δ.]

Les Argonautiques d'Apollonius le Rhodien, Traduites par la première fois en vers français (et vers pour vers) par le *Comte Ulysse de Ségurier*. Majorque 1906.

Ἀγγέλου Κοσμῆ. Τοῦ Νηαιοῦ μου 1907.

A. H. Ἀραβαντινοῦ, ἱατροῦ. *Ἀσκησιὰς καὶ Ἀσκησιεῖα*, μετὰ Προλόγου τοῦ ἐν Βερολίνῳ καθηγητοῦ τῆς Ἱστορίας τῆς Ἰατρικῆς Julius Pagel. Λειψία 1907.